

16. በሻዕብያ ላይ ጥቃት እንዳይከያሄድ የሼኸ አላሙዲ መማጽን

ጥጥቃቱ ሊጀመር አንድ ሳምንት ያህል ሲቀረው ሼኸ መሐመድ አላሙዲ ሳይተሰብ ወደ መቀሌ መጥቶ ጥቃቱ በአገራችን ኢኮኖሚ ላይ ሊያሳድር የሚችለውን ተጽዕኖ ሊያሰረዳን ሞክሮ ነበር። ወደ መቀሌ ከመምጣቱ በፊት ስልክ ደውሎ ላገኛችሁ እፈልጋለሁ ብሎ ጠየቀኝ። ጊዜው የጦርነት ድባብ ያንገጥበበት ቢሆንም የሚለውን እንስማው ብለን በቀጠሮው ቀን እንደተለመደው በግል አውሮፕላኑ መቀሌ መጣ። እንደሚታወሰው ቀደም ሲል ታምራት ገንዘቤን ዘርፎኛል ብሎ ስሞታ ያቀረበው መቀሌ ለነበርነው የህወሓት ሥራ እስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት ነበር። አሁንም ፍላጎቱ ትግራይ የተመደብነውን፣ ዓባይ ፀሐዬ፣ ሱዬ አብርሃና ገብሩ አሥራትን ለማግኘት ነበር። ሆኖም ሱዬ የማዕከላዊ ወታደራዊ እዙን ተቀላቅሎ መቀሌ አልነበረም። በመሆኑም ሊያገኘን የቻለው በአካባቢው «የትግራይ ዘላቂ የግብርናና የተፈጥሮ ሀብት ተሃድሶ» (Sustainable Agriculture and Enviromental Rehabilitation of Tigray) ወይም «ሳርት» የተባለውን የመስኖ ሥራ ተቋምና ማረትን ሲመራ የነበረውን ዓባይ ፀሐዬንና የትግራይ ክልል ፕሬዝዳንት የነበርኩትን ገብሩን ነበር። የሼኸ አላሙዲ አመጣጥ በህወሓት አመራር አንድ ሦስተኛ ድምጽ የነበረንና የመለሰን አቋም አጥብቀን የተቃወምነውን አባላት አቋም ለማለዘብ ነበር የሚል ግምት አለኝ።

ሼኸ አላሙዲ መቀሌ መድረሱን ከሰማን በኋላ እኔና ዓባይ ፀሐዬ «ቡቡ ሂልስ» ወደተባለው ሆቴል ሄደን አገኘነው። ሼኸ ለምን እንደመጣ ስንጠይቀው፤ አንድ መልእክት እንዳስተላልፍ ስለተነገረኝ ነው ብሎ፤ «ቅርብሽ ለሆኑት አጎቶችህ ከኤርትራጋ የሚደረገውን ጦርነት እንዲያቆሙ ምክራቸው ብለው ከአሜሪካ ስቴት ዲፓርትመንት ደውለውልኝ ነበር። ይኸ ጦርነት ከተከያሄደ በአገሪቱ ላይ ጉዳት ያደርሳል። ስለዚህ ይህን መልእክቴን ስምታችሁ ጦርነቱ እንዳይከያሄድ ብታደርጉ መልካም ነው» አለ። እኛም ካዳመጥነው በኋላ፤ «እኛ ጦርነት አንፈልግም፤ የማንፈልገውን ጦርነት የከፈተብን ሻዕብያ ነው፤ ጥያቄያችን እጅግ ቀላልና ግልጽ ነው። ሻዕብያ በማን አለብኝነት በኃይል የተቆጣጠረውን ሉዓላዊ መሬታችንን ከለቀቀ ጦርነት ውስጥ የሚያስገባን ምንም ምክንያት የለም። ይኸን ጥያቄያችንን ደግመን ደጋግመን ለዓለም ማኅበረሰብ ብናቀርብም እስካሁን የሚያዳምጠን አላገኘንም። ለማንኛውም የዚህ ይዘኸው የመጣኸው ዓይነት መልእክት መተላለፍ ያለበት ለኢሳያስ አፈወርቂ እንጂ ለእኛ አይደለም። አሜሪካኖች በዚህ አካባቢ ሰላምና መረጋጋት እንዲኖር ከፈለጉ ጫና ማድረግ ያለበቻው በወራሪው ላይ እንጂ በተወራሪው ላይ አይደለም።» የሚል መልስ ሰጠው። ከዚያ በኋላ በሌሎች ጉዳዮች ላይ ተነጋግረን ከምሳ በኋላ ወደ አዲስ አበባ ተመለስ።

የሼኸ አላሙዲ መቀሌ መምጣትና የአመራር አባላትን ማነጋገር ከአሜሪካኖች የመነጨ ለመሆኑ ማረጋገጫ አልነበረንም። ሆኖም ሼኸ ለሻዕብያ የነበረውን ጥላቻ ግንዛቤ ውስጥ ስናስገባ በራሱ ተነሳሽነት ይህን ያደርጋል የሚል ግምት አልነበረንም። ሼኸ የሁከትና የትርምስ ምንጭ የሆነው ሻዕብያ ድባቅ ቢመታ ቅር አይለው እንደ ነበር ከተግባራቱ ይታወቅ ነበር። በጦርነቱ ሂደት እንደሌላው ኢትዮጵያዊ የገጠመንን የቁሳቁስ ችግሮች ለማሟላት ጥረት ያደርግ ነበር። አሜሪካኖች ለጥቅማቸው ሲሉ በአካባቢው መረጋጋት እንዲሰፍን ይፈልጉ ስለነበር አክራሪዎች ብለው የፈረጁንን የህወሓት አመራር አባላት አደብ እንድንገዛ እርዳታ በሚለግስልን በሼኸ አማካይነት ተጽዕኖ ሊያሳድሩብን መሞከራቸው እንደነበር መገመት ይችላል። አሜሪካኖች በኤርትራ ላይ ጫና ማሳደር አለመፈለጋቸው እንዳለ ሆኖ ያልተገነዘቡት አንድ ጉዳይ ግን ከጊዜያዊ እርዳታ ይልቅ ዘላቂ የአገር ጥቅምን

እንደምናስቀድም ነበር። ያም ሆኖ ከሼኹጋ በተለያየን በዐምስተኛ ቀን በባድመ ግንባር ሻዕብያን የማጥቃቱ ዘመቻ ተጀመረ።

17. አንጸባራቂው ወታደራዊ ድልና የቀኝ ጳላ ዙሩ ትእዛዝ

17.1 በሻዕብያ ሠራዊት ላይ የተሰነዘረው ጥቃት

የኢትዮጵያ ሠራዊት ሻዕብያን የማጥቃቱ ትእዛዝ እስኪሰጠው ሲጠባበቅ ቆይቶ በወርን ግንቦት 1992 ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ ትእዛዙ ተላልፎለት በባድመ ግንባር የተሰለፈውን የሻዕብያ ጦር በአጭር ጊዜ ውስጥ አፈራረሰው። በዚህ ነገድጓዳዊ ጥቃት በርካታ የሻዕብያ ወታደሮች ሲሞቱ፣ ሲቆስሉና ሲማረኩ እጅግ ብዛት ያለው የጦር መሣሪያ ወደሟልም፤ ተማርኳልም። በዚህ የኢትዮጵያ ሠራዊት የበላይነት በማያወላዳ ሁኔታ በተረጋገጠበት ውግያ የሻዕብያ መሪዎች ሳይቀሩ ሳይገረሙ የቀሩ አይመስለኝም። ባልጠበቁት ሁኔታ በቅጽበት የኢትዮጵያ ኮማንዶዎች የሠራዬን ከፍተኛ ስፍራዎች ተቆጣጥረው የመረብን ወንዝ ተሻግረው የጠላትን ቀጠና ተቆጣጠሩ። ሻዕብያዎች ጠንከር ያለ የመከላከል ውግያ ያደረጉት ዳስ በተባለችው በጋሽ አካባቢ በምትገኝ አነስተኛ መንደር ሲሆን በወቅቱ የሚመኩበትን የኮማንዶ ጦር ቢያስማሩም የኢትዮጵያ ሠራዊት ጦሩን ድባቅ መቶታል። በየጊዜው ለእርዳታ የላኳቸው አሐዶችም ያለ ወሬ ነገሪ አስቀርቷቸዋል። ይህ በኢትዮጵያ ሠራዊት የደረሰባቸው የመጀመሪያ ጥቃት ሻዕብያዎችን ከላይ እስከታች ከማስደንገጡ የተነሣ የሚይዙት የሚጨብጡትን አጥተው ነበር።

በባድመ በኩል የተከፈተውን ጥቃት የሻዕብያ ኃይል ሊቋቋመው ባለመቻሉ የኢትዮጵያ ሠራዊት የሻዕብያን ሠራዊት እየተከታተለ እስከ ደጋው የሠራዬ ክፍል ማለትም እስከ ዓረዛና ሌሎች ስትራቴጂያዊ አካባቢዎች ድረስ ዘለቀ። የኢትዮጵያ ጦር በባድመ በኩል የዚህን ዓይነቱን ድል ሲቀዳጅ በጸሮና ግንባርም ተመሳሳይ ጥቃት ከፍቶ በአጭር ጊዜ ውስጥ የሀዘሞን ሜዳ፣ ጸሮናንና ሌሎች በአቅራቢያው የነበሩትን አነስተኛ ከተሞችንም ለመቆጣጠር ቻለ። በዚሁ ግንባር የተሰማራው የኢትዮጵያ የቀድሞ ጦር ክፍለ ጦርም አኩሪ ሥራ ፈጽሞ ሻዕብያ እንደ ዱሮው መስሎት መልሶ ለማጥቃት ሲሞክር ፋይዳ ያለው ውግያ ሳያኪያሂድ ብትንትኑ እንዲወጣ አስተዋዕኦ አድርጓል።

የኢትዮጵያ ጦር ፈታኝ ውግያ ይጠብቀኛል ያለው በዓይጋና በሌሎች በዛላንበሳ ግንባር በሚገኙ ወላኝ ቦታዎች ላይ ነበር። ይሁን እንጂ የኢትዮጵያ ኮማንዶና ተራው እግረኛ ጦር ሻዕብያ ጭራሽ ባልገመተው አቅጣጫ፣ በስተጀርባው ተጉዞ ዓይጋን በመቆጣጠሩ የጠላት ጦር ብትንትኑ ሊወጣ ቻለ። የስትራቴጂካዊው የዓይጋ ኮረብታ በቁጥጥር ሥር መዋል ዛላንበሳንና ፎርቶን አደጋ ላይ ስለጣለው ሻዕብያዎች እንደ መንጋ እየተነዱ ለማፈግፈግ ተገደዱ። የሻዕብያ ጦር በእጅጉ በሥጋት በመዋጡ በዕምባሴራ ተራራና በሰንዓፈ ከተማ እንኳን የረባ የመከላከል ውግያ ሊያደርግ አልቻለም፤ ከድንበር ከተማዋ ከዛላንበሳ ሠላሳ ዐምስት ኪሎ ሜትር ሽሽቶም የሚቆምበት ሁኔታ አልነበረም። ጦርነቱ ቆሞ ግምገማ ሲደረግ የኢትዮጵያ ጦር ሰንዓፌን ከተቆጣጠረ በኋላ ለምን ጥቃቱን አልቀጠለም? የሚል ጥያቄ ተነሥቶ ነበር። በጊዜው የተሰጠው መልስ ከሰንዓፈ በስተ ሰሜን ከከተማው በቅርብ ርቀት የምትገኘው የዕምባ ታሪኳ ስትራቴጂያዊ ኮረብታ በቁጥጥር ሥር ስላልዋለች ወደፊት መቀጠል አልተቻለም የሚል ነበር። ሆኖም በግንባሩ ተሰማርቶ የነበረው የኢትዮጵያ ጦር አዛዥ ስፍራው በቁጥጥር ሥር ውሏል የሚል መልእክት አስተላልፎ ነበር። አንዳንድ በስፍራው የነበሩ መኮንኖች እንደሚሉት ደግሞ የተዛባው የሻዕብያ ጦር መጀመሪያ ላይ ቦታውን ቢለቅም በአካባቢ በነበሩ የኢትዮጵያ አዛዦች ስሕተት ምክንያት ሻዕብያ መልሶ

ቦታውን በቁጥጥሩ ሥር አውሎት ነበር። ስሕተቱ የተፈጸመው ባለማወቅ ይሁን እነ መለስ በነገሩት ሤራ ስለማይታወቅ ለታሪክ መተው ይሻላል።

የሻዕብያ ጦር በሰሜን ግንባር ክፉኛ ሲጠቃ ብዛት ያለው የጦር ኃይሉን ከምሥራቅ ግንባር ወደ ሰሜን በማዘዋወሩ በምሥራቅ በኩል ቀርቶ የነበረው ኃይሉም ክፉኛ ተመታ። የኢትዮጵያ ሠራዊት ግሥጋሜውን ቀጥሎ ከዓሰብ ከተማ አስራ ስምንት ኪሎ ሜትር ሲቀረው በአካባቢው አይሞክር የሚባለውን ወሳኝ ስትራቴጂያዊ ስፍራም ለመቆጣጠር ቻለ። በዚህ ግንባር የተደረገው ውግያ በኢትዮጵያ በኩል እጅግ አነስተኛ ቁጥር ባለው ጦር የተኪያሄደ ሲሆን በዓሰብ መዳረሻ ባጋጠመው ሳንካ ምክንያት ጦሩ ወደ ፊት ሳይቀጥል ቀርቷል። መለስ ቀደም ሲል ይከተለው ከነበረው ኤርትራ ውስጥ በጥልቀት ያለመግባትና የሻዕብያን ጦር ያለመደምሰስ አቅጣጫ የተነሣ ዓሰብም በቁጥጥር ሥር እንድትውል ፍላጎት አልነበረውም። እንዲያውም ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት ዓሰብን መቆጣጠር በዓለም ዐቀፍ ማኅበረሰቡ ተቀባይነት እንደማይኖረውና በወራሪነት እንደሚያስፈርጀን እየተናገረ እስከ ዓሰብ መዝለቅ የለብንም የሚል ጠንካራ አቋም ነበረው። ሆኖም የማዕከላዊ ወታደራዊ እዛችን አባላት ሻዕብያ የሚያሠለጥናቸው ፀረ-ኢትዮጵያ ታጣቂዎች የሎጂስቲክስ ድጋፍ የሚያገኙት ከዚያ ስለሆነ ዓሰብን መቆጣጠር የማድ ይላል የሚል ክርክር ስላቀረቡ ለጊዜውና እነዚህን ተቋማት ለማፈራረስ ብቻ ዓሰብን መቆጣጠር እንደሚቻል ቅድመ ሁኔታ የተቀመጠበት ስምምነት ላይ ተደርሶ ነበር። ያም ሆነ ይህ ዓሰብን ለመቆጣጠር የሚያስችል በቂ ሠራዊት ባለመመደቡ የተደረገው ጥቃት ግቡን ሳይመታ ቀረ።

17.2 መለስ ቀኝ ኋላ ዙር ስለማወጃ

ከፍ ብዬ እንደገለጽኩት፣ የኢትዮጵያ ጦር በሦስቱም የሰሜን ንኡሳን ግንባሮች ማለትም በባድመ፣ በጸሮናና በዛላንበሳ ጥሩ ግሥጋሜ አድርጎ ነበር። በባድመ ግንባር የዘመተው የወገን ጦር ባርካ ውስጥ እስከ ተሰነይ ዘልቆ እጅግ ወሳኝ የሆኑትን የባረንቱና²⁶ የተሰነይን ከተሞች ተቆጣጥሮ ነበር። ተሰነይ ከኢትዮጵያ ድንበር ከአንድ መቶ ኪሎ ሜትር በላይ የምትርቅ ከሱዳን ጋር የምትዋሰን ከተማ ነች። ሠራዊታችን በጸሮና ግንባርም ወሳኝ ስፍራዎችን ተቆጣጥሮ በዛላንበሳ ግንባር የሰንዓፈን ከተማና የዕምባሴራ ተራራን መቆጣጠሩ የነበረው ወታደራዊ ፋይዳ ቀላል አልነበረም። በወቅቱ የኢትዮጵያ ጦር ድንገተኝነትን ተጠቅሞ ያኪያሄደው የማጥቃት ስልት ሻዕብያ ሱሪውን ሳይታጠቅ መሬቶቹን የተቆጣጠረበት ሁኔታ ስለነበር በወገን ላይ የደረሰው ጉዳት ብዙ አልነበረም። የኃይላችን ሁኔታ እየታየ ወደፊት እንቀጥላለን የሚለው ስምምነት ስለነበር ሁላችንም የደረሰብን ጉዳት ምን ያህል እንደሆነ ለማወቅ እንከታተል ነበር። በወገን ላይ የደረሰው ጉዳት በትክክል ባይታወቅም በወሳኝ ውግያዎች የነበረው የወገን ጦር ጉዳት ከዐምስት ሺሕ እንደማይበልጥና በመሣሪያና ተተኪሽ ፍጆታ በኩልም በጥሩ ሁኔታ ላይ እንደምንገኝ በየግንባሩ የነበሩ የሰው ኃይልና የሎጂስቲክስ ኃላፊዎች ይገልጹ ነበር። በአንጻሩ ሻዕብያዎች አሉን የሚሏቸውን ክፍለ ጦሮች አሳትፈው ስለተሸመደመዱ የደረሰባቸው ጉዳት ከእኛው አራት ወይም ዐምስት ዕጥፍ ሊሆን እንደሚችል ይገመታል። የደረሰባቸው ተቋማዊና ሞራላዊ ጉዳትም ከፍተኛ ነበር።

ይህ የመጀመሪያው ምዕራፍ ከተከናወነ በኋላ ቀደም ሲል በተደረገው ስምምነት መሠረት በየግንባሩ የሚገኙ አዛዦች በአንድ ማዕከላዊ ስፍራ ተገናኝተው ወደ ፊት የመቀጠልና ያለመቀጠሉን ሁኔታ እንዲነጋገሩ ከማዕከላዊ እዙ መልእክት ተላለፈ። በዚህ መሠረት

²⁶ በኤርትራ የጋሽ ባርካ ዞን ዋና ከተማ ስትሆን ሻዕብያ በበድመ ግንባር ለሚያደርገው ውግያ ወሳኝ ደጀኑ ነበረች

ከየንኡስ ግንባሩ የተሰባሰቡ የጦር አዛዦች በአንድ አማካይ ቦታ ተገናኝተው በጄኔራል ሳሞራ መሪነት እንዲወያዩ ተደረገ። ሳሞራ ለዚህ ኃላፊነት የተመረጠው ኤታ ማኅተም ሹሙ ጻድቃን ማዕከላዊ እዙ በነበረበት በአዲስ አበባ ያስተባብር ስለነበር ነው። ቀደም ሲል ለመግለጽ እንደሞከርኩት ሳሞራ የኑስ አፍቃሪ መለስና እነ ጻድቃንን የሚጠላ የጦር አዛዥ ነበር። ሳሞራ ለጦርነቱ ዝግጅት በሚደረግበት ጊዜ ለመለስ ደጋፊዎች ለማፍራት ብርቱ እንቅስቃሴ ሲያደርግ ቆይቶ ቁጥራቸው የማይናቅ ከፍተኛ የጦር መሪዎችን ከጎኑ አስልፎ ነበር። በመሆኑም በሚደረጉ ግምገማዎች ሁሉ ተጽዕኖውን ለማሳደር ሁኔታው ተመቻችቶለት ነበር ሊባል ይቻላል።

በአንድ ማዕከል የተሰባሰቡት የጦር አዛዦች ተገናኝተው ሁኔታውን ከገመገሙ በኋላ በመጀመሪያ ለማዕከላዊ ወታደራዊ እዙ ቀጥሎም ለኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ አባላት አንድ መልእክት አስተላለፉ። የመልእክቱ ዋና ይዘት አዛዦቹ በግንባር የነበረውን ሁኔታ በጥልቀት ከተመለከቱ በኋላ አብዛኞቹ ወደ ፊት መቀጠል አስችጋሪ መሆኑን እንደተገነዘቡ የሚያመለክት ሲሆን ከዚህ በተለየ ሳሞራ ሳሞራ «የአብዛኛው ተሰብሳቢ ድምጽ መቀጠል አይቻልም የሚል ሆኖ እኔ በግሌ ግን መቀጠል ይቻላል የሚል አቋም አለኝ» ብሎ ነበር። ሳሞራ ይህን ሲል ህወሓት ውስጥ ብዙ ለቆየውና በድርጅቱ ይኪያሄዱ የነበሩትን ስንክሳሮች ለምናውቀው መልእክቱ ግልጽ ነበር። መለስ የቤት ሥራውን በሚገባ እንደሠራ፣ ለውሳኔ የሚያስፈልገውን ግብአት እንዳገኘና ሳሞራም በግሉ መቀጠል ይቻላል ሲል የትኛው ድምጽ እንደሚያሸንፍ ዐውቆ ራሱን ከሐሜት ለማዳን ያለው እንዳልሆነ መገመቱ አስችጋሪ አልነበረም። ሆኖም፤ «ባመጣኸው ዳኛ ትሆን እስረኛ» እንዲሉ ስብሰባው በአፍቃሪ መለስ እንዲመራ ተደርጎ ውጤቱ ከዚህ የተለየ እንዲሆን መጠበቁ ሞኝነት ነበር። የአዛዦቹ ውሳኔ መለስ ገና ጦርነቱ እየተኪያሄደ እያለ ጦርነቱ በይፋ ማብቃቱን ማወጁ ስሕተት እንዳልነበር ለማስረገጥ ተጠቅሞበታል። መለስ ጦርነቱ በኻያ አራት ሰዓት ውስጥ እንደሚያበቃ በይፋ የገለጸው የጦርነቱ ሂደት ሳይጠናቀቅና የግንባር አዛዦች ግምገማ ተኪያሄዶ መለስ ከማግኘቱ በፊት ነበር። መለስ ማዕከላዊ እዙንና ሥራ አስፈጻሚውን ሳያማክር ብቻውን ጦርነቱ እንዳበቃ መግለጹ ከፍተኛ የውሳኔና የመመሪያ ጥሰት ከመሆኑም ሌላ ወደፊት ይገመገሙ የነበረውን የኢትዮጵያ ሠራዊትና ጥቃቱ እንዲቀጥል ይፈልግ የነበረውን ክፍል ቅስም የሰበረ ነበር። በዚህ አጋጣሚ መለስ በኢትዮጵያ ሠራዊትና ሕዝብ የድል አድራጊነትና የሞቀ ወኔ ላይ ቀዝቃዛ ውሃ ከልሶበት ነበር ለማለት ይቻላል።

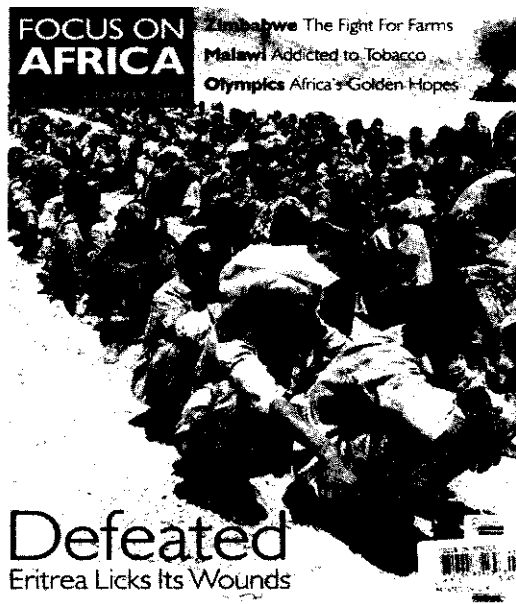
መለስ በዚህ ዓይነት የተወሳሰበና ተንኮል የተሞላበት አግባብ ብቻውን ያደረገው የጦርነቱን ሂደት የማስቆም ውሳኔ ተገቢ እንዳልነበርና ይህን ለመወሰንና ለማወጅ የሚያስችል ሥልጣን እንዳልነበረው ኋላ ላይ ሂስ ሲቀርብለት «አዎን ስሕተት ፈጽሟልሁ ሆኖም ከጦር ግንባር ሳገኘው የነበረው መረጃ ጦርነቱን ለማስቀጠል ያስችላል የሚል ስላልነበረ ከዚህ ተነሥቼ ጦርነቱ በኻያ አራት ሰዓት ውስጥ እንዲቆም አውጃለሁ። የሥራ ባልደረቦቼን ማማከር ነበረብኝ ይህን ባለማድረጌ ተሳስቻለሁ» ብሏል። አብዛኞቹ የማዕከላዊ ወታደራዊ እዝ አባላትና የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት አዋጁን የሰማነው እንደተራው ዜጋ በመገናኛ ብዙኃን ስለነበር አዋጁ የተጣደፈው ምናልባት በግንባር የነበሩት አዛዦች ግምገማቸውን አስተላልፈው መቀጠል እንደማይችሉ ስለገለጹ ሊሆን ይችላል የሚል ግምት ነበርን። ነገር ግን የግንባር አዛዦቹ ግምገማ ለማዕከላዊ እዙና ለሥራ አስፈጻሚው አባላት የደረሰው መለስ ጦርነቱ እንዳበቃ ካወጀ ከቀናት በኋላ ነበር። ይህ በመሆኑ የግንባር አዛዦቹ ግምገማ እርሱ ከሚፈልገው ውጭ እንደማይሆን አስቀድሞ በደጋፊዎቹ ተነግሮታል የሚል ግምት አለኝ።

ሳሞራ ዮኑስ ዐልፎ ዐልፎ ከግንባር ወደ መቀሌ ሲመጣ ከክልሉ አመራሮች ጋር ተገናኝቶ ይጫወት ነበር። እንደ ወታደራዊ አዛዥነቱ ሳሞራ የተሻለ የጠላትና የወገን አቋም ዕውቀት ይኖረዋል ከሚልም የክልሉ አመራሮች የጦርነቱ ውጤት ምን ሊሆን ይችላል? እያሉ ይጠየቁት ነበር። ሳሞራም፤ «ያው እኛም ኃይል አለን እነሱም ኃይል ስላላቸው ተቦዳድሰን /ተጃፊዕና/ መሬታችንን ማስመለስ እንችላለን ይሆናል» ብሎ ይመልስላቸው ነበር። በዚህ የሳሞራ አስተያየት አንዳንድ የክልሉ የአመራር አባላት የነበራቸውን የማቸነፍ ሚዛን ቀንስ እያደረጉ በሳሞራ ይህ ከተባለ ውጤቱ እንደምናስበው ላይሆን ይችላል የሚል ጥርጣሬ አድርገው ነበር። አንዳንድ ከሳሞራ ጋር የተጨዋውቱ የክልሉ አመራር አባላት አስተያየቱን ይነግሩኝ ነበር። ይህ ጦርነት ውስጥ ከገባን እጅግ ከባድ መሥዋዕትነት ከፍለን ካልሆነ በስተቀር ልናቸነፍና መሬታችንን ልናስመልስ እንችልም የሚለው ጨለምተኛ አስተሳሰብ ቀደም ሲል እንደገለጽኩት በህወሓት ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ በነ ሥዩም፣ ክንፈና መለስ ሲራመድ የነበረው አስተሳሰብ ተቀጥላ ነበር። ሳሞራና ተከታዮቹ ከነዚህ ህወሓት ውስጥ ቴክኒካል አፊንጅመንቱን ተቀብለን እንፈርም ከሚሉት ወገኖች ጋር ጥብቅ ቁርኝት ስለነበራቸው አቋማቸው ተመሳሳይ ነበር። በእርግጥ ይህን አቋማቸውን ምናልባት ሠራዊቱ ከፖለቲካ ነጻ ነው ስለተባለ ሊሆን ይችላል በአደባባይ አይገልጹትም ነበር። እንዲያውም እነ ሳሞራ በአደባባይ «ሻዕብያ ጉድጓድ ምሶ መዋጋቱን ይችልበታል፤ እኛም ከተማሰ ጉድጓድ አውጥተን መቅብሩን እናውቅበታለን» ይሉ ነበር። መለስ ወደ ፊት ሲገሠግሥ ለነበረው ጦር ቀኝ ኋላ ዙር የሚል ትእዛዝ ሲያስተላልፍ ተራው ወታደርና መካከለኛው የሠራዊቱ አዛዥ ባይቀበለውም ከበላይ አዛዦቹ ግን ተቃውሞ አልገጠመውም። እንዲያውም መግለጫው ከተሰጠ በኋላ «በግምገማቸው» ወደ ፊት መገሥገሥ እንደማይቻል አስታውቀው ለማዕከላዊ እዙ ሲገልጹ የመለስ ጦርነቱን የማስቆም ትእዛዝ ትክክለኛ እንደነበር ሊያረጋግጡለት ሞክረዋል። ሳሞራ በተጠቀመበት ስልት እንደ ጲላጦስ «ከደሙ ንጹሕ ነኝ» ሊል ቢሞክርም በመለስ ሢራ እጁ እንደነበረበት ግን የዕለት ተዕለት እንቅስቃሴው ይመስክር ነበር።

መለስ ጦርነቱ በካያ አራት ሰዓት ውስጥ ይቆማል ብሎ ካወጀ በኋላም በምዕራብና በምሥራቅ ኤርትራ የተወሰኑ ውግያዎች መደረጋቸው አልቀረም። ከአዋጁ በኋላ ሻዕብያ፣ ምናልባትም በተሰጠው አዋጅ ተበራትቶ፣ ተሰነይን መልሶ በመቆጣጠር ወደፊት መገሥገሥ በጀመሩ ይህን የሻዕብያ ትንኮሳ ለማስቆም የኢትዮጵያ ሠራዊት መልሶ በማጥቃት ተሰነይን ዳግም ተቆጣጠረ። የሻዕብያ ጦር እጅግ ተደናግጦና ተርበድብዶ ስለነበር ይኸን የኢትዮጵያን ጥቃት ፈጽሞ ለቋቋመው አልቻለም። ብዙ ጊዜ ከቆየበትና ከሚያውቀው መሬት ተፈናቅሎ ሲበታተንና ግማሹ ጦሩ ደግሞ ወደ ሱዳን ሲሸሽ ያ በአፍሪካ ቀንድ ልዕለ ኃያልነቱን ለማረጋገጥ የተቋቋመው የኢሳያስ ጦር ኤርትራን እንኳን መከላከል አቅቶት ተፈታ።

በምሥራቅ ግንባርም ጦርነቱን የማቆሙ አዋጅ ከተላለፈ በኋላ ዓሰብን ለመቆጣጠር ሙከራ ተደርጎ ነበር። የሻዕብያን የጦር ኃይል ለመደምሰስ ይፈልግ የነበረው የኢሕአዴግ አመራር ክፍል ሕልሙ በመለስ ሢራ ከከሸፈበት በኋላ ዓሰብን የማጥቃትና የመቆጣጠር ፍላጎት ነበረው። ለዚህም ተለያዩ መነሻዎች ነበሩት። ከወታደራዊ ስትራቴጂ አንጻር ዓሰብን ከተቆጣጠርን ሻዕብያ የኢትዮጵያን ተቃዋሚዎች የሚያሠለጥንበትን መናኸሪያ ማፍረስ ይቻላል የሚል አስተያየት ሲኖር ከዲፕሎማሲው አንጻር ደግሞ ዓሰብን ከተቆጣጠርን ለወደፊቱ የተሻላ የመደራደሪያ ዓቅም ይኖረናል የሚል ሐሳብ ነበር። ማንኛውም መነሻ ግን ዓሰብ የኢትዮጵያ ሉዓላዊ ግዛት ስለሆነች እንቆጣጠራት የሚል አልነበረም። ቀደም ሲል በቴክኒካል አፊንጅመንቱ ውይይት ሻዕብያን የማፍረስ ግብ ይዘን መዋጋት አለብን ሲል የነበረው ተፈራ ዋልዋ እንኳን ይህን ጉዳይ አላነሣውም ነበር። የሆነው ሆኖ የተገለጹትን መነሻዎች መሠረት በማድረግ ዓሰብን እንቆጣጠር የሚል ውሳኔ ላይ ተደርሶ እንቅስቃሴ

እንደተጀመረ የወገን ጦር በጀመረው ፍጥነት መገሥገሥ አቃተው። በመሆኑም ዓሰብ ላይ አለ ስለተባለው የሻዕብያ ጦር መጠን ጥያቄዎች መነሣት ጀመሩ። መጀመሪያ ላይ ሻዕብያ ከተወሰኑ ብርጌዶችና ቀሪ ክፍሎች በስተቀር የረባ ኃይል የለውም የሚል መረጃ ቀርቦ ዓሰብን በእነ ጄኔራል መስፍን አማረ በሚመራው ከአንድ ክፍለ ጦር በላይ በሆነው የኢትዮጵያ ኃይል መቆጣጠር ይቻላል ተብሎ የማጥቃቱ ትእዛዝ ተላለፈ። ሆኖም ቀደም ሲል እንደገለጽኩት የወገን ጦር ከዓሰብ ከተማ አስራ ስምንት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ እንደደረሰ ተጨማሪ ኃይል ሊላክለት ባለመቻሉ ወደ ፊት መግፋት አቅዶት የጠላት ጦር አለ ከተባለው ቁጥር በላይ መሆኑ ተረጋገጠ።

በኢትዮጵያ የተማረኩ የሻዕብያ ሠራዊት አባላት

በቦታው የነበረው የወገን ጦር ወደ ፊት መግፋት ስላልቻለ ተጨማሪ የኮማንዶ ክፍለ ጦር እንዲላክ ቢወሰንም፣ ውሳኔው በማዕከላዊ እዙ በነበሩት በመለስና በመከላከያ ሚኒስትሩ ተፈራ ዋልዋ ሊደናቀፍ ቻለ። ከሰሜን ግንባር ተነሥቶ ወደ ምሥራቅ ዓሰብ ግንባር እንዲንቀሳቀስ የታዘዘው የኮማንዶ ክፍለ ጦር ያለ በቂ ምክንያት መቀሌ ላይ ሦስት ቀን እንዲቆይ ተደርጎ በዚህ ጊዜ ሻዕብያ አስፈላጊውን የመከላከል ቁመና ሊያመቻች ቻለ። የኮማንዶ ጦሩ ሳይንቀሳቀስ መቀሌ ላይ ተቀምጦ እያለ በማዕከላዊ እዙ በነበሩት ተፈራና መለሰ ይቀርብ የነበረው መረጃ ግን የኮማንዶው ጦር ወደ ዓሰብ እየተቃረበ እንደነበር ነው። ይህ እንዳልሆነ ሲታወቅ ግን በማዕከላዊ እዙ ሆነው እንቅስቃሴውን ሲከታተሉ የነበሩት መለስና ተፈራ በተለመደው ዓይኔን ግንባር ያርገው ስልታቸው እኛ ምንም አላወቅንም፤ ምናልባት ጦሩ መቀሌ ላይ የቆየው ችግር ገጥሞት ይሆናል የሚል መልስ ሰጡ። ለዚህ መሰናክል ኃላፊነቱን የሚወስደው የዕለት ተዕለት ወታደራዊ እንቅስቃሴውን ይከታተል የነበረው የመከላከያ ሚኒስትሩ ተፈራ ዋልዋ ቢሆንም ማዕከላዊ እዙን የበላይ ሆኖ ይመራ የነበረው መለስም ከኃላፊነቱ ነጻ ሊሆን አይችልም። ሆኖም ማናቸውም እንኳን ተጠያቂ ሳይሆኑ፣ ጥቃቱ ተጨናግፎ፣ የኮማንዶውን ጦር ወደ ዓሰብ ግንባር መላኩ ዋጋ እንደሌለው ታውቆ፣ ዓሰብን የማጥቃቱና የመቆጣጠሩ ዕቅድ እንዲቆም ተደረገ። ይህ ሲሆን

እነ መለስ ጮቤ ረገጡ። በሻዕብያ ላይ የተከፈተው ጦርነትም ሻዕብያን በኃይል ከተቆጣጠራቸው አካባቢዎች በማስወጣትና የተወሰኑ ሻዕብያ የሚያስተዳድራቸውን ግዛቶች በመቆጣጠር ተጠናቀቀ። እንዲህም ሻዕብያ ኢትዮጵያን በቀላሉ አጠቃለሁ ብሎ የሚቃጣ ኃይል አለመሆኑ፣ ሲመክበት የነበረው የአካባቢው ወታደራዊ አውራ የመሆን ሕልሙ መክሸፉ፣ በአካባቢው ሊያሳድረው የፈለገው ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ዲፕሎማሲያዊ ተጽዕኖ መምከኑ ተረጋግጦ ከጨዋታ ውጭ ሆነ። ሆኖም ግን ሻዕብያን በማያዳግም ሁኔታና በዘላቂነት ኤርትራንም ሆነ የአፍሪካ ቀንድ አካባቢ እንዳያተራምስ የማውረዱ ግብ ሊከናወን አልቻለም።

17.3 በሻዕብያ ላይ የተከፈተው ጥቃት የቆመበት ምክንያት

በሻዕብያ ላይ የማጥቃት ዘመቻው ከቆመ በኋላ እኔና ዓለም ሰገድ ገብረ አምላክ ወደ ግንባሩ ተጉዘን የተወሰኑ መረጃዎችን ለማሰባሰብ ሞክረን ነበር። ወደ ግንባሩ የሄድነው ጦርነቱ የቆመበትን ትክክለኛ ምክንያት ለማውቅ ቢሆንም እግረ መንገዳችንም ግንባሩ ከጦርነቱ በኋላ ምን እንደሚመስል ለማየት ነበር። በመሆኑም ሰንዓፌንና ከገርሁ ስርናይ በስተ ሰሜን ሻያ ኪሎ ሜትር ያህል ርቀት ላይ ያለችውን የጸሮና ከተማን ተዘዋውረን አይተን እዚያ ከነበሩ ተራ ወታደሮች፣ ሚሊሺያዎችና የበታች መኮንኖች ጋር ተነጋገርን። በሰንዓፌ አካባቢ የምትገኘውንና በሻዕብያ ጦር ቀጥጥር ሥር የነበረችውን የዕምባ ታሪኳን ጉብታም በቅርብ ርቀት ተመለከትን። ጉብታዋ በአካባቢው ወታደራዊ አቀማመጥ ላይ ተጽዕኖ ብታሳድርም የሻዕብያን ጦር ጦርነት ወደፊት ለመቀጠል ቢፈለግ ኖሮ ግን ጉብታዋን መያዝና አለመያዙ ብዙ ትርጉም እንዳልነበረው በበታው ያገኘናቸው ወታደሮች ነገሩን። «ጦርነቱ አብቅጽል ስለተባልን ቆምን እንጂ የአየር ኃይላችንና የበላይነቱ የተረጋገጠውን የውግያ ስልታችንን ተጠቅመን ይህችን ጉብታ መቆጣጠር አያቅተንም ነበር። አሁንም ልናደርገው እንችላለን። በስተምሥራቅ ያለውን የዕምባቤራ ተራራ በአብዛኛው ተቆጣጠርነው ስለነበር ወደ ዓዲ ቀይሕና ወደ አሥመራ መገሥገሥ አያስችግረንም ነበር» ብለውም ነግረውናል። የእኛም ዕይታ ተመሳሳይ ነበር። እጅግ አስቸጋሪ የነበሩት የዓይጋ፣ የፎርቶና የዛላንበሳ ምሽጎች ከተሰበሩ በኋላ የኢትዮጵያን ጦር የሚያስቆም ሌላ በረዥም ጊዜ የተገነባ ምሽግም ይሁን ሞራል ያለው የሻዕብያ ጦር ባለመኖሩ ወደፊት ለመቀጠል የማያስችል ሁኔታ አልነበረም።

በሰንዓፌ በኩል የነበረውን ሁኔታ ከቃኘን በኋላ በጸሮና በኩልም እንዳንድ አካባቢውን የሚያውቁ ሚሊሺያዎችንና የስለላ መኮንን የነበረውን አንድ የመቶ አለቃ አግኝተን አነጋገርናቸው። ሚሊሺያዎችን የጠየቅናቸው ጥያቄ በዚህ በገርሁ ስርናይና በጸሮና በኩል ሐዘዋ የተባለውን ሜዳ ካቋረጡ በኋላ ወደ ደጋው ለመውጣት ከማይ ዓይኒ መንገድ ውጭ ሌላ አማራጭ አለ ወይ? የሚል ነበር። ሚሊሺያዎቹ የሰጡን ቁርጥ ያለው መልስ «ወደ ደጋው ለመውጣት በርካታ የሰውና የተሽከርካሪ መንገዶች አሉ። ከእነዚህ መንገዶች ብዙዎቹን እዚህ ሆናችሁ ማየት ትችላላችሁ። ሌሎች ከርቀት የማይታዩ መንገዶችም አሉ።» የሚል ነበር። የስለላ መኮንን አባል የነበረው የመቶ አለቃም እንዲሁ በርካታ ማንቀሳቀሻ መንገዶች እንደነበሩ ነገሮን ወደፊት መግፋት አልተፈለገም እንጂ ቢፈለግ ኖሮ በበርካታ አቅጣጫዎች መቀጠል ይቻል እንደነበር አረጋግጠናል።

እነዚህን ጥያቄዎች ለመጠየቅ የፈለግነው በግንባሩ ተሰብስበው ጥቃቱን መቀጠል አይቻልም ያሉት ወታደራዊ አዛዦች ላለመቀጠሉ ያቀረቡት ዋና ምክንያት ወደ ደጋው ለመዝለቅ ከአንድ መንገድ ሌላ ተለዋጭ የተሽከርካሪና የእግረኛ መንገድ ስለሌለ ከፍተኛ ኪሳራ ሊደርስብን ይችላል በማለታቸው ነበር። ሆኖም ከላይ እንደጠቀስኩት በአካባቢው ተሰማርቶ

የነበረው የሰላላ መኮንን የሰጠንን መረጃ ቢያንስ በአካባቢው የነበሩ አዛዦች ሳያውቁት ይቀራሉ የሚል ግምት የለኝም። በመሆኑም አዛዦቹ ወደፊት መቀጠል አይቻልም ከሚለው ውሳኔ የደረሱት መወጣጫ መንገድ በማጣታቸው እንዳልነበር ባገኘነው ውሱን መረጃ ለማረጋገጥ ችለናል።

ባልተጠናና አስቀድሞ ባልታሰበበት ጦርነት መግባት ቀላል ባይሆንም ሻዕብያን እንደማይሰበር ድንጋይ እንይ ካልተባለ በስተቀር በሻዕብያ በኩል የነበሩትን ችግሮችም ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ተገቢ በነበር። ሻዕብያ ለበርካታ ወራት እንዲያውም ለሁለት ዓመታት ያህል መሸገባቸው ከነበሩት ጠንካራ ምሽጎች ተጠርጎ ወጥቶ፣ አለው የሚባለው ጥንካሬና የውግያ ብቃት በእጅጉ ተመናምኖ ነበር። ሻዕብያ የሚመካባቸው የሠራዊት ክፍሎች በተለይ ኮማንዶውና ከባድ መሣሪያው በባድመ ግንባር በተደረጉት ውግያዎች ክፉኛ ተንኮታኩተው ነበር። ከምዕራቡ ዐልፎ የሠራዊቱ የዓይጋና የዕምባቤራ ከፍተኛ ቦታዎች በኢትዮጵያ ቁጥጥር ሥር ውለው ነበር። በዚህ ሁኔታ ሻዕብያ ሊኖረው የሚችለው የውግያ ዓቅምና ሞራል ዝቅተኛ ሊሆን እንደሚችል መገመቱ ቀላል ነበር። እውነትነቱ በሚገባ አልተረጋገጠም እንጂ የሻዕብያ መሪዎች በደረሰባቸው ሽንፈት ምክንያት አሥመራ ውስጥ አንዳንድ ማስተካከያዎች ማድረግ ጀምረው እንደነበር ይነገራል።

ሻዕብያዎች እንደ አንድ ወጥ ሠራዊት የመዋጋት ብቃታቸው በእጅጉ ከመሸመድመዱም ባሻገር አየር ኃይላቸውም ከጨዋታ ውጭ ሆኖ ነበር። በአንጻሩ የኢትዮጵያ ሠራዊት ሞራል ከፍ ያለበትና የማቸነፍ ብቃቱ የተረጋገጠበት፣ እነዚያን በፈንጂ የታጠሩና በላቀ የምህንድስና ጥበብ ተገንብተዋል የተባሉትን ምሽጎች ደርምሶ ወደ ፊት የገሠገሠበት፣ የሰው ኃይሉና የጦር መሣሪያ ዐቅሙ እምብዛም ያልተዳከመበትና አየር ኃይሉም በኤርትራ ሰማይ የሚያንዣብብበት ሁኔታ ነበር። ይህ ሁሉ ግምት ውስጥ ሲገባ ወደ ፊት ለመገሥገሥ የቀረው የእያንዳንዱ አካባቢ ጥናት ብቻ ነበር። ይህንንም ቢሆን ከምሽግ የተፈናቀለውን የሻዕብያ ኃይል ለማጥቃት ከሥር ከሥር በሚደረጉ የመልክአ ምድርና ሌሎች ጥናቶች ማሟላት ይቻላል ነበር። ስለሆነም ሠራዊታችን ወደ ፊት እንዳይገሠግሥ ደንቃራ የሆነው ምንም ዓይነት ወታደራዊ ምክንያት ሳይሆን ለብዙኃኑ ድምጽ ተገዢ ነኝ ይል የነበረው የጦሩ ጠቅላይ አዛዥ የያዘው ፖለቲካዊ አቋሙን በስውር እየተንቀሳቀሰ ወደ ሠራዊቱ አዛዦች በማስረጽ በመካላቸው አለመግባባት እንዲፈጠረ ማድረጉ ነው። ሻዕብያዎች አይቀጡ ቅጣት ተቀጥተው እንዲፍረከረኩ ያልፈለገው መለስ፣ ከጎኑ የተሰለፉት የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ አባላትና አንዳንድ የጦር አዛዦችም ለዚህ ለኢትዮጵያ የተሟላ የጦር ሜዳ ድል ማጣት ምክንያት መሆናቸውን ታሪክ ይመዘግበዋል።

18. ሻዕብያ በጦር ሜዳ እጁን፣ ኢሕአዴግ መሬቱን፣ ሲሰጥ

የኢትዮጵያ ሠራዊት በኢሕአዴግ ሊቀመንበር በመለስ ዜናዊ ትእዛዝ ወደፊት እንዳይገሠግሥና ጦርነቱን እንዲያቆም ሲታዘዝ ሻዕብያና አስማሚዎቹ ሁኔታውን በሚገባ እንብበው የሰላም ስምምነት እንዲደረግ ጥሪ አቀረቡ። ሻዕብያ አንዲት የዓረብ አገር በኢትዮጵያ እየተወረረች ነው ብሎ ዓረቦች እንዲረዱት ቢማጽንም እሳት የሚገባ የዓረብ አገር በመጥፋቱ የሰላም ጥሪውን ከመቀበል ውጪ ሌላ አማራጭ አልነበረውም። በመሆኑም ሻዕብያ በእብሪት ተወጥሮ አልቀበልም ሲል የነበረውን የሰላም ስምምነት ተቀብሎ እንደሚፈርመው ለአስማሚዎቹ አስታወቀ። ስምምነቱ ለመቀበል ዝግጁ መሆኑን የደረሰበት ሽንፈት ምን ያህል ከባድ እንደነበር ያመለክት ነበር።

አስማሚዎች ሻዕብያን የሰላም ስምምነቱን ለማስፈረም በሚሯሯጡበት ወቅት የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተሰብስቦ ስለ ሰላም ስምምነቱ ቢነጋገርም እንደ ዱሮው ጠለቅ ያለ ውይይትና ሰፊ ክርክር አልተደረገም ነበር። እንዲያውም የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት ከነበርነው አብዛኞቻችን ጦርነቱ የተቋጨው በማንፈልገው መንገድ ስለነበር በዚህ ከሻዕብያን በሚደረገው የሰላም ድርድር ለመወያየት እምብዛም ፍላጎት አልነበረንም። በዚህ ጉዳይ ለመነጋገር ከፍተኛ ፍላጎት የነበራቸው አስማሚዎች፣ መለስና ደጋፊዎች ይህ ከሻዕብያን የሚደረገው የሰላም ድርድርና ስምምነት ሠርግና ምላሽ ሆኖላቸው ነበር። እነዚያ ቴክኒካል አፊኒኛመንቱን ባትቀበሉ አይቀጡ ቅጣት ትቀጣላችሁ እያሉ ሲያስፈራሩን የነበሩት ሁሉ እንኳን ደስ አላችሁ የሚል ዓይነት ስሜት ያንጸባርቁ ነበር። በተለይ የአፍሪካ መሪዎች የኢሳያስ እብሪት በመርገቡ ከልብ ተደስተው ነበር። ጥሩ አድርጋችኋል፤ እግሩ ሥር ወድቀን የስምምነት ማዕቀፉን እንዲፈርም ለምነነው እምቢ ብሎ አሁን ራሱ የሰላም ስምምነቱን ልቀበል ብሎ መለመኑ ለውርደት ዳርጎታል፤ ተአማኒነት ያጣ መሪም ሆኗል፤ በማለት ድሉን በራሳቸው መንገድ አክብረውታል። ይኸ በእንዲህ እያለ ምዕራባውያን አስማሚዎች አሁንም በማንኛውም መንገድ ሰላም እንዲፈጠር ከመለስ ጋራ በተደጋጋሚ እየተገናኙ የሰላም ድርድሩ እንዲፋጠን ይመክሩ ነበር።

መለስና ኢሳያስ ከአስታራቂው የአልጀሪያ ፕሬዚዳንት ቡቴፍሊካጋ /አልጄርስ/

የሰላም ስምምነቱ እንደተቻከለ አጀንዳ ለሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ ሲቀርብ አልወያይም ያለ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል አልነበረም። በጦር ሜዳ ሊገኝ ይችል የነበረው ድል ከተከላሸ በኋላ የቀረው አማራጭ በዲፕሎማሲው ሜዳ ሊገኝ የሚችለውን ጥቅም አስከብሮ ሁኔታውን መቋጨትና ራሳችንን በጥልቀትና በዝግታ የምንመረምርበትና የምንገመግምበትን ሁኔታ ማመቻቸት ብቻ ነበር። በዚህ መሠረት ከሻዕብያ ጋራ ስለሚደረገው የሰላም ስምምነት መነጋገር ጀምረን ስምምነቱ ምን ላይ የተመሠረተ መሆን አለበት? የሚል ጥያቄ ተነሣ። እውነቱን ለመናገር ሁላችንም ለጥያቄው በሚገባ አልተዘጋጀንበትም ነበር። በተለይ ከሻዕብያ ጋራ የተደረገው ጦርነት በተቋጨበት መንገድ ማለቅ አልነበረበትም የምንለው ወገኖች ኩርፊያውና ቁጣው ገና አልበረደልን ስለነበር የሰላም ድርድሩን በተመለከተ የተጠናከረ አቋም ሳይኖረን በስብሰባው ስለተገኘን ብቻ የመሰለንን አስተያየት እንሰነዝር ነበር። በዚህ

ረገድ አስቀድሞ ከምዕራባውያን ጋር ተነጋግሮ ተገቢውን ዝግጅት ያደረገው መለስ ብቻ ነበር። ቀሪዎቻችን ሰላም ይሁን ጦርነት በሌለበት በተንጠላጠለ ሁኔታ መቀጠል ስለማይቻል ብቻ የሰላም ስምምነት እናድርግ የሚል ስምምነት ላይ ደርሰን ነበር።

የሰላም ድርድር እናድርግ ስንል ግን አንዳንድ ማዕቀፎችን እንደመሰፈርት እናስቀምጥ ተባብለን ለጊዜው ለአገራችን ይበጃሉ ያልናቸውን አስተያየቶች ሰጥተን ነበር። አንዳንዶቻችን ድል አድራጊዎች እንደመሆናችን በድርድሩ ማግኘት ያለብንን ጥቅሞች ማካተት አለብን እንል ነበር። ከምዕራባውያን አስማሚዎቻችን ጠቀም ያለ የመልሶ ግንባታና የማገገሚያ እርዳታ መጠየቅ እንዳለብን፣ ሻዕብያም በመድፍ ተኩስ አገራችንን ሊያውክ በማይችልበት ርቀት ሠራዊቱን እንዲያሰፍር እንጠይቅ ነበር። እንደደንቡ የመጀመሪያው ጥያቄ መቅረብ የነበረበት የጦርነቱ ቀስቃሽ ለነበረውና አገራችንን በእብሪት ለወረረው ለሻዕብያ ቢሆንም ሻዕብያ የረባ ሀብት የሌለውና በሌሎች መንግሥታት እየተደገመ የሚኖር በመሆኑ ጥያቄውን ለምዕራባውያኑ ለማቅረብ ስምምነት ላይ ደርሰን። ከዚህ በተጨማሪም የሻዕብያ ጦር ከድንበሩ ካያ ዐምስት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ እንዲሰፍር ልንጠይቅ ተስማማን። ቀሪዎቹ የመደራደራያ ነጥቦች በስምምነት ማዕቀፉ ውስጥ በሰፈሩት መሠረት እንዲሆኑም ተስማማን። በዚህ መልኩ ለድርድር ተዘጋጅተን ልንቀርብ ስንስማማ ሰዬ ብቻ ስምመነት መፈረም የለብንም ብሎ የተቃውሞ ድምጹን አሰምቶ ነበር።

መለስ የሥራ አስፈጻሚውን ኮሚቴ ግብአት ይዞ ከአደራዳሪዎቹ ጋር ከተነጋገረ በኋላ ስምንት መቶ ሚሊዮን ዶላር የሚደርስ ገንዘብ ለመልሶ ማቋቋሚያና ለማገገሚያ ሊሰጡን ቃል እንደገቡ ነገረን። ሻዕብያ ካያ ዐምስት ኪሎ ሜትር ከተኩስ ቀጠና ነጻ የሆነ መሬት (demilitarized zone) በግዛቱ እንዲያካልል መፈቀዱንና የተባበሩት መንግሥታት የሰላም አስከባሪ ኃይል በዚህ ቀጠና እንደሚሰፍርም ገለጸልን። የተባበሩት መንግሥታት የሰላም አስከባሪ ኃይል ሰላም እንዲያስጠብቅ፣ የድንበር ማካለሉን ተግባር እንዲያጠናቅቅና ሁለቱ አገሮች ቋሚ ድንበር እንዲኖራቸው እንዲያደረግ እንደተስማሙም ገለጸልን። የሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴም የድንበር ማካለሉ ተግባር ቶሎ ተጠናቆ ወደ ልማት ሥራችን እንግባ የሚል ሐሳብ በማንሣቱ ጉዳዩ በገለልተኛ ዓለም ዐቀፍ ተቋም እንዲታይና በዚህ ተቋም የሚሰጠው ውሳኔም ይግባኝ እንደማይኖረው ሐሳብ ተሰነዘር። የድንበር ማካለሉ ተግባር ቶሎ እንዲጠናቀቅና የሚሰጠው ውሳኔም ይግባኝ እንዳይኖረው የተደረገውም የድንበር ማካለሉ በነበረው የቅኝ ግዛት ስምምነት መሠረት ቢኪያሄድ ኢትዮጵያ በምዕራብና በሰሜን ምዕራብ ወሰኗ ሰፋት ያለው መሬት ልታገኝ ትችላለች ከሚል ንዝህላልነት ከታከለበት አስተሳሰብ የተነሣ ነበር። የሰላም ድርድሩ በርካታ መሠረታዊ ጉዳዮችን ማንሣት ሲገባው ሳያነሣ ሲቀር በዚህ መንገድ የሚኪሄደው የሰላም ድርድር ሻዕብያን እንደሚጠቅምና የኢትዮጵያን ጥቅም እንደማያስከብር መገንዘብ ነበረብን። በዚህ ረገድ መለስን ስንቃወም የነበርነው የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላትም ስሕተት ፈጽመናል።

አሁን መለስ ብዬ ሳየው በሰላም ስምምነቱ መካተት የነበረባቸው በርካታ መሠረታዊ ጉዳዮች ነበሩ። የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ሻዕብያ አገራችንን ሲወር ሉዓላዊነታችንን የማስከበሩን ጉዳይ የተመለከተነው ዱሮ ሀወሓት/ኢሕአዴግ ሲያራምደው ከነበረው አቋም አንጻር ነበር። ይኸውም ኤርትራ የምትባል አገር የተፈጠረችው ኢጣልያና አጼ ምኒልክ ባደረጉት የ1900 የ1902 እና የ1908 ዓ.ም. የቅኝ ግዛት ስምምነት መሠረት ነው፤ ከዚያ በፊትም ኤርትራ በቱርኮችና በግብጽውያን ቅኝ ግዛት ሥር ነበረች የሚል ነበር። ጣልያኖች ቅኝ ግዛታቸውን ከተነጠቁም በኋላ ኤርትራ በእንግሊዞች ሞግዚትነት ሥር ቆይታ በመጨረሻ የኢትዮጵያ ቅኝ ግዛት ሆነች የሚለውን አቋም እናራምድ ነበር። ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት ይህ አቋማችን በርካታ እውነታዎችን የካደና የተወሰኑ

ኤርትራውያን ለሂቃንና ዓረቦች ለጥቅማቸው ሲሉ ከፈጠሩት አፈ ታሪክ የሚመነጭ መሆኑን ማወቅ ነበረብን። ታሪክ ከፖለቲካ ፍላጎት እየመነጨ በግለሰቦች ወይም በቡድኖች ስሜት ሲጻፍም ከፍተኛ ስሕተትን እንደሚያስከትል መገንዘብ ነበረብን።

በአጠቃላይ ስምምነቱ መካተት የነበረባቸው ወይም ግምት ውስጥ መግባት የነበረባቸው ጉዳዮች የሚከተሉት ነበሩ፤ 1ኛ/ ጣልያኖች ኤርትራን ከመቆጣጠራቸው በፊት አብዛኛው የኤርትራ ክፍል ለኢትዮጵያ በሚገብሩ ባሕረ ነጋሾች ሥር እንደነበር፤ 2ኛ/ ቀደም ሲል እንደገለጽኩት አጼ ምኒልክና ጣልያኖች ባደረጓቸው ውሎች ጣልያኖች ኤርትራን ለቀው ሲሄዱ ግዛቱን ለኢትዮጵያ እንዲመልሱ ተስማምተው እንደነበር፤ 3ኛ/ የአጼ ምኒልክና የጣልያኖች የድንበር ስምምነት ጣልያኖች እ.አ.አ. በ1935 ዓ.ም. ኤርትራን ከኢትዮጵያና ከሶማሊያ ጋራ አዋሕደው አንድ የምሥራቅ አፍሪካ ቅኝ ግዛት ሲፈጥሩ ፈርሶ ነበር። በመሆኑም ኤርትራ በ1985 ዓ.ም. ነጻነቷን ስታውጅ ከአጼ ምኒልክ ጋራ የተደረገው የድንበር ስምምነት እንደሕጋዊ መረጃ ለማቅረብ እንደማይቻል፤ 4ኛ/ ሁለተኛው የዓለም ጦርነት ከተጠናቀቀ በኋላ ኢትዮጵያ ኤርትራ ሉዓላዊ ግዛቱ ነች ብላ ተከራክራ እ.አ.አ. በ1952 ዓ.ም. የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋራ በፌዴሬሽን የምትተዳደርበትን ውሳኔ አስተላልፎ ውሳኔው በአገሬው ሕዝብ ድምጽ ሰጭነትም (referendum) ተደግፎ ነበር። የዚህ ውሳኔ አንዱ መነሻም ኢትዮጵያ የባሕር በር ባለቤት የመሆን መብት አላት የሚል እንደነበር ታሪክ ያረጋግጣል።

እንግዲህ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋራ ረጅም የትጥቅ ትግል ማድረግ ቢታወስም በዚህ ጦርነት የተከሰተውን ዕልቂት ለማስቆም፤ በአካባቢው ዘላቂ መረጋጋት እንዲሰፍን የሕዝቡን ዝንባሌ መሠረት በማድረግ ነጻነቷ እንድትቀዳጅ የፖለቲካ ውሳኔ ላይ ቢደረስም ከሕግና ከታሪክ አንጻር ግን ኤርትራ የኢትዮጵያ ቅኝ ግዛት ስለመሆኗ ምንም ማስረጃ አልነበረም። ኤርትራ በተፈጠረው የፖለቲካ እድገት ነጻነቷን ከተቀዳጀች በኋላ ኢሕአዴግ የኢትዮጵያን ጥቅም በተለይ ኢትዮጵያ የነበራትን የባሕር በር ባለቤትነት መብት ጥያቄ አንሥቶ አልተከራከረም። ይህ አልበቃ ብሎ ገራገር አያያዛችንን የተገነዘበው ሻዕብያ ከሚገባው በላይ ጥቅም ለማግኘት በአገራችን ላይ ጦርነት አውጆ በሰው ኃይላችን፤ በአገር ሀብታችንና በዜጎቻችን ሞራል ላይ ከፍተኛ ጉዳት አድርሷል። በመሆኑም ከዚህ ጥፋት በኋላ የሚደረገው የሰላም ስምምነት ጦርነቱ ከመጀመሩ በፊት በቀረበው የድርድር ማዕቀፍ ላይ የተመሠረተ መሆን አልነበረበትም። እንዲያውም ሻዕብያ የፈጠረውን ምቹ አጋጣሚ ተጠቅሞ የድርድሩን ይዘት ሙሉ በሙሉ መለወጡ ተገቢ ነበር። ከሁሉም በላይ ደግሞ ሕግ፣ ታሪክና የወቅቱ ፖለቲካ የሚፈቅደውን የባሕር በር ጥያቄ በስምምነቱ መነሣት ነበረበት። ይህን ባለማድረጋችን የኢሕአዴግ አመራሮች ስሕተት ከመፈጽማችን ባሻገር ሻዕብያ ከዱሮ ጀምሮ ያራምድ የነበረውን የኤርትራ ጥያቄ የቅኝ ግዛት ጥያቄ ነው፤ የድንበሩ አከላለል ጣልያኖች መጀመሪያ ኤርትራን ተቆጣጥረው ከአጼ ምኒልክ ጋራ ያደረጉትን ውል መሠረት ማድረግ አለበት፤ የሚለው ሐሳብ ተቀባይነት አግኝቶ ሻዕብያዎች የማይገባቸውን መሬት ጨምረው ድንበራቸውን ለማካላል የሚያስችል ውል ለመፈጸም በቅተዋል።

19. በጦርነቱ ወቅት ስለተኪያሄደው አገራዊና ክልላዊ ምርጫ

19.1 ባለሽቦት ይርጋውን መለስና ደጋፊዎች እንደተጠቀሙበት

ሕገ መንግሥቱ አገር ዐቀፍና ክልላዊ ምርጫዎች በየዐምስት ዓመቱ መካሄድ አለባቸው ብሎ በሚደነግገው መሠረት ከሻዕብያ ጋር ከሚኪያሄደው ጦርነት በተጓዳኝ በ1992 ዓ.ም. ምርጫ ተከናውኖ ነበር። ኢሕአዴግ በመጀመሪያው ምርጫ ካቀረባቸው አጄንዳዎች ውጪ አዲስ አጄንዳ ይዞ አልቀረበም ነበር። በእርግጥ ወቅቱ ሻዕብያ አገራችንን የወረረበት ስለነበር የአገራችንን ሉዓላዊነት የማስከበሩ አጄንዳ ቀዳሚ ስፍራ ይዞ ኢሕአዴግም ተቃዋሚዎችም ቅድሚያ ሰጥተው የቀሰቀሱት ይህንን አጄንዳ አንሥተው ነበር። እንዲያውም ኢሕአዴግ የሻዕብያን ወረራ ለመቀልበስ የተፈጠረውን አደረጃጀትና መፈክር ለምርጫው ቅስቀሳ ተጠቅሞበት ነበር።

በወቅቱ ኢሕአዴግ ውስጥ በብዙ ጉዳዮች ዙሪያ ልዩነቶች ቢኖሩም ጦርነቱ በድል እስኪጠናቀቅ ድረስ በፖለቲካ አመራሩ የተፈጠረው ስንጥቅ ወደ ሠራዊቱና ወደ ሕዝቡ እንዳይዛመት ሻዕብያም እንዳይጠቀምበት ልዩነቶች ፈጽመን ማንጸባረቅ የለብንም ብለን ተስማምተን ስለነበር «ሾላ በድፍን» እንዲሉ ልዩነቶቻችንን ውጠን የቆየውን አጄንዳ አንግበን ለምርጫው ቀረብን። ሆኖም የነበረንን ልዩነት ሕዝቡ ባያውቀውም መለስን የሚደግፉ የጦር አዛዦችና አንዳንድ ካድሬዎች ደጋፊ ለማግኘት ብርቱ እንቅስቃሴ ያደርጉ እንደነበር እንታዘብ ነበር። ከነዚህ የመለስን አቋም በማራመድ በካድሬውና በሠራዊቱ ወሬ ያዛምቱ ከነበሩት ካድሬዎች አንዱ የማረት ሥራ አስኪያጅ ተኸለ ወይኒ አሰፋ ዋናው ነበር። ተኸለ ወይኒ በሥራው ለመቆየት ዋስትና ይሆነኛል ብሎ የሚተማመነው በመለስ ነበር። መለስ በማረት ውስጥ ተከስቶ የነበረውን ሙስና ቢያውቅም ከተኸለ ወይኒ ጋር ከነበረው የቅርብ ግንኙነት የተነሣ ጉዳዩ እንዲነሣ አይፈልግም ነበር። ስብሐትም እንዲሁ ከተኸለ ወይኒ ጋር የጠበቀ ግንኙነት ስለነበረው ተመሳሳይ አቋም ነበረው። በአንጻሩ መለስን እንቃወም የነበርነው የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት በተኸለ ወይኒ ላይ አመኔታ አጥተን ስለነበር በጦርነቱ ዋዜማ ዓባይ ፀሐዬ ማረትን በበላይነት እንዲመራ ሲመደብ የማገበሩ ቦርድ አመራር አባላት የነበሩት ስብሐትና ቴዎድሮስ ሓጎስ ተነሥተው ዓባይና ገብሩ ተክተናቸው ነበር።

በመኻል ጦርነቱ ተነሥቶ የሚፈለገው ለውጥ ሳይደረግ ቀረ እንጂ ማረትን ከመሠረቱ ለማስተካከል ዕቅድ ስለነበረን ተኸለ ወይኒ ክፉኛ ተደናግጦ ነበር። በጦርነቱ ወቅት የተከሰተ የማረትን ዝርዝርክነትና ምግባረ ብልሹነት የሚያሳይ አንድ ክስተትም ነበር። ይኸውምን ማረት ውስጥ ሥር ሰዷል የተባለውን ሙስና ለመመርመር አንድ የውጭ አጣሪ ቡድን አቋቁመን መጠነኛ ምርመራ እንዲካሄድ ስናደርግ የት እንደገባ የማይታወቅ 5,060,000 /ዐምስት ሚሊዮን ስድሳ ሺሕ ብር/ ተገኘ። ለጎደለው ዐምስት ሚሊዮን ብር ተጠያቂ ሆኖ የተገኘው አቶ ግርማይ ካሕሳይ የሚባል የድርጅቱ የሒሳብ ሠራተኛ ሲሆን ለስድሳ ሺው ብር ደግሞ ተኸለ ወይኒ ነበር። በዚህ አጋጣሚ ወደ ፍርድ ቤት ሳንሄድ አቶ ግርማይን በቁጥጥር ሥር አውለን ገንዘቡን እንዲመልስ ጫና ስንፈጥርበት አቶ ግርማይ የጎደለውን ገንዘብ አፈላልጌ እስጣችኋለሁ የሚል ቃል ገብቶልን በመጀመሪያው መቀሌ ላይ 1,500,000 /አንድ ሚሊዮን ዐምስት መቶ ሺሕ/ ብር በካሽ አስረከበን። ከዚያም ሌላውን ገንዘብ አዲስ አበባ ሳስረክባችሁ ብሎ በፖሊስ ታጅቦ ወደ ክንፈ ገብረ መድኅንና ወደ ጌታቸው አሰፋ ተልኮ አሁንም 1,500,000 /አንድ ሚሊዮን ዐምስት መቶ ሺሕ/ ብር በካሽ አስረክቦ ቀሪውን ሁለት ሚሊዮን ብር ለመመለስ ጊዜ እንዲሰጠው ጠየቀ። ይህ ሁሉ ሲሆን ከአቶ ግርማይ ይልቅ ከፍተኛ ሥጋት ያደረበት ተኸለ ወይኒ፤ «ይህ ኮራፕሽን እያሳችሁ

የምታደርጉት ምርመራ ትክክል አይደለም፤ ማረት ላይ የተከሰተው ችግር የአሠራር ግድፈት እንጂ ሙስና አይደለም፤ እያንዳንዱ የህወሓት አመራር አባል በዚህ አግባብ ቢፈተሽ ተመሳሳይ ግድፈት ሊገኝበት ይችላል፤ ዓባይ ፀሐዬ ደግሞ ከሁሉም የባለ ሙስኛ እንጂ ሙስናን ሊታገል የሚችል ሰው አይደለም፤» እያለ የማርር ነበር።

ልብ በሉ! ይህ የገንዘብ ጉድለት የተገኘው በሰነድ ያልተደገፈ ወጪ ሆኖ ነበር። በሰነድ ተደግፏል የተባለው የሒሳብ መዝገብ በጥልቀት ቢመረመር ኖሮማ ምን ያህል ሊጋለጥ ይችላል እንደነበር መገመቱ አስቸጋሪ አይደለም። ተኸለ ወይኒ ሥጋቱን ለማጥፋት የመለስን አቋም ይቃወሙ በነበሩት አመራሮች ላይ ከፍተኛ ዘመቻ ሲያኪያሂድ በሠራዊቱ ውስጥም እነ ሳሞራ የሚመሩት ቡድን ሰፊ እንቅስቃሴ ያደርግ ነበር። መለስን የምንቃወመው ወገኖች ግን በአመራሩ ውስጥ የተፈጠረውን ልዩነት መሠረት አድርገን እንቅስቃሴ ማኪያሂዱን በአገራዊ ጥቅምና ጦርነቱን በድል በመወጣት ረገድ አሉታዊ ተጽዕኖ ሊያሳድር ይችላል በማለት ምንም ዓይነት እርምጃ አልወሰድንም ነበር። እነ መለስ የሄዱበትን አቅጣጫ ብንከተል ኖሮ፣ የሠራዊቱ ሞራልና አንድነት ላልቶ የውግያ ዝግጁነቱ ሊያዳክመው ይችላል ነበር፤ በአንጻሩ ደግሞ ሻብያ ወሬው ደርሶት የተፈጠረው ልዩነት እኛን ለማዳከም ይጠቀምበት ነበር። በጦርነቱ መኻል ልዩነት አንሥቶ በዘፈቀደ ማሰራጨቱ የተቀመጠውን ሻብያን የማጥቃት ዕቅድ ሊያጨናግፍ እንደሚችል መገመቱ አያዳግትም። ስለሆነም አሁንም ቢሆን ከቁጥጥር ውጭ በሆነ መንገድ የነበረንን ልዩነት ወደ ሠራዊቱ፣ ወደ ካድሬውና ወደ ሕዝቡ ያለማሰራጨታችን ከጊዚያዊ የፓርቲና የመንግሥት ጥቅም ይልቅ የአገር ጥቅም እናስቀድም ከሚል የመነጨ ስለነበር የተከተልነው አቅጣጫ ትክክል እንደነበር በግሌ አምንበታለሁ። ዋናው ችግራችን በመለስና በደጋፊዎች ይኪያሂድ የነበረውን ሰፊ የወሬ ዘመቻ ለማስቆም አግባብ ባለው መንገድ ያለመሥራታችን ነበር። ይህም መረጃውን ለኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴና ለማዕከላዊ ወታደራዊ እዙ አቅርቦ አፍራሽ እንቅስቃሴው የሚገታበትን አቅጣጫ እንዲኖር መሞከሩ ነበር።

በጦርነቱ ወቅት ያሉንን ልዩነቶች አዳፍነን መሄድ አለብን ብለን ምርጫውን አኪያሂደን ነገሮች ከአሁን በፊት በነበሩበት ደረጃ ይቀጥሉ ከሚል ስምምነት ደርሰን ነበር። መለስም ሌሎች ባለሥልጣናትም አጠቃላይ ግምገማ እስኪደረግ ድረስ በቦታቸው እንዲቆዩ በኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ስምምነት ላይ ተደርሶ ነበር። ይህ በእንዲህ እንዳለ አንድ የተግባባንበት ጉዳይ ማዕከላዊ መንግሥቱ እየተዳከመና የተሰጠውን ኃላፊነት በሚገባ እየተወጣ ስላልሆነ ጠንካራ የሚበሉ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ከየክልሉ ተውጣጥተው ማዕከላዊ መንግሥቱን የሚያጠናክሩበት ሁኔታ መፈጠር እንዳለበት ነው። በዚህ መሠረትም እያንዳንዱ የኢሕአዴግ አባል ድርጅት በየክልሉ ተመድበው ከነበሩት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላቶቹ ማዕከላዊ መንግሥቱን ሊያጠናክሩ ይችላሉ ያላቸውን ለምደባ እንዲያቀርብ ተደረገ። በዚያን ጊዜ በነበረን መመዘኛ ማዕከሉን ሊያጠናክሩ ይችላሉ ተብለው ለካቢኔ ኃላፊነት ከታሰቡት ጠንካራ አባላት አዲሱ ለገሰ ከአማራ ክልል፣ ዓባይ ፀሐዬና አረጋሽ አዳነ ከትግራይ ክልል እንዲሁም ሌሎች መለስተኛ ካድሬዎች ይገኙባቸዋል።

አሁን መለስ ብዬ ሳየው ይህ ማዕከላዊ መንግሥትን የማጠናከር አቅጣጫችን ትክክል አልነበረም። ማዕከላዊ መንግሥቱም ይሁን ክልላዊ መንግሥታቱ ሥራቸውን በሚገባ እንዳያከናውኑ ዕንቅፋት የሆኑባቸው መሠረታዊ ችግሮች የትኞቹ ናቸው? የሚለውን ጥያቄ በሚገባ ሳንመልስ የአመራር ሽግሻማ ማድርጉ ፋይዳ እንዳልነበረው መገንዘብ ነበረብን። አስተሳሰባችን ሁሉ ይመራ የነበረው ቀደም ብለን በያዝነው አብዮታዊ ዴሞክራሲ በመሆኑ መፍትሔ ያፈላለገነውም በዚሁ የአስተሳሰብና የአሠራር ማዕቀፍ ስለነበር ዕቅዳችን ተግባራዊ ቢሆን እንኳን ውጤታማ ሊሆን ባልቻለ ነበር። መመለስ የነበራቸው የኢትዮጵያ ሕዝብ

የሚያነሳቸው መሠረታዊ ጥያቄዎች ሳይመለሱ የባለሥልጣናት ሽግግርና ማደራገጥ ውጤቱ አጥጋቢ ሊሆን እንደማይችል ለኛ ተሸሽገብን እንጂ ግልጽ ነበር። ሁለት ወይም ሦስት ከፍተኛ ካድሬዎች ከዚያም ዐልፎ በመቶዎች የሚቆጠሩ ካድሬዎች ከየክልሉ ተነሥተው ወደ ማዕከላዊ መንግሥት ወይም ወደ አዲስ አበባ ስለመጡ ያን ያህል ለውጥ ሊያመጡ እንደማይችሉ እንዲያውም የዐፈና መሣሪያውን ሊያጠናክሩ እንደሚችሉ የኋላ ኋላ ብንገነዘብም ብቃት ያላቸውን ዜጎችን የሚያሳትፍ አጠቃላይ ተቋማዊ ለውጥ ለማድረግ ግን አልተዘጋጀንም ነበር።

ለነገሩ እነዚህ በምርጫው ወቅት ፌዴራል መንግሥቱን ያጠናክራሉ ተብለው ወደ አዲስ አበባ የተላኩት የአመራር አባላት ኋላ ላይ በተፈጠረው ድርጅታዊ ቀውስ ጎራ ሲለይ አንዳንዶቹ በመለስ መዋቅር ሲዋጡ የመለስን አቋም የተቃወሙት ደግሞ ከድርጅቱ ተባረዋል። አዲሱ ለገሰ ለመለስ ያለውን ታማኝነት ካስመሰከረ በኋላ የአገሪቱ ምክትል ጠቅላይ ሚኒስትር ሆኖ ለመሾም በቅቷል። ዓባይ ፀሐዬም መጀመሪያ የመለስን አቋም ስለተቃወመ ከኃላፊነቱ ቢነሣም ኋላ ላይ አቋሙን አስተካክሎ ከነ መለስ ጋራ ሲሰለፍ ሚኒስትር ሆኖ ለመሾም በቅቷል። በአንጻሩ አረጋሽ አዳነ የመለስን የፖለቲካ አቋም እስከ መጨረሻው በመቃወሚያ ከድርጅቱና ከተወካዮች ምክር ቤት ተባራሰች። መለስም በዚህ ቀውስ አሸናፊ ሆኖ ወጥቶ በመንግሥት የጠቅላይ ሚኒስትርነቱን ቦታ፣ በድርጅቱ ደግሞ የሊቀመንበርነቱን ቦታ አጠናክሮ ለመቆጣጠር በቅቷል።

19.2 በረቂቅ መርሐ ግብሩ የተከሰተው ልዩነት

በ1992 ዓ.ም. የሚደረገው ምርጫ ከመጀመሩ በፊት ካድሬውና ሕዝቡ የሚወያዩበት እንደ ምርጫ ማኒፌስቶ የሚያገለግል አንድ ረቂቅ መርሐ ግብር እንዲዘጋጅ ስምምነት ላይ ተደርሶ ነበር። በዚህ መሠረትም ነባሩን የዐምስት ዓመት መርሐ ግብር መነሻ በማድረግ አዲሱ መርሐ ግብር ምን ማካተት እንዳለበት ለመነጋገር በኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ውይይት ተጀመረ። ለዚህም እያንዳንዱ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል ለመርሐ ግብሩ ግብአት ይሆናል የሚለውን ሐሳብ ይዞ እንዲቀርብ ተደረገ። ሆኖም ሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ ለስብሰባ ሲቀመጥ በርካታ ችግሮች ተከሰቱ። በአንደኛ ደረጃ አሁን አዲስ መርሐ ግብር ለሕዝቡ እናቅርብ የምንለው ያለፈው የዐምስት ዓመት መርሐ ግብር ውጤት ባልተገመገመበት ሁኔታ ስለሆነ በምን ላይ ተንተርሰን ሐሳብ ልናቀርብ እንችላለን? የምናቀርበውን ሐሳብ ትክክለኛ ሊሆን ይችላል ወይ? የሚል ጥያቄ ተነሣ። በሁለተኛ ደረጃ የቆየው መርሐ ግብር ኢኮኖሚያዊ፣ ማኅበራዊና ፖለቲካዊ ክፍሎችን ያካተተ እንደመሆኑ አሁን በውስጣችን ያለውን የፖለቲካ ልዩነት መቋጫ ሳናበጅለት ፖለቲካዊ አቅጣጫችንን የሚጠቁም የመርሐ ግብር መቅረጽ እንችላለን ወይ? የሚል ጥያቄ በተለይ ከነመለስ ወገን ተነሥቶ የፖለቲካውን ክፍል ሳይካተት ቢታለፍ የሚል ስምምነት ላይ ተደረሰ።

የፖለቲካው ክፍል ቢተውም ባለፉት ዐምስት ዓመታት ያከናወንናቸው ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ እንቅስቃሴዎች ሳይገመገሙ ወደፊት መራመድ አንችልም ብለን የመለስን አኪያሄድ የምንቃወመው ወገኖች አቋም ይዘን ነበር። በኛ ዕይታ የአገራችን እድገትና በአግባቡ እየተከናወነ አልነበረም። እንዲያውም በሚድያ የሚነገረውና በተጨማሪ መሬት ላይ የሚታየው ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ሁኔታ ፍጹም የተለያዩ ናቸው፤ የሚል ስሜት ነበረን። ለዚህ እንደ ምሳሌ የጠቀስነው በምዕራፍ ሦስት ያነሣኹትን በ1990 ዓ.ም. ጅማ ላይ በተደረገው የኢሕአዴግ ጉባኤ ኢትዮጵያ በምግብ ራሷን ችላለች ተብሎ ከመቅጽበት በቆሎ ወደ ውጭ መላክ እንጀምራለን በተባለ በወራት ውስጥ በአገራችን ከፍተኛ ረሀብና የምግብ እጥረት ተከስቶ እርዳታ በመጠየቅ መሰማራታችንን ነበር። ይህ ያስተላለፈው

ብርቱ መልእክት በግብርናው መስክ ምንም ዓይነት መሠረታዊ ለውጥ አለመደረጉን ነበር። ቅድሚያ ተስጥቶት በከፍተኛ ደረጃ እያደገ ነው የተባለው የግብርና ዘርፍ በዚህ ደረጃ ላይ ከተገኘ ደግሞ ሌሎች ያን ያህል ትኩረት ያልተሰጣቸው የኢኮኖሚ ዘርፎች በምን ደረጃ ላይ ሊገኙ እንደሚችሉ በቀላሉ መገመት ይቻል ነበር። በመሆኑም እያንዳንዱ ክፍለ ኢኮኖሚ በሚከታተለው የሚኒስቴር መሥሪያ ቤት አማካይነት ካልተገመገመ በመርሐ ግብሩ ዝግጅት ላይ ልንወያይ እንችልም የሚል አቋም ያዝን። በዚህ አጋጣሚ መለስ በእጃችን ባለው መረጃ ተንተርሰን ውይይት ለመጀመር እንችላለን ቢልም አብዛኛው የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል ሐሳቡን ስላልተቀበለው እያንዳንዱ የሚኒስቴር መሥሪያ ቤት ግምገማውን እንዲያቀርብ መመሪያ እንዲሰጠው ውሳኔ ተላለፈ።

የሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶቹ ግምገማ አኪያሂደው መረጃዎችን አጠናክረው ለስብሰባው ለማቅረብ ረዥም ጊዜ ስለሚፈጅባቸው የመርሐ ግብሩ ዝግጅት ሊንጓዙት ይችላል የሚል አስተያየት ሲቀርብም በባዶ እጃችን ከምንወያይ የጊዜ ገደብ አስቀምጠን የተቻለውን ያህል መረጃ ይቅረብና ያን መሠረት አድርገን እንወያይ የሚለው ሐሳብ ተቀባይነት አገኘ። በዚህ መሠረት በአንድ ወር ውስጥ እያንዳንዱ የሚኒስቴር መሥሪያ ቤት ግምገማውንና የተሟላም ባይሆን ግር ድፍ መረጃና ለውይይቱ የሚሆን መነሻ ሐሳብ እንዲያቀርብ ተጠየቀ። የየሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱን የሥራ ሁኔታና የወደፊት ራዕይ ሳናውቅ የመሰለንን መርሐ ግብር ቀርጸን ብንጭበት እውነት ላይ ካለመመሥረታችን በላይ ውጤታማ ልንሆን እንደማንችል ብዙዎቻችን ተገንዝበን ነበር። የሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶቹ በተሰጣቸው መመሪያ መሠረት የቻሉትን መረጃ ሲያቀርቡ አንዳንዶቹ ግን በተሰጠው የጊዜ ገደብ ምንም ዓይነት መረጃ ለማቅረብ እንደማይችሉ ገልጸው ባገኘው መረጃ ላይ ተንተርሰን ለመወያየት ተስማማን።

እዚህ ላይ አንድ የማልሸሽገው ጉዳይ በበኩሌ በመለስ የመንግሥት አመራር ተስፋ ቆርጬ እንደነበር ነው። በተለይ ሻዕብያ አገራችንን ከወረረ በኋላ የመለስ አቋሞች፣ ኢያያዝና አኪያሂድ በጦርነቱ ጉዳይ ላይ ብቻ ሳይሆን በልማቱ መስክም ጭራሽ እማይጥሙኝ ሆነው ነበር። የሚቀርቡት አጋዞችና አሉ የሚባሉት ለውጦች ከፕሮፓጋንዳ ፍጆታ ያለፉ እንዳልሆኑና በዚች በዕምቅ ሀብቷ እጅግ በታደለች አገር ኢሕአዴግ በሥልጣን ላይ በቆየበት ዘመን መሠረታዊ እድገትና ልማት ማምጣት ካልቻለ የመንግሥት ሥልጣን መቆጣጠሩ ዋጋ የለውም፤ ለዜጎቻችንም ዕዳ ነው፤ የሚል ድምጽ ላይ ደርሼ ነበር። የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴም ዋና ትኩረት ሕዝብ ማደራጀትና ቅስቀሳ ማኪያሂድ ላይ እንጂ የመንግሥት የልማት ፖሊሲዎችና አፈጻጸማቸው ላይ ስላልነበር ይበልጥ ሥጋት አድሮብኝ ነበር። በእርግጥም ወሳኝ የመንግሥት ሥራዎች ለመለስና በፌዴራሉ መንግሥት ለተመደቡ የአመራር አባላት ብቻ መተዋቸው አሳሳቢ ነበር። በክልሎች የነበረው አደረጃጀት ከአገር ዐቀፉ ለየት ያለ ነበር፤ በመንግሥትና በሕዝብ /በፕሮፓጋንዳ/ ሥራ የተሰማሩ የአመራር አባላት የጋራ ኮሚቴ ፈጥረው በየሳምንቱ ወይም በየሁለት ሳምንቱ እየተሰበሰቡ ሁለቱንም የሥራዎች ዘርፎች ይመለከቱ ነበር። በአገር ዐቀፍ ደረጃ ግን የሕዝብ ሥራን የሚመራው የኢሕአዴግ ጽሕፈት ቤት፣ የመንግሥት ሥራን የሚመራው ደግሞ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ጽሕፈት ቤት ሆኖ ሁለቱ አካላት የተዋቀረ ቋሚ ግንኙነት አልነበራቸውም። የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴና ምክር ቤት ስብሰባ ሲካሄድም ሰፊ ጊዜና ጥልቅ ውይይት የሚከናወኑበት በሕዝብ ሥራ ላይ እንጂ በመንግሥት ሥራ ላይ አልነበረም። እንዲያውም የመንግሥቱ እንቅስቃሴ ለመለስና በመለስ ሥር ላሉት ተጂሚዎች በብቸኝነት ተትቶ ስለነበር ይህ ድብቅና ሌሎችን የማያሳትፍ አኪያሂድ ያሳስበኝ ነበር።

ለሁለተኛውን አገራዊ ምርጫ መርሐ ግብር እናዘጋጅ በተባለበት ወቅት በውይይቱ ልዩ ትኩረት ያሻቸዋል ያልኳቸውን ጉዳዮችና የመሰሉኝን የፖሊሲ አቅጣጫዎች አጠር ባለ

ጽሑፍ አስፍሬ ነበር። ጽሑፌን ያዘጋጀሁት የትግራይ ክልል በምመራበት ወቅት ካገኘኋቸው ልምዶችና በአገራዊው ማኅበራዊ ኦሪትና አመራር በኩል አሉ የምላቸውን ችግሮች መሠረት በማድረግ ነበር። ጽሑፉ ለሚቀጥለው የመርሐ ግብር ውይይት እንደ ግብአት ያገለግላል የሚል ሐሳብ ስለነበርኝም አንብበው ጠቃሚ አስተያየት ሊሰጡኝ ይችላሉ ለምላቸው የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት ማለትም ለተወልደ ወልደ ማሪያም፣ ለሰዬ አብርሃ፣ ለአዲሱ ለገሰ፣ ውዘተ... ሰጥቻቸው ነበር። አዲሱ ጽሑፉን ስሰጠው ለሁሉም የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት መሰራጨት የለበትም ወይ? የሚል ጥያቄ አቅርቦልኝ ጽሑፉ ግርድፍ ሐሳቤን ያንጸባረኩበት ስለሆነ ከእርሱና ከሌሎቹ የማገኘውን ጠቃሚ ግብአት ተጠቅሜ ሐሳቤን በሚገባ ካጠናከርኩ በኋላ በመሐር ግብሩ ውይይት ወቅት ለሁሉም አድላዋለሁ ብዬ መልሸለት ነበር።

የአንድ ወር ዝግጅት ከተደረገ በኋላ የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ በመርሐ ግብሩ የኢኮኖሚና የማኅበራዊ ዘርፎች ላይ ውይይት ሲኪያሄድ ውይይቱ ልክ እንደ ጦርነቱ አጀንዳ መስማማት አልተቻለም ነበር። ያም ሆኖም ግን በአንጻን ወሳኝ በሚባሉ ጉዳዮች ላይ ሰፊ ያለ ውይይት ተኪያሄደ። በጦርነቱ ጥያቄ ላይ መለስን ስንቃወም የነበርነው የአመራር አባላት፣ በመርሐ ግብሩ ውይይትም ጠንከር ያለ አቋም ይዘን ተከራክረን ነበር። ክርክር ከተኪያሄደባቸው ጉዳዮች መካከል፣ በግብርናው ዘርፍ መሠረታዊ ለውጥ ለማምጣት በዝናብ ላይ መተማመኑን ትተን ሰፋፊና በምርት እድገት ላይ ዘላቂና ከፍተኛ ለውጥ ሊያስገኙ የሚችሉ የመስኖ ሥራዎች ላይ ማተኮር አለብን፤ በማዕድኑ ዘርፍም የኢኮኖሚ ለውጥ የሚያስገኝ ክንዋኔ መታየት አለበት የሚሉት ነበሩ።

በግብርናው ዘርፍ በተነሣው የመስኖ ሥራዎችን የማስፋፋት ሐሳብ ላይ ስምምነት ላይ ሊደረስ ያልቻለው መለስ «ሰፊ የመስኖ ሥራዎችን ለማከናወን የሚያስፈልገውን ከፍተኛ መዋዕለ ንዋይ በአሁኑ የእድገት ደረጃችን ልናገኝ አንችልም። በተለይ ሌሎችን የኢኮኖሚ ዘርፎችን ማሳደግ ካለብን ለመስኖ የሚሆነውን መዋዕለ ንዋይ ተከራካሪዎቹ በሚጠይቁት መጠን ለማሟላት አይቻልም፤» በማለቱ ነበር። በአንጻሩ ተቃዋሚዎቹ የሆነው «ለአገራችን እድገትና ልማት በተለይ አስተማማኝ የምግብ አቅርቦትንና ዋስትናን ለማረጋገጥ ዋነኛው አቅጣጫ ይኸው ነው ብለን መተማመን አለብን። የሚያዋጣን የማይስተማምን ዝናብን እየጠበቅን ዛሬ ምርታችንን ከፍ ማድረግ ነገ ደግሞ በድርቅ መመታት ሳይሆን የመስኖ ሥራን አስፍተን አስተማማኝ ምርት ማግኘት ነው በሚለው ከተስማማን የሚያስፈልገውን መዋዕለ ንዋይ የተለያዩ ስልቶች ቀይሰን ከአገር ውስጥም ከውጪም ማግኘት እንችላለን» የሚል ሐሳብ ብናቀርብም ይህ በመለስ በኩል ተቀባይነት ሳያገኝ መለስ የምግብ ዋስትናንና አቅርቦትን ለማረጋገጥ የሰፊውን ፕሮግራም እንደአማራጭ አቀረበ። ለማንኛውም ርእሱ በቅጡ ሳይቋጭ ድምጽ ሳይሰጥበትም በይደር ለሌላ ጊዜ ተላለፈ።

ሁለተኛ በጣም አካረካሪ የነበረው ጉዳይ ደግሞ የአገራችንን ማዕድን በስፋት መጠቀምን የተመለከተ ነበር። አብዛኛዎቻችን ከጠቋሚ ጥናቶች የነሥተን አገራችን ሰፊ የማዕድን ዕምቅ ሀብት እንዳላትና ወርቅ፣ የድንጋይ ከሰል፣ ጋዝ፣ ነዳጅ፣ ብረት፣ ወዘተ... የመሳሰሉ ማዕድኖች በተለያዩ የአገራችን ክፍሎች እንደሚገኙ እንሰማ ነበር። ተፈጥሮ ሀብታችንን በተለይ ደግሞ ማዕድኖችን ጥቅም ላይ አውለን በአገራችን ሥር የሰደደውን ድኸነት ቶሎ እንቅረፍ እንጂ አዝጋሚ አኪያሄዳችን ከቀጠልን የሚፈለገውን የእድገት ለውጥ ማስመዝገብ አንችልም፤ የሚል ሐሳብ ሰነዘርን። መለስም ማዕድንን መሠረት ያደረገ ልማት እንደማያዋጣ «በማዕድን ፍለጋ የሚፈሰው ገንዘብ ልክ እንደ ቁማር ገንዘብ መታየት አለበት፤ ቁማር የሚጫወት ሰው ሊከሰርም ሊያገኝም ይችላል፤ በተመሳሳይ መንገድ ማዕድኑ ከተገኘ ሀብት ይገኛል፤ ማዕድኑ ካልተገኘ ደግሞ የሚፈሰው ገንዘብ ልክ እንደተበላ ቁማር

ገንዘብ ይከሰራል» ብሎ ሲገልጽልን የቁማርና የማዕድን ፍለጋ ንጽጽሩ ፍጹም የተሳሳተ መሆኑን ጠቁመን ተቃውመነው ብዙ አገሮች በማዕድን ልማት ላይ የተሰማሩት ሊከሰት የሚችለውን ኪሳራ አጢነው እንደነበር አውስተን ነበር። ሩቅ ሳንሄድ፤ የቅርብ ጎረቤታችን ሱዳን ለማዕድን፤ በተለይ ለነዳጅና ለወርቅ ፍለጋ ልዩ ትኩረት በመስጠቷ በተወሰኑ ዓመታት ውስጥ ከፍተኛ የነዳጅ ክምችት አግኝታለች፤ ሱዳን የነዳጅና የወርቅ ፍለጋዋ ቁማር ነው ብላ ባለመነሣቷ ጥረቷ ፍሬ አሳይቶ በነዳጅ ራሷን ለመቻል ከመብቃቷም በላይ ከነዳጅ ሽያጭ ከፍተኛ ገቢ የምታገኝ አገር ሆናለች።²⁷ በወርቅ ማዕድኑ ዘርፍም ከፍተኛ ገቢ ማግኘት ጀምራለች። ታዲያ አገራችንም ቢያንስ ከሱዳን ብትማር ምን አለበት? የሚል አስተያየት እንሰነዝር ነበር።

ሆኖም መለስ በማዕድን ሀብት ላይ ማትኮር እንደሌለብን ለማስረገጥ «የዳች በሽታ» (*Dutch Disease*) የሚለውን የኢኮኖሚ ፅንሰ-ሐሳብ እያወሃ ይከራከር ነበር። የዳች በሽታ የሚለው ፅንሰ-ሐሳብ ለመጀመሪያ ጊዜ የተወሰነው «ዘ ኢኮኖሚስት» (*The Economist*) በተባለው መጽሔት እ.አ.አ. በ1977 ዓ.ም. ሲሆን ፅንሰ ሐሳቡ በአንድ አገር የተፈጥሮ ሀብት በከፍተኛ ደረጃ ጥቅም ላይ ሲውል የማምረቻ ክፍለ ኢኮኖሚው (*Manufacturing sector*) ያቆለቁላል የሚል አስተሳሰብ ያጠነጥናል። ለስያሜው መነሻ የሆነውም እ.አ.አ. በ1959 ዓ.ም. ኔዘርላንድስ ውስጥ ከፍተኛ የተፈጥሮ ጋዝ ክምችት መገኘቱን ተከትሎ የተፈጠረው የማምረቻ ክፍለ ኢኮኖሚው ማቆልቆል ነው። ዳች ከጋዝ ሽያጭ ያከማቹት ከፍተኛ የውጭ ምንዛሬ ወደ ዳች ብሔራዊ ገንዘብ ሲለወጥ ገንዘባቸው እጅግ ተወደ ነበር። ይህ የገንዘብ የምንዛሬ ዋጋ ከፍ ማለት የዳችን ምርት በሚገዙት ነጋዴዎች ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድሮ ጋዝ ከመገኘቱ በፊት በዝቅተኛ የውጭ ምንዛሬ ይገዛ የነበረው ምርት ከጋዙ መገኘት በኋላ በከፍተኛ የውጭ ምንዛሬ ይገዛ ጀመር። በአንጻሩ የዳች ገንዘብ ምጣኔ ከፍ ማለቱ ከውጭ የሚገቡትን ሸቀጦች በርካሽ ዋጋ እንዲገኙ አድርጓቸው ሸቀጦችን በመላክ ተወዳዳሪ የነበረችው ኔዘርላንድስ ከፍተኛ የነዳጅ ሀብት በማግኘቷ ተወዳዳሪ መሆን አቃታት። የአምራች ኢንዱስትሪዋ እድገት ተቀጨ። መለስ ይህን ፅንሰ ሐሳብ በቁንጽል በመውሰድ ልክ የቴክኒካል አፈንጅመንቱን ካልፈረምን አርማጌዶን ይፈጠራል ይል እንደነበረው ኔዘርላንድስ ውስጥ ነዳጅ መገኘቱ ለዳች እርግማን እንደሆነ ሁሉ፤ ይህን ዓይነቱ እርግማን ሊደርስብን ይችላል በማለት ሊያስፈራራ ይሞክር ነበር።

የዳች በሽታ ፅንሰ ሐሳብ ይበልጥ የሚያተኩረው በተፈጥሮ ሀብት ላይ ቢሆንም ሌሎች የአንድን አገር ገንዘብ የምንዛሬ ዋጋ እንዲያሻቅብ አድርገው ተወዳዳሪነትን የሚገሉ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችንም ይመለከታል። ለምሳሌ፤ ከፍተኛ የውጭ እርዳታና የውጭ ቀጥተኛ ኢንቬስትመንት የአንድን አገር የውጭ ምንዛሬ ከመጠን በላይ ከፍ በማድረግ የአገሩን ገንዘብ በተነጻጻሪ ሲያስወድደው የዳች በሽታ ይከሰታል። ይህ ሲሆንም የአምራቹ ኢንዱስትሪ ክፍል ተወዳዳሪነት ቀንሶ ሊያቆለቁል ይችላል። እንግዲህ የዳች በሽታ ገጽታ ይህ ከሆነ በከፍተኛ ደረጃ የውጭ እርዳታ የምታገኘውና የውጭ ኢንቬስትመንት ለመሳብ የምትጣጣረው ኢትዮጵያ እስካሁን የበሽታው ተጎጂ አለመሆኗ የሚያስገርም ነው። መለስ በማዕድን ላይ ማትኮር የዳች በሽታን ያስከትላል ብሎ ሲከራከር ሌሎች በሽታውን ሊያስከትሉ የሚችሉ የኢኮኖሚ መስተጋብሮች ያጤኑ አይመስልም።

ከዚህ ባሻገር፤ ትክክለኛ የልማት ስትራቴጂን በመቀየስ፤ ለምሳሌ ከተፈጥሮ ሀብት የሚገኘውን ገቢ ለዕውቀት ግንባታ በማዋል፤ የተወሰነው ገንዘብ ከአገር ውጭ እንዲቆይ በማድረግ፤ በአገር ውስጥ ቁጠባን በማጠናከር፤ የዳች በሽታን ችግር ማስወገድ እንደሚቻል በጉዳዩ ጥናት ያኪያሄዱ ጠበብት ይመስክራሉ። በአጠቃላይ ፅንሰ ሐሳቡን በቁንጽል አይቶ

²⁷ ይህ ሁኔታ የአሁኖቹ ሰሜንና ደቡብ ሱዳን አንድ አገር እያሉ የነበረ ነው።

አስከፊ ገጽታውን ብቻ መዞ በማውጣት የዳች በሽታ ሊከሰትብን ስለሚችል ነዳጅ ወይም ማዕድን ፍለጋ ማቆም አለብን የሚል አቋም ላይ መድረስ የአገርን እደገትና ልማት ሊጎዳ የሚችል ነው። ዳችችን በአንድ ወቅት የዚህ ዓይነቱ ጊዜያዊ ችግር ቢያጋጥማቸውም በዓለማችን ነዳጅ አምራች የሆኑ አገሮች ከዜሮ ተነሥተው በአጭር ጊዜ ሊበለጽጉ እንደቻሉ የሚያሳዩ በርካታ አብነቶች ማቅረብ ይቻላል። በርካታ የዓረብ አገሮች እንዲሁም ሩሲያ፣ ማሌዥያ፣ ቪኔዙዌላ፣ ወዘተ... ከፍተኛ የነዳጅ ሀብት ማግኘታቸው ለብልጽግናቸው መሠረት ሆኗል። እንዲያውም ነዳጅ ስትራቴጂያዊ ምርት ሆኖ ከንግድ ባሻገር ደኸንነትን የማረጋገጫ መሣሪያም እየሆነ ነው። አይበለውና ሰማንያ ሚልዮን ሕዝብ ያላትን አገራችንን የሚጎራበቷት አገሮች የባሕር በሩን ቢከለክሏት ምን ማድረግ ትችላለች? የራሷ ነዳጅ ቢኖራት ምን ያህል ደኅንነቷ የተጠበቀች አገር ልትሆን ትችላለች? ለነገሩ በዚያን ወቅት የተከራከርነው ነዳጅ በአጭር ጊዜ ሀብታችንን በመጨመርና ድኸነታችን በመቅረፍ ካለው ጠቀሜታ አንጻር ነበር።

ይህን የኛን ክርክር መለስ ሳይቀበለው በዳች በሽታና በቁማር ጨዋታ አገላለጽ ሊያጣጥለው ቢሞክርም በዚህ ጉዳይ ላይ መለሳለስ አልፈለግንም ነበር። መለስ ያለውን ቢል የተወሰነ መዋዕለ ንዋይ መድበን የአገራችንን የማዕድን ይዞታ ከሞላ ጎደል የሚያሳውቀን አገሪቱን በሙሉ የሚሸፍን የጂኦፊዚካልና የማዕድን ካርታ ሥራ እንዲሠራ ሐሳብ አቅርበን ይህ በአብዛኛው ተቀባይነት አገኘ። በዚህ መሠረትም የአገሪቱን አጠቃላይ የማዕድን ይዞታ ለማወቅ የሚያስችለንን በዐምስት ዓመት ውስጥ የሚጠናቀቅ ጥናት በመርሐ ግብሩ እንዲካተትና ለዚህ የሚያስፈልገው እስከ አንድ መቶ ጎምላ ሚልዮን ዶላር የሚደርስ ገንዘብ ወጪ እንዲደረግ ስምምነት ላይ ተደረሰ።

በመርሐ ግብሩ እንዲካተት ከፍተኛ ክርክር የተደረገበት ሌላው አጠቃላይ ጉዳይም አገራችን የኢንዱስትሪ ፖሊሲ የሌላት እንደመሆኗ በሚረቀው የዐምስት ዓመት መርሐ ግብር የኢንዱስትሪ ፖሊሲ ጠቋሚ አቅጣጫዎችን አስቀምጦ የተሟላ ሰነድ እንዲኖረን መደረግ አለበት የሚለው ነበር። ይኸም ሐሳብ በመለስ ዘንድ ተቀባይነት አልነበረውም። መከራከሪያውም የኢንዱስትሪ ፖሊሲ ይኑረን ማለት ከዓለም የገንዘብ ድርጅትና ከዓለም ባንክ ሊያቃቅረን ስለሚችል ራሱን የቻለ የኢንዱስትሪ ፖሊሲ ሰነድ ሊኖረን አይገባም የሚል ነበር። የዚህ ክርክር ማጠንጠኛ የኢንዱስትሪ ፖሊሲ ይኑረን ከተባለ ለአገር ውስጥ ኢንዱስትሪዎች የተለየ ከለላና ድጎማ ማድረጉ የግድ ስለሚል እነዚህ አገራዊ ኢንዱስትሪዎች የተለየ እንክብካቤ ሲደረግላቸው ከውጭ የሚገቡ ድንበር ዘለል ኩባንያዎች ከአገር በቀል ኢንዱስትሪዎችጋ ሊወዳደሩ ስለማይችሉ ይህ አኪያሂዳችን በተጠቀሱት ዓለም ዐቀፍ ተቋማት ተቀባይነት አይኖረውም የሚል ነበር። በኛ በኩል የቀረበው ሐሳብ ደግሞ ማንኛውም አገር በተለይ በመጀመሪያ የእድገት ደረጃ ላይ እድገቱን የሚያረጋግጠው ለአገር በቀል ኢንዱስትሪዎች ልዩ ድጋፍ በመስጠት ስለሆነ እኛም ለአገር በቀል ኢንዱስትሪዎች ልዩ ድጋፍ መስጠታችን ይህን ያኽል አከራካሪ ሊሆን አይገባም የሚል ነበር። በዚህ ጉዳይ ላይም ስምምነት ላይ ሳይደረስ ጉዳዩ በልዩነት ነጥብ ተቀምጦ በይደር ታለፈ።

ቀደም ሲል ለተወሰኑ የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት ባሰራጨሁት አጭር አቅጣጫ ጽሑፍም አንዱ ትኩረት እንዲሰጠው የፈለኩት ጉዳይ የአገራችንን ኢንዱስትሪ እድገት የሚመለከት ነበር። ግብርና መር የኢንዱስትሪ የእድገት አቅጣጫ እንከተላለን ስንል ምን ማለት እንደሆነ በሚገባ ካለመብራራቱም በላይ ኢንዱስትሪ በአገራችን እድገት ስለሚኖረው ሚናም ጭራሽ አለመገለጹን ለማመልከት ሞክሬ ነበር። ከዚህ በመነሣትም በሚነደፈው አዲስ መርሐ ግብር ኢንዱስትሪና ግብርና የሚኖራቸውን ግንኙነትና በተለይ

ደግሞ ኢንዱስትሪ በአገራችን እድገት የሚኖረው ሚና በግልጽ መስፈር እንዳለበት ገልጬ ለኢንዱስትሪና ለግብርና የሚሰጠው ትኩረት ሚዛኑን የጠበቀና ፍጹም ተረስቶ የነበረው የኢንዱስትሪውን ክፍለ ኢኮኖሚ አጉልቶ የሚያሳይ መሆን አለበት የሚል አቋም ነበረኝ። ይህ እንዲደረግም ራሱን የቻለ የኢንዱስትሪ ፖሊሲ ሊኖረን እንደሚገባ ጠቁሜ ነበር።

መለስ መረሐ ግብሩ በሚዘጋጅበት ወቅት ያንጸባረቃቸው አመለካከቶች የአገራችን ልማት በአስተማማኝ ሁኔታ እንዲገነባ የሚያስችሉ ሳይሆኑ በዋነኝነት በውጭ ለጋሾች ፍላጎት የሚመሩ ነበሩ። ከውይይቱ በፊት ሁላችንም ስንከተለው የነበረው የግብርና ልማት ፖሊሲ በከፍተኛ የመስኖ ሥራ ያልተደገፈና በዝናብ ውሃ ላይ ብቻ የተመሠረተ ነበር። ፖሊሲው የገበሬው ሕይወት ከእጅ ወደ አፍ ከመሆን ዐልፎ የአገሪቱን ዜጎች ለመመገብና ከሚገኘው ትርፍ ምርትም ኢንዱስትሪን ለማበልጸግ የሚያስችል አልነበረም። በዚህ የመርሐ ግብር ውይይትም መለስ ከመስኖ ልማት ይልቅ ዜጎችን ተፈጥሮ ሀብትን በሚያወድሙበት ሰፊራ እንዲሳተፉ ይመክር ነበር። ከላይ እንደገለጽኩትም መለስ የማዕድን ሀብታችንን በአግባቡ ተጠቅመን ለሌሎች የልማት ሥራዎች የሚሆን ሀብት በፍጥነት እንዳናገኝና በሚገኘው ሀብት ሌሎች ክፍላት ኢኮኖሚዎችንና ማኅበራዊ ልማቶችን እንዳናስፋፋ የሚያደርግ የኢንዱስትሪን አስተማማኝ እድገትና ልማት እንዳይረጋገጥና በፍጥነት ከድኽነት አዙሪት እንዳይወጣ የሚገታ አስተሳሰብ ያራምድ ነበር።

በኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ደረጃ ስምምነት የተደረሰበት የዐምስት ዓመት መርሐ ግብር በተሟላ መልኩ ሊቀረጽ ባለመቻሉ በአገር ዐቀፍ ደረጃም ለምርጫው የሚሆን ሰነድ ተዘጋጅቶ ሊቀርብ አልቻለም ነበር። በመጨረሻም የተወሰኑትን ስምምነት ላይ የተደረሰባቸው ጉዳዮች በቀንጽል ከማካተት ይልቅ መርሐ ግብሩ እንዲቆይ ተደረገ። ሆኖም ክልሎች የበፊቱን መርሐ ግብር መሠረት በማድረግ የየራሳቸውን መርሐ ግብር አዘጋጅተው እንዲንቀሳቀሱ ተወሰኑ። ክልሎች በሚያዘጋጁት መርሐ ግብር ግን አዲስ የፖለቲካ አቅጣጫ እንዳይጨምሩና የነበረውን እንዳይለውጡ ማሳሰብያ ተሰጠ። በዚህ መሠረት እያንዳንዱ ክልል ብዙ በማያከራክር መልኩ የመጠን ለውጦችን በማድረግ መርሐ ግብሩን አዘጋጅቶ ለየምክር ቤቱ አቀረበ። እኔ ስመራው በነበረው በትግራይ ክልልም በዚህ መሠረት አንድ ረቂቅ መርሐ ግብር ተዘጋጅቶ ለተሰናባቹ ምክር ቤት እንዲቀርብ ተደረገ። መርሐ ግብሩ ወደ ምክር ቤቱ ከመቅረቡ በፊት ከአዲስ አበባ በመጡ የክልሉ ተወላጅ ምሁራንና እዚያው ትግራይ በነበሩ ምሁራን ሥር ነቀል ያልሆኑ፤ የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ያስቀመጣቸውን ገደቦች ያልተሻገሩ አስተያየቶችና ግብአቶች እንዲታከሉበት ተደርጎ ነበር።

ረቂቅ መርሐ ግብሩ ተዘጋጅቶ ለምክር ቤቱ አባላትና ለተጋባዥ እንግዶች ሲቀርብ ፖለቲካ ነኩ የመርሐ ግብሩ አካል ለምን በዝርዝር አልቀረበም? የሚል ጥያቄ ተነሣ። ይኸን ጥያቄ በተደራጀ መንገድና በመረጡት አቅጣጫ ብቻ ለማንሣት የሞከሩት የማረት ሥራ አስኪያጅ ተክለ ወይኒ አሰፋና ተባባሪዎቹ ነበሩ። ይኸ ጉዳይ በሌላ ጊዜ በስፋት እንድንወያይበት ተወስኗል የሚል መልስ ቢሰጣቸውም ሊቀበሉት አልቻሉም። ፍላጎታቸው ሁሉ ሊያከራክሩ የሚችሉትን በርካታ አገራዊ ጉዳዮች ወደ ጎን ትተው መለስ ሲያራምዳቸው የነበሩትን አቋሞች ብቻ ለይተው ለማቅረብ ነበር። መርሐ ግብሩን አስታከው ካነሷቸው አስተያየቶችና ጥያቄዎች መካከልም በድርጅቱ ሙስና በከፍተኛ ደረጃ በተንሰራፋበትና የዴሞክራሲና የመልካም አስተዳደር ችግሮች በተከሰቱበት ሁኔታ ይህንን መርሐ ግብር እንዴት ተግባራዊ ማድረግ ይቻላል? እምናነሳቸው ጥያቄዎች በአግባቡ ሳይመለሱ አዲስ ዕቅድ ማጽደቅና ማስፈጸም እንዴት ይቻላል? በተለይ የሙስናና የመልካም አስተዳደር ችግሮች እየተከሰቱ ያሉት ከፖሊት ቢሮው ጀምሮ ስለሆነ ይህ ሳይጣራ አዲስ መርሐ ግብር ማጽደቅ አይቻልም። የሚሉ ሐሳቦች በተደጋጋሚ ይነሡ ነበር። በበኩሌ እነዚህ የተደራጁ ወገኖች

ጥያቄዎችን ሲያነሡ የነበረውን የአመራር ሁኔታ አጥተውት ሳይሆን ዓላማቸው መለስ ለወደፊቱ ሊያራምድ ያሰበውን አጄንዳ በካድሬውና በሕዝቡ አስቀድሞ ለመትከል እንደሆነ ይገባኝ ነበር።

እነዚህ ተደራጅተው ጥያቄዎችን ሲያነሡ የነበሩት ካድሬዎች በፈጠሩት ተጽዕኖ የምክር ቤቱ አባላት ለወደፊቱ አመራሩ ይህን የሙስናና የዴሞክራሲ አጄንዳ ቅድሚያ ሰጥቶ እንዲወያይበት ማሳሰብያ ሰጡ። የሚገርመው ነገር እነዚህ የፀረ-ሙስና መፈክር አንግበው ሲንቀሳቀሱ የነበሩት ካድሬዎች ራሳቸው በሙስና ተዘፍቀው የልማት ድርጅቶችን ገንዘብ እንደልባቸው እንደሚመዘብሩ የሚታሙ ነበሩ። ሆኖም «ሌባ የሚባለው ማነው? ቢባል አስቀድሞ ሌባ ተብሎ የተጠቀመው ነው» እንዲሉ እነዚህ ወገኖችም ይህን መፈክር ያነሡት በጤና እንዳልነበር ቢያንስ ለኔ ግልጽ ነበር። ያም ሆነ ይህ በሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ ውሳኔ መሠረት እነዚህንና ተመሳሳይ ጉዳዮችን ሌላ ጊዜ በስፋት እንደምንወያይባቸው ተወስኖ ስለነበር በአዲሱ መርሐ ግብር ሳይካተቱ ቀሩ።

20. ባለመግባባት የተቋረጠው የህወሓት ፖሊትቢሮ ስብሰባ

20.1 የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባና የተላለፈው ውሳኔ

የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ በቴክኒካል ቅንጅት ሰነዱ ላይ በተወያየበት ወቅት በመኻላችን ብርቱ ውጥረት ስለነበር ውይይቱ ከባድና ብዙ ርቀት መጓዝ የማይቻልበት ነበር። በመሆኑም በውይይቱ ማብቅያ ላይ የተወሰኑ የማዕከላዊ ኮሚቴው አባላት በፖሊት ቢሮ አባላቱ መካከል ያለው አለመግባባት መፍትሔ ስለሚሻ መካረሩ እንዲበርድ ጊዜ ወስነን ውይይት ማድረግ አለብን የሚል ማሳሰቢያ ቀረበ። ይህም በሁለቱ ወገኖች ተቀባይነት አግኝቶ ውይይቱ መቼና በየትኛው አካል ቢደረግ ይሻላል? የሚል ጥያቄ ተነሥቶ ውይይቱ በማዕከላዊ ኮሚቴ ቢደረግ እምብዛም ስለማይጠቅም የህወሓት ፖሊት ቢሮ ጊዜ ወስዶ አስቀድሞ ቢወያይበት ይሻላል የሚል ሐሳብ ቀረበና ትንሽ ከተነጋገርንበት በኋላ መስከረም 1992 ዓ.ም. እንድንሰበሰብ ተወሰነ።

20.2 ለውይይት የተቀረጹ አጄንዳዎችና ግምገማዎች

20.2.1 ፖሊትቢሮው የቀረጸቸው አጄንዳዎች

የህወሓት ፖሊትቢሮ መጀመሪያ ሲገናኝ የሚወያይበትን ርዕስ በተመለከተ ሁለት አማራጮች ቀረቡ። በአንድ በኩል የግንኙነታችን መቃቃር ምክንያት ምንድን ነው? እንዴትስ እናሻሽለው? በሚል እንጀምር የሚል አማራጭ ሲቀርብ በሌላ በኩል ደግሞ ግንኙነታችን የሻከረው በግል ጉዳይ ሳይሆን በአንገብጋቢ የፖለቲካ ጥያቄዎች ምክንያት ስለሆነ እነዚህን ጉዳዮች አንሥተን እንወያይ የሚል አማራጭ ቀረበ። በሚነሡት ጉዳዮች ዙሪያ ከተስማማን የሚያጣላንና የሚያቃቅረን አይኖርም፤ በሚነሡት ጉዳዮች ካልተስማማን ግን አብረን መሥራት አንችልም የሚል አስተያየትም ነበር። በመጨረሻም አብዛኛዎቻችን ነገሩን ከመሠረቱ እንዮው ብለን የሚለያዩንን ጉዳዮች አስቀምጦ መሠረታዊ በሆኑ ሦስት አጄንዳዎች ላይ ለመነጋገር ተስማማን፤ አጄንዳዎቹም፤

1ኛ/ ከሻዕብያ ጋራ የነበረንን ግንኙነት በተመለከተ፣ ይኸውም ከሻዕብያ ወረራ በፊት የተከተልናቸው ፖሊሲዎችና አፈጻጸማቸውን፣ ወረራው አስቀድመን መተንበይ ያለመቻላችንንና ዝግጅት ያለማድረጋችንን ምክንያት፣

2ኛ/ ወረራው ከተፈጸመ በኋላ ጦርነቱን ያኪያሂድንበት አግባብ፤

3ኛ/ ውስጠ ዴሞክራሲና ግንኙነታችን ማለትም በግንኙነታችን ዙሪያ የተከሰቱ ልዩነቶችን እንዴት እንደፈታናቸው፣ የሚሉ ነበሩ።

20.2.2 ከሻብያጋ የነበረን ግንኙነት ግምገማ

ሻብያጋን በተመለከተ የተከተሉትን ፖሊሲዎችና አፈጻጸማቸውን አስመልክቶ ቀናት ያስቆጠረ ወይይት አኪያሂደን ሁላችንም፤ «የኤርትራ ጦርነት በሕዝብ ውሳኔ እንዲፈታ ማድረጋችን፣ በመደጋገፍና አንዱ በሌላው ላይ ጣለቃ የማይገባበት ዝምድና ይኮረን ማለታችን፣ ችግሮቻችንን በሰላማዊ መንገድ መፍታታችን፣ ትክክል እንደነበር አስቀምጠን²⁸» እነዚህ ጉዳዮች በመርሕ ደረጃ ትክክል ነበሩ ብለን ብንስማማም ኤርትራን አስመልክቶ የተከተሉትን ፖሊሲዎችና አፈጻጸማቸው እንዲሁም የነበሩንን ግንኙነቶች በተመለከተ ግን በመለስና በአብዛኛው የፖሊትቢሮ አባላት መካከል መግባባት ላይ ለመድረስ አልተቻለም።

ሀ/ ሻብያጋዎች የአገራችንን ሀብት ሕጋዊ ባልሆነ መንገድ ሲዘርፉና ሲመዘብሩ፣ የራሳቸውን ኢኮኖሚ ሲገነቡ፣ መንግሥታቸው፣ ድርጅታቸውና ዜጎቻቸው በተቀናጀ መንገድ በኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ላይ ደባ ሲፈጽሙ፣ የውጭ ምንዛሬ በሕገ ወጥ መንገድ ሲመነዘሩና ሲያሸሹ፣ ከሕግ ውጭ የባንክ ብድር ሲወስዱ፣ ሰፊ የኮንትሮባንድ ንግድ ሲያኪያሂዱ፣ ጥብቅ ቁጥጥር ባለማድረጋችን ስሕተት ፈጽመናል። ሻብያጋዎች የራሳችንን ገንዘብ እንጠቀም ሲሉ የሚያስከትለውን መዘዝ ግምት ውስጥ ባለማስገባታችንም ከፍተኛ ስሕተት ፈጽመናል፤ በሚሉት ላይ አብዛኛዎቻችን ስምምነት ላይ ስንደርስ መለስ ግን ሕገ ወጥ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ለማስቆም የተቻለንን ያህል ቁጥጥር ለማድረግ ሞክረናል፤ በዚህ ረገድም መሠረታዊ የሚባል ስሕተት አልፈጸምንም፤ የሚል አቋም ይዞ ተከራክረን። እንዲያውም የኮንትሮባንድ እንቅስቃሴን አስመልክቶ በተመሳሳይ መንገድ ሱዳን፣ ጅቡቲና ኬንያም የአገራችንን ሀብት ስለሚዘርፉ የኤርትራው በምን ተለየ? ብሎ ተከራክረን። የኤርትራ ኮንትሮባንድ ንግድ ከሌላው በአገራችን ከሚፈጸመው የኮንትሮባንድ ንግድ የሚለየው በመንግሥትና በድርጅት ተቀናብሮ በመኪያሂዱ እንደሆነ ልናስረዳው ብንሞክርም ጭራሽ ሊያዳምጠን አልቻለም።

ለ/ ከኤርትራጋ ያደረግናቸው በርካታ የኢኮኖሚ፣ የማኅበራዊ፣ የጽጥታና የደንበነት ድርድሮችና ውሎች በድርጅታችን ከፍተኛ የአመራር አካላት ተመክሮባቸውና በጥልቀት ተወያይተንባቸው የተደረጉ እንዳልነበሩና ይህ አኪያሂድ ድርጅቱን ያገለለና በመንግሥት የተሰማራው አካል ብቻ እንደፈጸመው አብዛኛዎቻችን ስንስማማ መለስ ግን የድርጅቱም ይሁን የመንግሥት የአመራር አካላት ተሽመድምደው ስለነበር እንጂ የተደረጉት ድርድሮችና ውሎች በአመራር አባላቱ ይታወቁ ነበር የሚል አቋም ወስዶ ተከራክረን። ከአመራሩጋ ወይይት ለማድረግ ያልተቻለው የድርጅት አካላት ተሽመድምደው ስለነበር ነው የሚለውን የመለስ ክርክር አሳማኝ ሆኖ አላገኘውም ነበር። ድርጅቱ ተዳክሞ ወይም መለስ እንዳለው ተሽመድምዶ ነበር ቢባል እንኳን እጅግ ዝቅተኛ በሚባሉ ከተማሪዎች ዩኒፎርም መልበስ አስፈላጊነት እስከ ወንዝ ጠለፋ ሥራ ጉዳዮች ላይ ሲወያይ የነበረው ድርጅት ከኤርትራ ጋር ለሚደረገው ድርድር ወይይት ብቻ መሸመድመዱ ማንንም ሊያሳምን ያልቻለ የክርክር ነጥብ ቢሆንም ረዥም ክርክር ተኪያሂዶ ስምምነት ላይ ለመድረስ አልተቻለም።

28 ባለመስማማታችን ድምጽ ሳይሰጥበት የቀረው የሀውሳት ፖሊት ቢሮ ረቂቅ የውሳኔ ሐሳብ

ሐ/ ሻዕብያዎች አገራችን ውስጥ ሰፊ የሰላላ መረብ እንደዘረጉ እያወቅን ድርጊቱን ለማስቆም በቂ ጥረት አላደረግንም፤ እኛን ከመሰለል ዐልፈው በተቃዋሚዎቻቸው ላይ ተደጋጋሚ ግድያና ዐፈና ሲያከያሂዱም ተመጣጣኝ እርምጃ ባለመውሰዳችን ስሕተት ፈጽመናል በሚለው ዙሪያም ብርቱ ክርክር ተከያሂዶ አሁንም መለስ የወሰድነው እርምጃ ላደረሱት ጥፋት ተመጣጣኝ ነው ባይባልም ዝም ብለን ግን አልተመለከትናቸውም ይል ነበር። አብዛኛው የፖሊት ቢሮ አባል በጉዳዩ ስለተሰማማ ብቻ ነገሩ ስሕተት ፈጽመናል በሚል ተቋቁቷል።

መ/ ኢትዮጵያ ውስጥ ይኖሩ የነበሩ ኤርትራውያን የዜጎቻችንን ያኸል መብት ተሰጥቷቸው ሲኖሩ ኤርትራ ውስጥ ይኖሩ የነበሩ ኢትዮጵውያን ግን የዚህ ዓይነት መብት አልነበራቸውም፤ እንዲያውም እንደ ውጭ አገር ዜጋ ይቆጠሩ ስለነበር ከማንኛውም እንቅስቃሴ ተገተው ንግድና ኢንቬስትመንት ለማኪያሂድ እንኳን የኤርትራውያንን የንግድ ፈቃድ ለመከራየት ተገደው ነበር። በኢትዮጵያ የኤርትራውያን አኗኗር ሥርዓት ይኑሮው የሚል ጥያቄ በተደጋጋሚ ቢነሣም ለረጅም ጊዜ ሥርዓት ሳናስይዘው በመቆየታችን ተሳስተናል በሚለው አቋም ላይ ሰፊ ልዩነት ሳይኖረን ተሰማማን።

ሰ/ የወደብ አጠቃቀምን በተመለከተም ሕጋዊ አኪያሂድ ስላልተከተልን ሻዕብያ በሚፈልገው መንገድ የተጓዘንበት ሁኔታ ነበር። ይህ በመሆኑም ለሻዕብያ ከፍተኛ ጥቅም ከማስገኘታችን በላይ የሚደርስብንን እንግልትም ለማስቆም የሚያስችል ስምምነት አልነበረንም። በመጨረሻም በወደብ ተከማችቶ የነበረው የአገራችን ሀብት ሲዘረፍ አስገዳጅ ውል እንኳን አልነበረንም። ወደብን በተመለከት የሻዕብያ ጥገኞች ከመሆን ይልቅ ሌሎች አገሮችን አማርጠን መጠቀም ስንችል አማራጩን ተግባራዊ አላደረግንም የሚል ሐሳብ ሲሰነዘር መለስ የጅቡቲን ወደብ እንደአማራጭ ለመጠቀም ሙከራ አድርገናል የሚል አቋም ይዞ ተከራከረ። መለስ ይህን ይበል እንጂ ቀደም ሲል የጅቡቲን ወደብ በከፍተኛ ደረጃ እንድንጠቀም አስፈላጊው ቅድመ ሁኔታ እንዲዘጋጅና ቀስ በቀስ የወጪና ገቢ ንግዳችን እንቅስቃሴ ወደዚህ ወደብ እንዲዛወር ብንወስንም ሻዕብያ ወረራ እስኪፈጽምብን ድረስ የተወሰደ እርምጃ አልነበረም። እርምጃ ያለመወሰዱም የመለስና የባልደረቦቹ ፍላጎት እንደነበር አብዛኛው የፖሊት ቢሮ አባል ተሰማምቶበታል።

ረ/ ሻዕብያ የአገራችንን መሬት ያካተተ ካርታ ሲያወጣ ምንም ተቃውሞ ባለማሰማታችን፣ በድንበር አካባቢ የተፈጠሩትን አለመግባባቶች በተመለከት ጥናት ባለማድረጋችንና ሻዕብያ በዚህ አሳቦ ግጭት ሊፈጥር እንደሚችል ገምተን ጥንቃቄ ባለማድረጋችን ስሕተት መፈጸማችን በግምገማው ተረጋግጧል። ሻዕብያ ቀደም ሲል በስተ ሰሜንምሥራቅ በኩል መላውን የዳሎል ወረዳን፣ በሰሜን ምዕራብ በኩል ባድመንና ከሸራሮ ቅርብ ርቅት የሚገኙ አካባቢዎችን፣ በሰሜን በኩል ዛጎንበሳንና ከፊል ኢሮብን፣ በሰርዶ በኩል ቡሬን ያካተተ ካርታ ነድፎ ሲያሰራጭ አግባብ ያለው የኢትዮጵያ መንግሥት አካል የዓለም ዐቀፈ ስምምነትን በመከተል ተቃውሞ አላሰማም የሚለውን ክርክርም ከመለስ በስተቀር በሁሉም ተቀባይነት አግኝቶ ነበር።

በዚህ የፖሊትቢሮ ስብሰባ ከተገኘው አብዛኛዎቻችን ሻዕብያ ከላይ የተጠቀሱትን ከባድ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ችግሮች ሊያስከትሉ የሚችሉ እርምጃዎችን ሲወስድ በኢትዮጵያ መንግሥት በኩል የነበረው ግብረ መልስ እጅግ የተቆጠበና ተመጣጣኝ ስላልነበር ሻዕብያ ራሱን አግዝፎ እንዲያይና የልብ ልብ እንዲሰማው አስተዋፅኦ አድርጓል በሚል ተሰማምተን ነበር። መለስም ቢሆን ከብዙ ክርክር በኋላ አንዳንዶቹን ችግሮች ተቀብሏቸው በግምገማው ማጠቃለያ ላይ መለስ በአጽንዖት ያልተቀበላቸው ከሻዕብያጋ የተደረጉት ውሎችና

ሰምምነቶች አመራሩ አያውቃቸውም ነበር የሚለውንና አማራጭ ወደቦችም ሳናፈላልግና ሳናዘጋጅ ቆይተናል የሚሉትን ነበር።

20.2.3 ወረራውን ሰላለመተንበይና ዝግጅት ሰላለመድረግ

የሻዕብያን ወረራ ለመመከት የሚችል ኃይል ሳናዘጋጅ መቆየታችን፣ ለአገር መከላከያ እጅግ ዝቅተኛ በጀት መመደባችን በተገኘውም በጀት ደረጃ በደረጃ አስተማማኝ ኃይል ለመፍጠር አለመቻላችን የመነጨው ለልማት ቅድሚያ እንስጥ ከሚለው አስተሳሰባችን እንደነበር ተግባብተን ነበር። ከዚህ ሌላም የአካባቢያችንን ሁኔታ ግምት ውስጥ ሳናስገባና ተተኪ ኃይል ሳናዘጋጅ ሠራዊታችንን በከፍተኛ ደረጃ መቀነሳችን ለጥቃት አጋልጦን መንግሥታዊ ኃላፊነታችንን እንዳንወጣ ስላደረገን በዚህ ረገድ ስሕተት እንደፈጸመን ተስማምተን ነበር። ሻዕብያ የአካባቢያችን አውራ ለመሆን ፍላጎት እንደነበረው በቂ ምልክቶች እያሉን የኤርትራን ወጣት በጠቅላላ በወታደርነት እያሠለጠነ እንደሆነ እያወቅን የዚህን እንድንታ አለመገመታችን ስሕተት እንደነበርና ከዚህ ሌላም ሻዕብያ ሱዳንን፣ የመንንና ጅቡቲን ለመውረር ሲሞክር የአካባቢው አውራ የመሆን ሕልሙን ተግባራዊ ለማድረግ እንደሆነ፣ እኛንም ለማጥቃት ወደ ኋላ እንደማይል መገንዘብ ነበረብን። መገንዘብ ብቻ ሳይሆን ይህን ሕልሙን ለማክሸፍ ዝግጅት ማድረግ ነበረብን። ይህን ባለማድረጋችን ተሳስተናል ብለን ተስማምተን ነበር።

በዚህ አጋጣሚ ያልተስማማንበት ጉዳይ ወረራው አይቀሬ ነው የሚለው ሐሳብ በሀውሐት ፖሊት ቢሮ በተነሣበት ጊዜ መለስ እውነታውን ለመቀበል ዝግጁ አለመሆኑን ነበር። ወረራው ከመጀመሩ ከስድስት ወር በፊት የሀውሐት ፖሊት ቢሮ ተሰብስቦ ሻዕብያ ሊወረን ነው የሚል ሐሳብ ሲቀርብ፣ መለስ «ሻዕብያ ጥቅሙን በሚገባ የሚያውቅ ድርጅት እንጂ እብድ ስላለሆነ ኢትዮጵያን በመውረር ጥቅሙን አያጣም ፤» ሲል መከራከሩ በውይይቱ ሲነሣ በወቅቱ ሻዕብያ አይወረንም የሚለው ትንበያ የአብዛኛውን ፖሊት ቢሮ ድጋፍ አግኝቶ ስለነበር ስብሰባው በእነመለሰ አሸናፊነት ተቋቁቶ ነበር። ከዚያ በኋላ ሕዝቡና ካድሬው ሻዕብያ ሊወረን ነው ዝግጅት እናድርግ፤ እያሉ በተደጋጋሚ ሲያሳስቡ አድማጭ ሳያገኙ ቀርተዋል። በዚህም ከፍተኛ ስሕተት ፈጽመናል፤ የሚል ሐሳብ ሲሰነዘር መለስ «ያኔ ያራመድኩት አቋም ትክክል ነበር! ሻዕብያ ኃይሉን እያደለበ እንደሆነ ተገንዝቦን ኃይላችንን ማዘጋጀትና ማጠናከር ነበረብን፤ ያም ሆኖም ግን ሻዕብያ ይወረናል የሚያሰኝ ምንም ዓይነት መረጃ ስላልነበረኝ፣ ይወረናል የሚል ድምዳሜ ሳይ ልደርስ አልቻልኩም፤ አሁንም እምነቴ ይኸው ነው፤» የሚል መከራከሪያ አቅርቦ ነበር። በክርክሩ ሂደት ሻዕብያ ሳይቆይቻችንን ሲወር፣ ግብይታችን በውጭ ምንዛሪ መሆን አለበት ሲባል፣ ኢትዮጵያ ጉሮሮአችንን እያነቀች ነው በማለት ሕዝቡን ለጦርነት ሲያነሣ ይወረናል የሚል መረጃ አልነበረኝም ማለት ትክክል እንዳልሆነ ለመለስ ልናስረዳው ሞክረን ነበር። ከዚህ ሌላም ሻዕብያ ኢትዮጵያ በብሔር የተከፋፈለች አገር ስለሆነችና ሠራዊቷን በብሔር ተዋጽኦ ለማመጣጠን ስለቀነሰችና ስለተዳከመች እኛን መመከት አትችልም የሚል ወሬም በሰፊው ያሰራጭ ነበር። በመገናኛ ብዙኃኖቹም በኢትዮጵያ ላይ ከፍተኛ የማጥላላት ዘመቻ ከፍቶ ነበር። ታዲያ ይህ ሁሉ ጦርነት ይከፈትብናል የሚል በቂ ምልክት አልነበረምን? ብንለውም መለስ አሁንም ተጨባጭ ማስረጃ ስላላገኘሁ ይወራናል ብዬ ሳስብ አልችልም የሚል አቋም ይዞ ተለየ። አብዛኛው የፖሊት ቢሮ አባል ግን ወረራውንም መተንበይ አለመቻላችንና በቂ ዝግጅት አለማድረጋችን ስሕተት እንደሆነ አምኖ ነበር።

20.2.4 በውጭ ጉዳይ ፖሊሲያችን ዙሪያ የተደረጉ ውይይቶች

የውጭ ጉዳይ ፖሊሲያችንን ያየነው ከኤርትራጋ ከነበረን ግንኙነት አንጻር ዲፕሎማሲያችን ምን ይመስል ነበር? ከሚለው ጥያቄ ተነሥተን ነበር። መጀመሪያ ያነሣው ጉዳይ ዲፕሎማሲያዊ እንቅስቃሴያችን አሜሪካን ማዕከል ማድረጉ ስሕተት ነበር የሚለው ነው። ቀደም ሲል ዲፕሎማሲያችንን በበርካታ አገሮች ላይ የተመሠረተ እናድርገው፣ ከአውሮፓ ፈረንሳይን ከምሥራቁ ደግሞ ቻይናና ሌሎች አገሮችን መሠረት አድርገን እንሥራ የሚል ውሳኔ ተወስኖ እንደነበር በማስታወስ ይህን ሳንከተል አሜሪካን ማዕከል አድርገን ቆይተናል። አሜሪካኖች ጥቅማቸውን ለማስጠበቅ ጫናቸውን በኤርትራ ላይ ሳይሆን በኢትዮጵያ ላይ ሲያጠነክሩ፣ ኢትዮጵያን በተመለከተ አሉታዊ መግለጫ ሲሰጡና በይፋ ሲቃወሙን ምንም ተቃውሞ አላሰማንም ነበር። በመሆኑም የተሳሳተና የተለሳለሰ ፖሊሲ ተከትለናል የሚል ግምገማ ሲቀርብ መለስ መጀመሪያ ላይ እነዚህን አስተያየቶች ላለመቀበል አንገራግሮ፣ «ግንኙነታችንን እናበርክት /diversify እናድርግ/ የሚለውን ፖሊሲ መሠረት አድርገን ብዙ አገሮችን ኅብኝተናል፤ አሜሪካኖችን ተቃውመን ይፋዊ ተቃውሞ ማሰማትም ተገቢ አይደለም» የሚል መልስ ለመስጠት ሞከረ። ይፋዊ ጉብኝት ማድረግና ተጨባጭ የዲፕሎማሲ ጥቅም ማግኘት ለየቅል ነበሩና እያነሡን ያለነው መገናኘቱን ሳይሆን ለውጥ አለመገኘቱን ነው የሚል መልስ ተሰጠው። አሜሪካኖች በኛ ላይ ችግር ሲፈጥሩም እንደ አገር በይፋ መቃወም አለብን እያልን ነው እንጂ ከይፋዊ ተቃውሞ በመለስ ያለውን ተቃውሞ ማለታችን አይደለም ስንለው ለረዥም ጊዜ ከተከራከረ በኋላ ነገሩ ትክክል መሆኑን ተቀብሎት ስምምነት ላይ ተደረሰ።

የውጭ ጉዳይ ፖሊሲያችን የኢሕአዴግን አመለካከት መሠረት ያሳደረገና በየጊዜው የሚታዩትን ለውጦች መሠረት እያደረገ የሚገመገም እንዳልነበረና ፖሊሲውን ለማስፈጸም የተቋቋመው የሚኒስቴር መሥሪያ ቤትም በጣም ደካማ እንደነበር ተገልጿ በዚህ የግምገማ ሐሳብ ያለምንም ልዩነት ተስማማን። የውጭ ጉዳይ ሥራችን በተደራጀ መልክና በጥምረት እንደማይንዘና በግለሰቦች አመራር ታጥሮ እንደሚንዘ አብዛኛው የፖሊቲቢሮ አባል ሲሰማማ መለስ ግን ግምገማው ትክክል አይደለም ብሎ ስለተከራከረ በመጨረሻ ግምገማውን መለስ ሳይቀበለው የአብዛኛው አቋም ሆኖ ተደመደመ።

የህወሓትም ይሁን የኢሕአዴግ አመራር ከኤርትራጋ የተደረጉትን ውሎች በሙሉ እንዳሳይዋቸውና አመራሩ ከዚህ ተግባር እንደተገለለ ተገልጿ በተለይ ከኤርትራጋ የጋራ የመከላከል ውል ሲፈጸም፣ ሻዕብያ ከየመንጋ በፈጠረው አለአስፈላጊ ግጭት ሻዕብያን ለመርዳት የጦር መሣሪያዎች ሲንቀሳቀሱ፣ የፖለቲካ አመራሩ ምንም እንደማያውቅና የሻዕብያ ተቃዋሚዎች ከኢትዮጵያ እንዲባረሩ ሲወሰንም ምንም ዓይነት ውይይት እንዳልተደረገበትና እንደአኪያሄድ እነዚህ ጉዳዮች እያንዳንዱ የኢሕአዴግ አመራር አባል ዝግጅት አድርጎ፣ ተከራክሮና ተወያይቶባቸው ውሳኔ እንዳልተሰጠና ይኸም የጋራ አመራር መርሕን እንደሚጥስና የግለሰብ ወሳኝነት እንደሚያሰፍን ሲገለጽ መለስ አመራሩ ስለውሎቹ ያውቅ ነበር በማለት ግምገማውን ሳይቀበለው ቀርቷል።

20.2.5 የጋራ አመራር እየተናደ የግለሰብ ወሳኝነት ስለመጠናከሩ

ድርጅታዊና መንግሥታዊ ተቋሞቻችን እየተዳከሙ መሄዳቸውና ከድርጅታዊ ተቋሞች መኻልም መዳከሙ በተባባሰ ሁኔታ የሚታየው በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴና ፖሊቲ ቢሮ ውስጥ ቢሆንም የኢሕአዴግ ምክር ቤትም በእጅጉ መዳከሙ ተገልጿ ነበር። የመንግሥት አካላትም እንዲሁ እጅግ የተሸመደመዱ መሆናቸው ተገልጿ ፓርላማው ለይስሙላ የተቋቋመ እንጂ የበሰለ ክርክር የሚኪያሄድበት አለመሆኑ ካቢኔውም እንዲሁ የሞተ መሆኑ

ግምገማ ቀረበ። ካቢኔው ዕቅዶችን በሚገባ ነድፎና አዘጋጅቶ ባወጣቸውና እነእርሱ ዙሪያ እየተከራከረ የሚሠራ ሳይሆን የአንድ ግለሰብ አመራር የጎሳበት እንደሆነም በውይይቱ ተገለጸ። ከሻዕብያጋ ይደረግ የነበረው ግንኙነትም በህወሓት ብቻ የታጠረና ሌሎች የኢሕአዴግ አባል ድርጅቶችም ይሁኑ ሕዝቡ የማያውቀው እንደነበር ተገመገመ።

መለስ ፓርላማውና ካቢኔው የተሽመደመደ መሆኑን አምኖ ሲቀበል ትልቁ ስሕተታችን ይህ መሆኑንም አምኗል። ከሻዕብያጋ ጋር የተደረጉ ውሎችና ስምምነቶች በአመራሩ አይታወቁም የሚለውን ግን አሁንም እንደማይቀበለው ገልጸ ነበር። ፖሊሲዎችና ውሎች የማይታወቁት በጥልቀት ውይይት ስለማይደረግባቸውና ቀጣይነታቸው ስለማይገመገም ነው ሲልም ተከራክሮ ነበር። ይህን ካለ በኋላም በየትኛው መድረክና አካል ፖሊሲዎቹና ውሎቹ ውይይት እንደተደረገባቸው ሲጠየቅ ምንም ማስረጃ ሊያቀርብ አልቻለም። መለስ እንደመከራከሪያ፤ «ሥራዎች እጅግ እየሰፉ ስለሄዱ ለሌሎች አስፋፍቼ እሰጥና የአፈጻጸም ክትትል ለማድረግ ስለሚችግረኝ ብቻ የተከሰቱ ናቸው» ይል ነበር። በዚያን ጊዜ ትኩረቱ ጥናት ላይ እንደነበርም ሊያሳምን ሞክሯል። ሆኖም ይህን የመለስ አባባል ፖሊትቢሮው አልተቀበለውም ነበር። ግለሰባዊ የአመራር የበላይነቱ እየነገሠ ውሳኔዎች ለብቻው እየወሰነ መሄዱ በመለስ የሚታይ ችግር እንደነበር ተግልጸለትም የልዩነት ነጥብ ሆኖ ታለፈ።

ጊዜው የሻዕብያን ወረራ ለመቀልብስ ዝግጅት የምናደርግበት ስለነበር ለሁለት ወራት የተኪያሄደው የህወሓት የፖሊት ቢሮ ስብሰባ ለጊዜው ተቋረጠ። ስብሰባው ሲቋረጥ ቀጣዩ አጀንዳ ወታደራዊ እንቅስቃሴውን ሲመራ የነበረው ወታደራዊ እዝ መነሻ የሚሆን ሐሳብ ይዞ እንዲቀርብና በእዚያ ተንተርሰን እንድንወያይ የሚል ስምምነት ላይ ቢደረስም ለሁለት ወራት ያህል የተወያየንበትን ከፍ ብሎ የተገለጸው ግምገማ ግን ማሰሪያ አልተደረገለትም ነበር። ዓባይ ፀሐዬና እኔ የውሳኔ ረቂቅ እንድናቀርብ ተመድበን ረቂቁን አዘጋጅተን ስናቀርብ መለስ ተከክታዮቹ ሊስማሙበት አልቻሉም። ላለመስማማታቸው ያቀረቡት ምክንያትም ይህን ጉዳይ በተመለከተ የመጨረሻ ድምጻችንን የምንሰጠው በቀሩት ጉዳዮች ግምገማ ከተኪያሄደ በኋላ ነው የሚል ነበር።

21. የመለስ የየካቲት በዓል ንግግርና የፖሊትቢሮው ስብሰባ መቋረጥ

የህወሓት አመራር ከፍ ብሎ በተገለጸው ሁኔታ ላይ እያለ የካቲት 1992 ዓ.ም. 25ኛው የህወሓት ልደት በዓል በመቀሌ ተከበረ። በዚህ በዓል አብዛኛው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባል የተገኘ ሲሆን መለስ የክብር እንግዳ ሆኖ ንግግር ሲያሰማ እኔም እንደክልል አስተዳዳሪነቴ የመክፈቻ ንግግር አድርጌ ነበር። በወቅቱ የሕዝቡንና የድርጅት አባላትን ስሜት እንዝብ ስለነበር ንግግሬ ያተኮረው ሻዕብያ የሰላሙን ሐሳብ ለመቀበል አሻፈረኝ ስላለ ሉዓላዊታቸንን በኃይል ለማስከበር መዘጋጀት አለብን በሚለው ላይ ነበር። አጋጣሚውን በመጠቀም አጽንዖት ሰጥቼ ለመናገር የፈለኩትም የሉዓላዊነታችን ጥያቄ የወቅቱ አንገብጋቢ ጥያቄ መሆኑን መሠረት አድርጌ ሕዝቡ፣ ሠራዊቱና የድርጅት አባላት ዝግጅት እንዲያደርጉ ለማስገንዘብ ነበር።

መለስም በበኩሉ በንግግሩ መንደርደርያ ለይስሙላ ሻዕብያን ካወገዘና ሉዓላዊነታችንን ማስከበር እንዳለብን ከገለጸ በኋላ አጽንዖት ሰጥቶ የተናገረው ግን በድርጅቱ ውስጥ በቀጣይ መደረግ ስላለበት ተሃድሶ ነበር። እርሱ እንዳለውም በየአስር ዓመቱ ድርጅት መገምገም የባህል ጉዳይ ባይሆንም በዚህ ጊዜ ደርጅቱን ከመሠረቱ ገምግሞ ማደስ ስለሚያስፈልግ የ1977 ዓ.ምቱ ዓይነት ግምገማ ማኪያሄድ አስፈላጊ ነው የሚል ነበር። ይህ ንግግሩ በአመራር ደረጃ ያልመከረንበትን አቅጣጫ ጠቋሚ ስለነበር አብዛኛዎቻችንን አስገርሞን ነበር። ይህን ሲልም ልክ በ1977 ዓ.ም. እንደተኪያሄደው የማጥራት ዘመቻ አሁንም ዘመቻ

ተደርጎ ከፍተኛ አመራሮችን እናስወግዳለን ማለቱ ነበር። መለስ ይህን ያለው ግን በድንገት ወይም በአፍ ወለምታ አልነበረም፤ አስቦበትና ከደጋፊዎቹ ጋራ መክሮበት ሊሆን እንደሚችል ጓላ ላይ አቅጣጫውን ሥራ ላይ ለማዋል የሄደበት ጉዞ አስገንዝቦናል። በዚያን ጊዜ ጥብቅ ወዳጅነት መሥርቶ የነበረው ከብአዴን አመራር ጋር ነበር። ከበዓሉ በጓላ የአልመዳን ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ ለማስመረቅ ወደ ዓድዋ ሲሄድ ከፍተኛ የብአዴን የአመራር አባላት አስከትሎ ቤተሰቡን ለመጠየቅ ሄዶ ነበር።

ከበዓሉ በጓላ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ አዲስ አበባ ላይ ተሰብሰቦ ከአሁን በፊት በፖሊትቢሮው እንዲኪያሄድ የተወሰነው ውይይት ምን ላይ እንደደረሰ ጥያቄ አቅርቦ ነበር። በዚያን ወቅት መለስ በደል የደረሰበት አስመስሎ «የጀመርነው ውይይት ስላላለቀ በቅርብ ጊዜ እንቀጥለዋለን» የሚል መልስ ሰጥቶ ነበር። ሆኖም ሉዓላዊነታችንን ለማስከበር ሻዕብያን የምናጠቃበት ጊዜ በመቃረቡ ጊዜ ተገኝቶ የጀመርነውን ውይይት መቀጠል እንደማይቻል በሚገባ ያውቅ ነበር። በዚህ ሁኔታ እያለን ሉዓላዊ መሬታችንን ከሻዕብያ ወረራ ነጻ የምናወጣበት ጊዜ ደረሰ። በመኻሉ የፖሊትቢሮው ስብሰባ ሳይካሄድ በእንጥልጥል ቀረ። የህወሓት ፖሊትቢሮ የጀመረው ውይይትም ሳይቋጭ ምን እንደተፈጠረ በሚቀጥለው ምዕራፍ አየዋለሁ።

ምዕራፍ ዐምስት፤

የህወሓት/ኢሕአዴግ ግምገማዎችና ክፍፍሉ

1. መለስ አዲስ አጅንዳ ቀርጾ ስለመቅረቡ

ሻዕብያን ለከፍተኛ ሽንፈት የዳረገው ሁለተኛው የማጥቃት ዘመቻ ከመኪያሄዱ ከወራት በፊት የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተሰብስቦ ቀጣይ ጉባኤዎቹን እንዴት እንደሚያከያሂድ ተወያይቶ ነበር። በዚህ መሠረትም ጉባኤዎቹ ከመኪያሄዳቸው በፊት እያንዳንዱ የኢሕአዴግ አባል ድርጅት ግምገማ ካኪያሂደ በኋላ የኢሕአዴግ ምክር ቤት ተሰብስቦ ግምገማ እንዲያደርግ ተወሰነ። ሁለተኛው የማጥቃት ዘመቻ ከመጀመሩ በፊት የድርጅቶቹና የኢሕአዴግ የአመራር ስብሰባዎችም በየክልሉ፣ በማዕከላዊው መንግሥቱና በፕሮፓጋንዳው ማዕከል የተከናወኑትን ሥራዎችና በነዚህ ሥራዎች የተሰማሩ አመራሮች እንቅስቃሴ ግምገማ እንዲቀርብ ተወስኖ ነበር። የህወሓት ፖሊትቢሮ በመስከረምና በጥቅምት 1992 ዓ.ም. ያኪያሂደው ግምገማም የዚህ ውሳኔ አካል ነበር። ሆኖም በምዕራፍ አራት እንደገለጽኩት በወቅቱ ፖሊትቢሮው የጀመረው ስብሰባ በስምምነት ሊቋቋም ስላልቻለ ከጦርነቱ በኋላ በይደር የቆየው የህወሓት ፖሊትቢሮ ስብሰባ እንዲቀጥል ጥያቄ ቀርቦ በዚህ መሠረት ሐምሌ 1992 ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ የህወሓት ፖሊትቢሮ ስብሰባ ተጠራ።

ጦርነቱ ካበቃ በኋላ እንወያይባቸዋለን የተባሉ በርካታ ጉዳዮች ስለነበሩ ብዙዎቻችን ፖሊትቢሮው ተወያይቶባቸው አንድ ውሳኔ ላይ ይደርሳል የሚል እምነት ነበረን። በአገራችን የደረሱት ችግሮች መንሥኤዎችም ፍርጥ ብለው ይወጣሉ በሚል ግምገማው ሳይውል ሳያድር እንዲኪያሂድ ብርቱ ፍላጎት ነበረን። ሆኖም ስብሰባው ተጀምሮ ውይይታችን እንዴት ይቀጥል የሚል ጥያቄ ሲቀርብ መለስ አዲስ ሐሳብ ይዞ ብቅ አለ። ይኸውም «ከአሁን በፊት ጦርነት ላይ ስለነበርን ያሳነሣቸው ጉዳዮች ስላሉ አሁን እውነታው ስለተለወጠ ሳነሣቸው ወስኛለሁ» የሚል ነበር። በመቀጥልም ያሉንን ችግሮች ለማየት ሰፊ ያለ ፅንሰ ሐሳባዊ መንደርደሪያ (perspective) ያስፈልጋል ብሎ ችግሩን ለመተንተን የመረጠው የማርክሲያዊ ሌኒኖዊ ርዕዮተ ዓለምን መነሻ እንደሆነና «ቦናፓርቲዝምና የአብዮታችን መበስበስ አደጋ» የሚል ጽሑፍ እንዳዘጋጀ ገለጸልን። ጽሑፉ ለአመራሩ ተሰራጭቶ ለሁለት ሳምንት እንድናነበው ከተደረገ በኋላ ውይይት እንዲጀመር ጠየቀ። ማዕከላዊ ኮሚቴው የመነሻ ሐሳቡን ከተቀበለውም በኢኮኖሚና በፖለቲካ ጉዳዮች ዙሪያ ያዘጋጃቸው ሌሎች ጽሑፎች ስለነበሩ በእነእርሱም ላይ እንድንወያይ ውይይቱ ቶሎ እንዲጀመር አሳሰበ። ማርክሲያዊ ሌኒኖዊ ርዕዮተ ዓለምን መሠረት በማድረግ የሚያነሣቸው ሐሳቦች በጥልቀት እንዲታዩም በትጥቅ ትግሉ ዘመን የማሌሊትና ሌሎች ማሌ ኃይሎች አመራር አባላት የነበሩ ታጋዮች በውይይቱ እንዲሳተፉ ጠየቀ። በስም እየጠራም ከደኢሕአዴግ ካሉ ኢላላ፣ ከሠራዊት ጻድቃን ገብረ ተንሣይ፣ አበበ ተክለ ሃይማኖት /ጀቤ/ እና ሳሞራ ዮኑስ እንዲሳተፉ ጠየቀ። በዚህ አጋጣሚ የብአዴን «ማርክሲስቶች» ባይወሱም ከአሁን በፊት የነበሩ ማርክሲያዊ ሌኒኖዊ ድርጅቶች አመራር አባላት መሳተፍ አለባቸው ሲባል ብዛት ያላቸውና አስቀድመው ታማኝነታቸውን ለመለስ ያረጋገጡት የብአዴን አመራር አባላትም በስብሰባው እንደሚሳተፉ ሳይታለም የተፈታ ነበር።

መለስ ችግሩን ከማርክሲያዊ ሌኒኖዊ ርዕዮተ ዓለም አንጻር አያለኹ ማለቱ መብቱ ነው ብለንም በጉዳዩ ስለመወያየቱ ችግር የለብንም አልነው። ሆኖም የሠራዊት አባላትን በስብሰባው ማሳተፉ፣ «የሠራዊቱ አባላት ከፖለቲካ ወገንተኝነት ገለልተኛ መሆን አለባቸው»

የሚለውን ሕገ መንግሥታዊ ድንጋጌ የሚጥስ ስለሆነ ተቀባይነት የለውም አልነው። ከየድርጅቱ የሚጠፋ ማሌ ቀመስ አባላት ለብቻ ይወያዩ ማለቱም ትክክል እንዳልሆነ ገለጽንለት። መለስ ወይይቱ ማሌ ፈር ስለሚይዝ ማርክሲስቶች ተሰብስበን እንወያይ ያለው እውነት በርዕዮተ ዓለሙ ጽኑ እምነት ኖሮት እንዳልሆነ ግልጽ ነው። በምዕራፍ ሁለት እንደገለጽኩት ለፖል ሄንዚ ማርክሲስት አይደለሁም ብሎ ምሎ በተገዘተ በአስር ዓመቱ፤ የብረቶን ውድስ (Bretton Woods) ተቋማትን ሊበራል ፖሊሲዎች ተግባራዊ እያደረገ፤ ማርክሲያዊ ርዕዮተ ዓለምን የሚከተሉትን ጓዶቹን ሰብስቦ ግምገማ ላኪያሂድ ማለቱ ዘበት ነበር። መለስ ይህን ርዕዮተ ዓለም ሽፋን ያደረገው በሰብስባው ድጋፍ ለማግኘትና ድምጽ ለማሰባሰብ እንደነበር የፖለቲካን ሀሁ ለሚያውቅ ሁሉ ግልጽ ነበር። ከሠራዊቱ ቢያንስ የሳሞራን ድጋፍ፤ ከኢሕአዴግም የማያጠራጥረውን የካሱ ኢላላን ድምጽ¹ እንደሚያገኝም አላምሮ ያውቅ ነበር። በጋራ ታማኝነታቸውን የገለጹለትን የብአዴን አመራር አባላትን፤ ማለትም የነበረኸት ስምኦንን፤ አዲሱ ለገሰን፤ ተፈራ ዋልዋን፤ ወዘተ... ድጋፍ እንደሚያገኝም እርግጠኛ ነበር። ማርክሲስት ሌኒኒስቶች እንሰባሰብ ሲልም ሥልጣኑን ለማደላደል ይጠቅሙኛል ያላቸውን የማሰባሰብ ስልቱን ተግባራዊ ለማድረግ ነበር።

መለስ በሠራዊቱና በሌሎች ድርጅቶች ያሉትን ማርክሲስት ሌኒኒስቶች አሰባስቦ የማወያየቱ ሐሳብ ከሕገ መንግሥቱና ከድርጅታዊ አሠራር አንጻር ተቀባይነት እንደሌለው ከተነገረው በኋላ ይህን ሊገፋበት አልቻለም። በመሆኑም እያንዳንዱ ድርጅት ራሱን ዐይቶና ገምግሞ ከጨረሰ በኋላ አጠቃላይ የኢሕአዴግ ምክር ቤት ግምገማ እንዲኪያሂድ ለጊዜውም ቢሆን ተስማማን። ያም ሆኖ መለስ ያዘጋጀው ጽሑፍ ቅጂ እንዲሰጠን ተደርጎ ካነበብነው በኋላ ስብሰባው መቼና እንዴት መኪያሂድ እንዳለበት አስተያየታችንን እንድንሰጥ ተጠየቅን።

መለስ ያቀረበው ጽሑፍ ፍጹም ከነባራዊ ሁኔታችንን አይጣጣም ስለነበር ያለውን የሥልጣን ጥም ለማርካት የቀየሰው ፍኖተ ካርታ (roadmap) እንደሆነ ብዙዎቻችን ተገንዝበን ነበር። ጽሑፉ እንኳን የአገራችንን የአስር ዓመት ጉዞ ሊገመግምና ወሳኝ የሆነውን የሉዓላዊነት ጥያቄ ፍጹም አልዳሰሰውም ነበር። ጽሑፉ በድርጅቶቻችን ሙስና ዓይኑን ስለማፍጠጡና ፀረ-ዴሞክራሲያዊነት ስለመግነኑ ብቻ የሚያወራ ነበር። መለስ ይህን አስተያየቱን በቀጥታ ሊገልጸው ሲችል ጭራሽ ከማይመለከተን በአስራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ በፈረንሳይ ከተከሰተው የመንግሥት ሥርዓት ሊያገናኘው መሞከሩ አንድም መሠረታዊውን ጉዳይ የመበተን አልያም በማርክሲስት ፅንሰ ሐሳብ ታጅቦ ማደናገሩ ነበር። የመለስ የወቅቱ ፍላጎት በአገራችን አንገብጋቢ ከነበረው የሉዓላዊነት ጥያቄ አፈግፍን በዚህ በፈጠረው አዲስ እጄንዳ ለመሸሸግ ነበር። ይኸን አኪያሂዱን ስንቃወምና የሉዓላዊነት ጉዳይ እጅግ አንገብጋቢ ነው ስንል የተወሰነ መሬት የይገባናል ጥያቄ አንሥተን አልነበረም። የሉዓላዊነታችን ጥያቄ፤ ሀ/ ኢትዮጵያውያን በራሳችን ጉዳይ ላይ ራሳችን የመወሰን መብት ጥያቄ እንደሆነ፤ ለ/ አገራችን ስትወረር ከተቻለ በሰላም ካልተቻለም በኃይል ሉዓላዊ ግዛታችንን የማስለቀቅ መብት እንዳለን የሚያረጋግጥ እንደሆነ፤ ሐ/ ከአገራዊ ነጻነታችንን የተሳሰረም እንደሆነ በመገንዘብ ነበር። ይህን ትልቅ አገራዊ ፋይዳ ያለውን ጉዳይ ወደ ጎን ትቶ ዋነኛ ችግራችን የሙስናና የዴሞክራሲ ዕጦት ነው ማለት አቅጣጫ ለማስቀየር ከመሞከር ሌላ ትርጉም አልነበረውም።

መለስ ቀደም ሲል በመቀሌው የየካቲት ክብረ በዓል ባደረገው ንግግር የአስር ዓመት ጉዟችንን ገምግመን የማጥራት ሥራ እናኪያሂዳለን ቢልም ይህን አቅጣጫ ከተከተለ የተጓዘንበትን የመንግሥትና የድርጅት አመራር፤ እንዲሁም ከሻዕብያ ጋራ የነበረንን

¹ ደክተር ካሱ በኢሕአዴግ ቆይታው አንድ ጊዜ እንኳን መለስ ከሚያራምደው አቋም ወጣ ብሎ እንደማያውቅ መለስም ይሁን ሌላው የኢሕአዴግ አመራር አባል ያውቃል።

ግንኙነትና የወረራው ጉዳይ መነሣታቸው እንደማይቀር አሳምሮ ያውቅ ነበር። በዚህ ሳቢያም ለተፈጠሩት ችግሮች ዋና ተጠያቂ እንዳይሆን ሥጋት ስላደረበት ሂደቱን ቆርጦና አጄንዳውን መርጦ ግምገማውን ለማኪያሂድ ወስኖ ነበር። መለስ በአገራችን የቦናፓርቲዝም መበሰበስ አደጋ ተከስቷል በሚለው ጽሑፉ ዴሞክራሲን ያነሳበት አቅጣጫም የመንግሥታዊ ሥርዓቱን ኢ-ዴሞክራሲያዊነት ከመሠረቱ በሚገመግም መልኩ ሳይሆን በጌዴአና በወላይታ በወቅቱ የተፈጠሩትን ግጭቶችና ግድያዎች ቀንጭቦ በማውሳት ነበር። ይህም የመንግሥታዊ ሥርዓቱ አጠቃላይ ኢ-ዴሞክራሲያዊነት ከታየ ዋናው ተጠያቂ ራሱ እንደሚሆን ስለሚያውቀው ከዚህ ለመሸሽ የቀየሰው ሌላው ዘዴ ነበር።

የመለስ ጽሑፍ ተሰራጭቶ በስፋት ከመነበቡ በፊት ይዘቱ ለድርጅታችን ጠቃሚ ነው ሲል ምስክርነቱን የሰጠው ስብሐት ነጋ ጽሑፉን በሚገባ አንብቦት እንደሆነ ሲጠየቅ፤ «ዐለፍ ዐለፍ ብዬ እንዳየሁት ለድርጅታችን መድኃኒት እንደሆነ ነው» ብሎ መልሶ ነበር። ስብሐት ከመለስጋ ከነበረው ጥብቅ ቁርኝት የተነሣ እንደነ በረከት አስቀድሞ በጉዳዩ የመከረ ወይም ስለ ጽሑፉ ያወቀ ይመስል ነበር። ከፖሊትቢሮው አባላት መኻል በዚህ አካሄድ ደስተኛ ያልነበረው ክንፈ ገብረ መድኅን በነዚህ ጉዳዮች ላይ ከተወያየን ዞሮ ዞሮ ስለምንሰነጣጠቅ ባንወያይባቸው ይሻላል የሚል አስተያየት ነበረው። ይህ አመለካከት የብቻው እንዳልነበረና የተወሰኑ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ሐሳብን እንደሚጋሩትም ይናገር ነበር። ኋላ ላይ ግልጽ እንደሆነውም ሙሉጌታ ገብረ ሕይወት /ጫልቱም/ በተጠቀሱት አጄንዳዎች ዙሪያ መወያየቱ ድርጅቱን ከመሰንጠቅ ያለፈ ፋይዳ የለውም የሚል አቋም ነበረው። እንዲያውም ክንፈ ገብረ መድኅን ይህን በፖሊትቢሮው መኻል የተፈጠረውን መካረር ለማስወገድ በርካታ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላትን በማግባባት አንድ ቡድን ለመፍጠር እንቅስቃሴ ያደርግ እንደነበር በውይይቱ ሂደት ተረጋግጧል።

ክንፈ በተደጋጋሚ አመራሩ ሊያኪያሂድ ያሰበው ግምገማ ፋይዳ አይኖረውም ሲል በአንድ ወቅት «የምናደርገው ግምገማ ዋጋ ከሌለው ያንተ አማራጭ ምንድን ነው?» ብዬ ስጠይቀው «ግምገማው ሳይካሄድ ቢቀር ይሻላል» ብሎ መልሶልኝ ነበር። «ታዲያ ሕዝቡ የድርጅት አባላትና ካድሬዎች ጭምር በኢትዮ-ኤርትራ ግንኙነት፣ በጦርነቱና በሌሎች አገራዊ ጉዳዮች ዙሪያ ለሚያነሷቸው ጥያቄዎች ምን መልስ ትሰጣለህ? በአመራር ቦታ ላይ ሆነህስ በመንግሥትና በፓርቲ ለወከልከው ሕዝብና የፓርቲ አባል መልስ መስጠት ተገቢ አይደለም ወይ?» ብዬ ስጠይቀው «የህወሓት አመራር ከተሰማማ የሕዝቡን የካድሬውንና የአባላቱን ጥያቄ መመለስ አያስችግርም። እንኳን ጦርነቱን በድል የተወጣነው እንጂ ሕዝቡን ድላችንን በደንብ አስረግጠን ከዚህ በኋላ ወደ ልማትና ወደ መልካም አስተዳደር እንገባለን ብለን ማሳመን እንችላለን።» የሚል መልስ ሰጥቶኝ ነበር። በመጨረሻ እንኳን ለሕዝቡና ለካድሬው ለኔም ግልጽ ያልሆኑ በርካታ ጥያቄዎች ስለነበሩ እነዚህን ሳንመልስ እንቀጥል ማለት ራስን ማታለል እንደሆነ ገልጫለት ተለያየን።

ሁላችንም መለስ ያዘጋጀውን ጽሑፍ ካነበብን በኋላ ዳግም የህወሓት ፖሊት ቢሮ ስብሰባ ተጠርቶ ቀጣይ የውይይት አኪያሂዳችንን አንሥተን መከርን። የመለስን አቋም የምንቃወም ወገኖችም መለስ ያቀረበው ጽሑፍ የአገራችንንና የድርጅታችንን መሠረታዊ ችግሮች ባይዳስስም ጽሑፉን በቀጣይ ውይይታችን ቅድሚያ ሰጥተነው እንደ አንድ ርእስ ጉዳይ ልንወያይበት ተስማማን። በዚህ በሐምሌ መጨረሻ በተኪያሂደው የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ አንዳንዶቻችን ለውይይቱ ተገቢ ነው የምንለውን የጽሑፍ መልስ ለማዘጋጀት የሦስት ወር ጊዜ እንዲሰጠን ጠይቀን ፖሊትቢሮው ፈቅዶልን ከሦስት ወራት በኋላ ለመገናኘት ቀጠሮ ወስደን ተለያየን።

2. የብሔራዊ አመራር በህወሓት ስብሰባ ለመሳተፍ ስለመጠየቁ

2.1 የብሔራዊ አመራር የአቋም ለውጥ

የብሔራዊ አመራር አባላት ጦርነቱ ከመቋቋሙ ቀደም ብለው ከመለስጋ የጠበቀ ግንኙነት መፍጠር ጀምረው እንደነበር በምዕራፍ አራት ገልጼዋለሁ። የብሔራዊ አመራር ከመለስጋ የመሰለፍ አዝማምያ ከመጨረሻው ኤርትራን የማጥቃቱ ውሳኔ በኋላ በኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ስብሰባዎች ይንጸባረቅ ነበር። በተለይ የዚህ አዲስ ግንኙነት ጠንሳሽና መሐንዲስ የነበረው በረከት ስም እን በወቅቱ የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ ዘጋቢ ስለነበር በሚደረጉት ክርክሮች ለመሳተፍ ባያመቸውም በመለስ ላይ ይሰነዘር የነበረው ተቃውሞ ያበሳጨው ነበር። በአንድ ወቅት ግን አላስችል ብሎት እጁን አውጥቶ ስዬ በመለስ ላይ የሰነዘረው አስተያየት ፀረ-ዴሞክራሲያዊና ተገቢ ያልሆነ ነው ብሎ ተንገኛግጤ አስተያየቱን ሰጥቶ ነበር። ለዚህ ለአስተያየቱ መነሻ የሆነው አንድን ቀደም ብለን ተከራክረን ስምምነት ላይ የደረስንበትን ጉዳይ መልሰን ስናነሳው መለስ፤ «ይህን አላልኩም፤ ቃሌ አይደለም» ማለቱ ነበር። በዚህ ጊዜ ስዬ፤ «መለስ የቀደም ሐሳቡን ለውጦ ሌላ ሐሳብ እያቀረበ እያጭበረበረ ነው፤ ይህ አኪያሄዱ ትክክል አይደለም፤ የአቋም መንሸራተቱን ለማረጋገጥ በቃለ ጉባኤው የሰፈረው ይታይልኝ» ብሎ አለ። መለስም ምንም ዓይነት የአቋም መንሸራተት እንዳላሳየና እያጭበረበረ እንዳልሆነ አጥብቆ ገልጾ፤ ቃለ ጉባኤውን መልሰን ብናየው በአግባቡ ያልተመዘገበ ሆኖ ተገኘ። በተነሳው ውዝግብም ስዬ በመለስ ላይ ኃይለ ቃል ሲሰነዘር፤ በረከት ስም እንና ህላዊ ዮሴፍ መለስ ታማኝ ታጋይ እንጂ አጭበርባሪ እንዳልሆነ በአጽንኦት ገልጸው፤ ስዬ ላሰማው ኢ-ዴሞክራሲያዊ አነጋገር ግለ ሂስ እንዲያደርግ የሥራ አስፈጻሚውን ኮሚቴ ጠየቁ። እኔም ብሆን የስዬን አቀራረብ አልወደድኩትም ነበር፤ ሆኖም በውይይት ሂደት ከተፈጠረ ንትርክ ተነሥተው ስዬ ባሉት ደረጃ ፀረ-ዴሞክራሲያዊ ስለሆነ ግለ ሂስ ያድርግ ማለታቸው እኔም ሆንኩ አብዛኛውም የስብሰባው ተሳታፊ ሳንቀበለው ቀረን።

አዲሱ ለገሰ ቀደም ሲል መለስ የኢትዮ-ኤርትራን ጦርነት በተመለከተ የወሰዳቸው አቋሞች የተሳሳቱ ናቸው የሚል የጸና አቋም ስለነበረው በሥራ ባሕርያችን ብቻ ሳይሆን በዚህ ጉዳይ ላይ በነበረን ተመሳሳይ አቋም የጠበቀ ግንኙነት ነበረን። አዲሱ ሐቅን የማይስትና ለአመነበት የሚቆም ይመስለኝ ስለነበርም የሚሰማኝን ሁሉ እነግረው ነበር፤ እሱም እንዲሁ የሚሰማውን ይነግረኝ ነበር። ሆኖም የነበረንን መልካም ግንኙነት በቅጽበት ወደ ባላንጣነት ለውጦት መንሸራተት ሲጀምር ራሱን ከእኔና ከሌሎች የመለስን አቋም ከሚቃወሙ የአመራር አባላት አገለለ። በቤተ መንግሥቱ የእንግዳ ማረፊያ ከኔ ጎን የነበረውን የመኝታ ክፍልም እስከመለወጥ ድረስ። ከዚህ በበለጠ ግን አቋም መለወጡን የሚያመለክት አንድ ነገር ጣል አደረገልኝ። ይኸውም የአሕዴድን የምሥረታ በዓል ለማክበር ወደ አዳማ ሄዶ ሳለ ብዙ የመከላከያ ሠራዊት የበላይ አዛዦች መለስን የሚደግፉ መሆናቸው እንዳየና የኃይል ሚዛኑ ወደ መለስ እንዳደላ እንደተገነዘበ ነበር።

በእርግጥም ጉዳዩ ከሰላማዊና ዴሞክራሲያዊ የፖለቲካ ጨዋታ ወጥቶ የመከላከያንና የጸጥታን ተቋማት ወደ መጠቀም ከተሸጋገረ በኋላ አዲሱ እንዳለው ሚዛኑ ወደ መለስ አጋድሎ ነበር። መለስ የሥራ አስፈጻሚውንና ማዕከላዊ ኮሚቴውን በማያባራ ውይይት ጠምዶ ዋነኛ የሥልጣን ማስጠበቅያ መሣሪያዎች የሆኑትን የጸጥታና የመከላከያ ኃይሎችን እያባበለ ድጋፋቸውን ለማሰባሰብ እየተንቀሳቀሰ እንደነበር መገንዘቡም ከባድ አልነበረም። ሆኖም አኪያሄዱ ማኪያቬሊያዊ በሆነ አግባብ በሥልጣን ለመቆየት የሚረዳው እንጂ በጊዜው ይነሡ ለነበሩት መሠረታዊ የፖለቲካ ጥያቄዎች ዘላቂ መፍትሔ እንደማያስገኝ

ግልጽ ነበር። ከዴሞክራሲ ውጭ ማንኛውንም አግባብ መጠቀም በጡንቻው የሚተማመን አምባገነን መንግሥት ከመፍጠር ዐልፎ የሕዝብና የፖለቲከኞች ቅቡልነትን (Legitimacy) እንደማያስገኝም ግልጽ ነበር። ስለሆነም የመለስን አቋም በምንቃወመው ወገኖች በኩል እርሱ የተከተለውን የመከላከያና የጸጥታ ተቋማትን የመቆጣጠር እርምጃ ለመውሰድ ምንም ዓይነት ሙከራ አላደረግንም ነበር። የመለስን መንገድ ተከትለን ቢቀናን ኖሮ እንኳን በሥልጣን ለመቆየት ምቹ ሁኔታን ሊፈጥርልን ይችላል እንደሆነ እንጂ ለኢትዮጵያ ሕዝብም ይሁን ለኢሕአዴግ የሚፈይደው ነገር አልነበረም። ይህ አኪያሄዳችን የፖለቲካ ሥልጣንን ለመቆጣጠር በማንኛውም መንገድ የኃይል ሚዛኑን ማስጠበቅ ያስፈልጋል የሚለውን ማኪያቪሊያዊ አስተሳሰብ ለሚከተሉ ወገኖች ገራ ገርና ተላላ ሊመስል ይችላል፤ ሆኖም በኛ አመለካከት ሥልጣን ብናጣ እንኳን ምርጫው በሚያወላዳ ሁኔታ በዴሞክራሲና በአምባገነንነት መኻል ነበር።

አዲሱ ከአዳማ ከተመለሰ በኋላ የኃይል ሚዛኑ እንደተለወጠ ሲገነዘብ የመረጠው ከእንግዲህ ዴሞክራሲ አያዋጣንም፤ የትም አያደርስም፤ የሚለውን አቅጣጫ ነበር። አዲሱን ከመለስ ጋራ እንዲሰለፍ ያደረገው ዋነኛው ምክንያት ይህ የኃይል ሚዛን መዛባት ቢሆንም የወሰደውን አቋም ትክክለኛ ለማስመሰል ተጨማሪ ምክንያቶች በመፈለግ ከአሁን በፊት አንሥቷቸው የማያውቃቸውንና መሠረት የሌላቸውን ጉዳዮች መደርደር ጀምሮ ነበር። ለምሳሌ የመለስን ባሕርይ በተመለከተ ልጅ ለእናቷ ምጥ አስተማሪች እንዲሉ፤ «መለስ እኩሙስና አይነካካውም፤ እጅግ በጣም ገጽሕ ሰው ነው፤ ከዚህ አንጻር አንዳንድ የሚቃወሙት ሰዎች ከሙስና የጸዱ አይመስለኝም፤ የሚወራባቸውም ብዙ ነገር አለ።» ይል ነበር። አዲሱ ይህን ሲል አንዱ መነሻው በደኢሕዴግ አመራር በነ አባተ ኪሾና በቢተው በላይ ላይ ይወራ የነበረው የሙስና ሐሜት፤ ሌላው ደግሞ በህወሓት በስዬ ላይ ሲወራ የነበረው የሙስና ሐሜት ነበር። እነዚህ ወገኖች መለስን አጥብቀው ይቃወሙ ነበርና ሙሰኞች ናቸው የሚለው ወሬ መዋቅራዊ መልክ ይዞ ቢኖሩም፤ መለስን የሚደግፉ፤ ነገር ግን በሙስና ተዘፍቀዋል ተብለው የሚታሙ የህወሓትና የብአዴን አመራር አባላት ስም ግን ፍጹም አልተነሣም ነበር። በወቅቱ ለአዲሱ የሚያነሣቸውንም ሆነ ሌሎች ተጨማሪ የሙስና ችግሮች በምናደርገው ግምገማ ሊታዩ እንደሚችሉ ነግሬው ነበር። በዚህ ጉዳይ ላይ የእኔና የአዲሱ ልዩነት እርሱ አስቀድሞ አቋም መያዙና፤ እኔ ጉዳዩ ከተጣራ በኋላ አቋም ለመያዝ መምረጤ ብቻ ነበር። ሙስና በድርጅቱ ችግር አልነበረም ባልልም በእነ ሰዬ፤ ቢተው፤ አባተና በሌሎች በተመረጡ የአመራር አባላት ላይ ያደረገ የነበረው ዘመቻ መለስና ደጋፊዎቹ የአገራችንን ሉዓላዊነት በተመለከተ የወሰዱትን ተንበርካኪ አቋም ለመሸፈን ያነገቡት መፈክር እንደነበር ነጻ ኅሊና ላለው ለማንኛውም የኢሕአዴግ አባል ግልጽ ነበር።

አዲሱ፤ ከፍ ብሎ ከጠቀሰው ሌላ፤ ከኔ ለመሸሸ ያቀረባቸው ሦስት ጉዳዮች ነበሩ። እነሱም፤ 1ኛ/ በወልቃይት በኩል ግጨው አካባቢ የሚገኘውን የአማራ ክልል ግዛት ወደ ትግራይ ማካተታችሁ ትክክል አይደለም የሚለው፤ 2ኛ/ ደሴ አካባቢ ጢጣ ላይ በከፈትነው የታጋዮች አካዴሚ ካድሬዎቻችሁን ማስተማራችሁ የአማራ ክልልን ሀብት ያለአግባብ ለመጠቀም ያላችሁን ፍላጎት ያመለክታል የሚለው፤ 3ኛ/ አላማጣ ላይ ኬላ አቋቁማችሁ ቀረጥ ማስከፈላችሁ የአማራ ክልል አካል የሆነውን የዋግ ኸምራን አከባቢ የሚጎዳ ተግባር ነው የሚለው፤ ነበሩ። እነዚህ ጥያቄዎች የትግራይ ክልል ከጠባብ አመለካከቱ ተነሥቶ የአማራውን ሕዝብ ጥቅም እየጎዳ ነው የሚለውን ክስ ለመመሥረት የተቀየሱ ነበሩ።

አዲሱ ጥያቄዎቹን እያነሣ የነበረው ለአዲሱ አሰላለፉ ምክንያት እንዲሆኑት እንደነበር ቢገባኝም፤ መለስ መስጠት ስለነበረብኝ የሚከተለውን መለስኩለት፤ 1ኛ/ በምዕራብ በኩል በጠገዴ ወረዳ ግጨው በሚባለው አካባቢ የድንበር አካላለል የተከናወነው ከሁለቱ ክልሎች በተውጣጡ ተወካዮች እንደነበርና የማካለሉ ተግባር ሲፈጸም አዲሱ ርእሰ መስተዳድር

ከነበረበት ከአማራው ክልል ምንም ዓይነት ቅሬታ እንዳልተሰማና ይህን ዓይነቱን ቅሬታ ከአስር ዓመት በኋላ ማንሣቱ ተገቢ እንዳልሆነ ነግሬው፤ አሁንም ቢሆን የይገባኛል ጥያቄ ካለ አግባብ ባለው መንገድ በሕገ መንግሥቱ የተቀመጠውን የመፍትሔ አሰጣጥ ሥነ ሥርዓት ተከትሎ መጠየቅ እንደሚችል ገለጽኩለት፤ 2ኛ/ ጢጣ ላይ ተከፍቶ በነበረው የአማራው ክልል አካዴሚ ለመማር ተመዝግበው የነበሩት የአማራ ክልል ታጋዮች ቁጥራቸው አነስተኛ ሆኖ ስለተገኘ፤ የትግራይ ክልል ካድሬዎች በክፍት ቦታው ገብተው እንዲማሩ ለአማራው ክልል ጥያቄ ቀርቦ፤ የአማራው ክልል፤ እንዲያውም አዲሱ ራሱ የሚመራው መስተዳድር፤ ጥያቄውን አጽድቆት እንደነበር ነገርኩት። በውሳኔ አሰጣጡ ሂደት ምንም ዓይነት ተጽዕኖ እንዳላደረሰን ማወቁንም ገለጽኩለት። በተጨማሪም እነዚህ ከትግራይ የተላኩ ታጋዮች ትምህርታቸውን ይከታተሉ የነበሩት የትግራይ ክልል በመደበላቸው በጀት እንጂ በአማራው ክልል በጀት እንዳልሆነ፤ በዚህ ጉዳይ ላይም ተቃውሞ ከነበረው በወቅቱ ቢያሳውቀን ኖሮ ውሳኔውን እናከብር እንደነበር ገለጽኩለት፤ 3ኛ/ የአላማጣ ኬላ የትግራይ ክልል ያቋቋመው ሳይሆን የፌዴራል መንግሥት ጉምሩክ አስተዳደር ያቋቋመው እንደሆነና ኬላው የተቋቋመው የኮንትሮባንድ ዕቃዎች እንዳይገቡ ለመቆጣጠር እንጂ ነጋዴዎችን ዳግም ለመቅረጥ እንዳልሆነ ገለጽኩለት። ቁጥጥሩ ወደ አማራም ወደ ትግራይም ክልል በሚገቡ የኮንትሮባንድ ሸቀጦች ላይ እንደነበር፤ እንዲያውም የኬላው አላማጣ ሳይ መቋቋም ዋናው ዓላማ ወደ ትግራይ የሚገቡትን የኮንትሮባንድ ሸቀጦች ለመቆጣጠር እንደነበር ገለጽኩለት። በተጨማሪም ከትግራይም ይሁን ከአማራ ክልል አንዳንድ ኮንትሮባንዲስቶች ከፍተኛ ስሞታ ማሰማታቸውንና፤ እንዲያውም እኔን ለማጥላላት የሚፈልጉ የመለስን አቋም የሚደግፉ የህወሓት አባላት ኬላው በትግራይ ክልል መንግሥት ማንክላብኝነት የተቋቋመ እንደሆነ ለማስመሰል የነጋዴውን ጫጫታ እየተጠቀሙ እንደሆነ ነገርኩት። ወደ ትግራይ ክልል ግምጃ ቤት ገቢ የተደረገ ቀረጥ የከፈሉ ነጋዴ ካለም ማስረጃውን አቅርቦ ገንዘቡ እንደሚመለስለት ገለጽኩለት።

አዲሱ ጥያቄዎቹን ያነሣው፤ መለስ በቀየሰው የፖለቲካ አቅጣጫ፤ እኔን በጠባብነት ለመወንጀል እንጂ ደርሶ የአማራው ሕዝብ ጠበቃ ለመሆን አልነበረም። የአማራውን ሕዝብም ይሁን የመላውን የኢትዮጵያ ሕዝብ የሚጎዱ መሠረታዊ ፖለቲካዊ ጥያቄዎችን ወደ ጎን ትቶ፤ ቀደም ሲል ራሱ የተስማማባቸውንና በቀላሉ ሊፈቱ የሚችሉ ጥያቄዎችን ማንሣቱ ዋናውን ጥያቄ ለማድበስበስ ነበር። በወቅቱ ኢሕአዴግ ውስጥ ከኤርትራ ጋራ ስለነበረው ኢ-ፍትሐዊ ግንኙነት፤ በሉዓላዊነት ማስከበርና በጦርነቱ አኪያሄድ በሰብአዊና በዴሞክራሲያዊ መብቶች ዙሪያ የነበሩትን ችግሮች በተመለከተ በርካታ ጥያቄዎች ይነሡ ነበር። አዲሱና የብአዴን አመራር ግን እነዚህን ጥያቄዎች ጆሮ ዳባ ብለው፤ መለስ ተቃዋሚዎቹን ለመምታት የቀየሰውን አቅጣጫ የማሳካት አጀንዳ አንግበው ነበር።

በወቅቱ በብአዴን ከፍተኛ ተሰሚነት የነበረው አዲሱ ለገሰ ቢሆንም ገና ከጅምሩ ሽንጡን ገትሮ ለመለስ ድጋፍ ያሰባሰበው ግን በረከት ስምኦን ነበር። በረከት የተመደበው በኢሕአዴግ የፕሮፓጋንዳና የድርጅት ጽ/ቤት ማዕከል ስለነበር ከማንኛቸውም የብአዴን አመራር የተሻለ የመረጃና የግንኙነት ብልጫ ነበረው። ከዚህ በተጨማሪም በኤርትራ ወረራ ጊዜ በተቋቋመው የፖለቲካና የጸጥታ ኮሚቴ ተመድቦ ወሳኝ ቦታ ይዞ ነበር። በረከት ህወሓት ብአዴኖችን ከራሱ እኩል አያይም፤ የህወሓት ካድሬዎች የማይታረሙና ጋጠወጥነት የሚያጠቃቸው፤ የብአዴንን አመራር የሚንቁና በሚገባ የማይገመገሙ ናቸው፤ ወዘተ... የሚሉ በርካታ ቅሬታዎች ነበሩት። ይህ ሆኖም፤ መለስ በረከትን በብአዴን በቀጣይነት ለሠራ ላሰበው ሥራ ጥሩ አገናኝ ይሆነኛል ብሎ እያስታመመው መቀራረቡን መርጦ ነበር።

የበረከት ከመለስ ጋራ መሰለፍ የለየለት መለስ ተቃዋሚዎቹን ለመምታት «በናፓርቲዝምና የአብዮታችን የመበሰበስ አደጋ» የሚለውን ፍኖተ ካርታ ባዘጋጀበት ወቅት ነበር። በረከት የመለስን የበናፓርቲዝም ጽሑፍ ከትግርኛ ወደ አማርኛ ከመተርጎም ዐልፎ በዚህ ጽሑፍ የተካተቱትን አመለካከቶች በመጋራትና አንዳንድ ሐሳቦችን በመቀመር አስተዋፅኦ አድርጓል። በረከትን ከመለስጋ ያቀራረበው ሌላው ጉዳይ ለአገር ደኅንነት ሥጋት ናቸው ተብለው ከኢትዮጵያ የተባረሩትን ኤርትራውያን አስመልክቶ የተወሰደው እርምጃ «የዘር የማጥፋት ተግባር ነው» የሚለው የጋራ አቋማቸው ነበር። በረከትና መለስ ውሳኔው ሲተላለፍ የድጋፍ ድምጽ ቢሰጡም በረከት ደግሞ የሚባረሩትን ኤርትራውያን ለመለየትና እርምጃ ለመውሰድ በተቋቋመው «የጸጥታና የፖለቲካ ኮሚቴ» አባል ቢሆንም ውሳኔው ተግባራዊ ከሆነ ከሁለት ዓመት በኋላ በተደረገው የኢሕአዴግ ምክር ቤት ስብሰባ አንዳንድ የውጭ አገር ተቋማት ይሉት እንደነበረው እርምጃው «ዘር የማጥፋት ነው» ብሎ ጥፋቱን መለስን ይቃወሙ በነበሩት ወገኖች ላይ አላኮ ክስ መሥራች ሆኖ ነበር። ይህን በሚመለከት በዚህ ምዕራፍ ተጨማሪ የምለው ነገር ይኖራል።

2.2 የብአዴን አመራር በህወሓት ስብሰባ ካልተሳተፉት

ከላይ እንደገለጽኩት የብአዴን አመራር በተለይ በረከት፣ አዲሱና ተፈራ ከመለስጋ የጋራ አቋም ለመያዛቸው የተለያዩ ፍንጮች ቢኖሩም የጋራ አቋማቸው ቁልጭ ብሎ የወጣው «ጦርነቱ አብቅቶ መሬታችንን ካስመለስን የሉዓላዊነትን ጥያቄ ዘግተን ትኩረታችንን ወደሌሎች ጉዳዮች ማዘር አለብን» ብለው መለስ ማራመድ የጀመረውን መሥመር ይዘው መንቀሳቀስ ሲጀምሩ ነበር። እኛ ደግሞ አገራችንን ያናወጠውን ወሳኙን የሉዓላዊነትን ጉዳይ ያላካተተ ግምገማ ዋጋ እንደሌለው በጥብቅ እናሳስብ ነበር። ግምገማ ከመኪያሄዱም በፊት ቢሆን ይህ ጉዳይ በአገራችን የአስር ዓመት ጉዞ ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ እንዳለው እናምን ነበር። ይህን ስንል ግን መለስና ብአዴኖች የሚያነሡት ማንኛውም አጄንዳ ሳይታይ ይቅር ማለታችን አልነበረም። እንዲያውም አንዳንዱ ጉዳይ እነእርሱ ለጊዜያዊ ፖለቲካ ፍጆታ ሲሉ ከሚያነሡት በበለጠ በጥልቀት እንዲታይ እንፈልግ ነበር። ያልተቀበልነው የሉዓላዊነት ጉዳይ ጭራሽ መሠረዙን ነበር። አብዛኛዎቹ የብአዴን የአመራር አባላት ብዙኃን የተዋጉለትንና ጠንካራ አቋም የወሰዱበትን ጉዳይ ጊዜው ዐልፎበታል ብለው ወደ ጎን መተዋቸው የመለስን አጄንዳ ለማራመድ ቆርጠው እንደተነሱ የሚያመለክት ነበር።

የብአዴን አመራሮች መለስን በአቋም በመደገፍ ሳያበቁ መለስ ህወሓት ውስጥ በሚያደረገው ክርክር ሊሸነፍ ይችላል የሚል ሥጋት አድርባቸው፣ ህወሓት በሚያደርገው ግምገማ መሳተፍ አለብን የሚለውን ሐሳባቸውን በበረከት፣ በተፈራና በአዲሱ አማካይነት ነሐሴ 10 ቀን 1992 ዓ.ም. ለተወልደና ለመለስ በተናጠል አቀረቡ። ሁለቱን የህወሓት የፖሊትቢሮ አባላት ባነጋገሩበት ወቅት ህወሓት ውስጥ የተፈጠረው ችግር በእጅጉ ስላሳሰባቸው ጉዳዩን ነጻ ሆኖ በማየት የበኩላቸውን አስተዋፅኦ ለማድረግ ህወሓት በሚያኪያሂደው ግምገማ ለመሳተፍ እንደሚፈልጉ ገለጹ። ለዚህ ሲባልም፣ ሀ/ ውይይቱ በጋራ መድረክ እንዲኪያሂድ፣ ለ/ ለውይይቱ የሚቀርበውን አጄንዳ የሚቀርጽ የጋራ ኮሚቴ እንዲቋቋም አሳስቡ። አጄንዳውን ለመቅረጽ በሚቋቋመው ኮሚቴም እነማን መሳተፍ እንዳለባቸው ወስነው ከህወሓት መለስ፣ ተወልደና ዓለም ሰገድ፣ ከአህዴድ ነጋሶና ኩማ፣ ከደኢሕዴግ ካሱ ኢላላ፣ ከብአዴን ደግሞ ሦስቱ ከላይ የተጠቁት የአመራር አባላት በአጄንዳ አቅራቢው ኮሚቴ እንዲካተቱ የሚል ሐሳብም አቀረቡ።

ተወልደ እነ በረከት ላቀረቡት ሐሳብ፣ «የምታነሡት በጋራ የመወያየት ሐሳብ ሊታይ ቢችልም የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ቀደም ሲል እያንዳንዱ ድርጅት የራሱን ግምገማ ማኪያሂድ እንዳለበት ስለወሰነ ይህን ተከትሎ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ሐምሌ መጨረሻ ላይ ባደረገው ስብሰባ የጥናት ጽሑፎች እንዲዘጋጁ ወስኗል። ስለዚህ ውይይቱ

በጋራ መኪያሄዱ ከመወሰኑና የውይይቱን አጀንዳ የሚቀርጽ ኮሚቴ ከመቋቋሙ በፊት የተጀመሩት ጥናቶች ቢጠናቀቁ ይሻላል፤» የሚል መልስ ሰጣቸው። ይህን የተወልደን ምላሽ ያዳመጡት ብአዴኖች ከስብሰባው በፊት ጥናቶቹ ይጠናቀቁ በሚለው ሐሳብ ተስማምተው፣ የኮሚቴው መቋቋም ጥናቱ እስኪያልቅ ድረስ ቢቆይ በሚለው ሐሳብ ላይ ግን ተዓቅቧቸውን (reservation) ገልጸው፣ ሐሳቡን በአጠቃላይ ተቀብለውት ተለያዩ። ብአዴኖች እነዚህን ሐሳቦች ሲያቀርቡ ከመለስጋት እየተመካከሩ እንደነበርና መለስ ያነሡትን ጥያቄ ተቀብሏቸው እንደነበር ጎሳ ላይ ግልጽ ሆኗል። በተወልደ ሐሳብ ተስማምተው ከተለያዩ ክቀናት በኋላ ግን ጥያቄውን እንደገና አንሥተው፣ በጋራ የማንወያይና የጋራ አስተባባሪ ኮሚቴ የማናቋቁም ከሆነ የራሳችንን ግምገማ በተናጠል እንኪያሂዳለን፤ ግምገማ ብቻ ሳይሆን ጉባኤም ጭምር በተናጠል እንጠራለን፤ የሚል ማስፈራሪያ ሐሳብ ሰነዘሩ። ብአዴኖች ይህን ሁሉ ይሉ የነበሩት ተወልደ የነገራቸውን እነእርሱም የተሳተፉበትን የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ውሳኔ በመጣስ ነበር።

ብአዴኖች ውሳኔያቸውን ካስታወቁ በኋላ ለብቻ ያሉትን ሐሳብ እንደገና ለውጠው ለብቻችን አንወያይም፤ የተባሉት ጥናቶች እስኪጠናቀቁ እንጠብቃለን፤ የሚል ውሳኔ ላይ እንደደረሱ ተነገረን። ይህ ከሆነ በኋላ መለስ የፖሊትቢሮ ስብሰባ እንዲጠራ ጠይቆ በ1993 ዓ.ም. መስከረም ሦስተኛ ሳምንት ላይ የህወሓት ፖሊትቢሮ ስብሰባ ተቀመጠ። መለስ የስብሰባውን አጀንዳ ሲያቀርብም፣ «ብአዴኖች በጋራ ለመወያየትና አጀንዳ ለመቅረጽ ጠይቀውን ቁርጥ ያለ መልስ ባለማግኘታቸው ቅሬታ ተሰምቷቸዋልና በአፋጣኝ መልስ ይጠብቃሉና በጉዳዩ ተነጋግረን መልስ እንሰጣቸው» ብሎ አለን። በዚህ ዙሪያ ረዘም ያለ ውይይት ከተኪያሄደ በኋላ ቀደም ሲል ለብአዴኖች በተወልደ የተሰጣቸው መልስ እንደጸና በድምጽ ብልጫ ተወሰነ። በስብሰባው ከተገኘው ዘጠኝ የፖሊትቢሮ አባላት መኻል ስድስቱ ውሳኔውን ስንደግፍ ሦስቱ፣ ማለትም መለስ፣ ስብሐትና ሥዩም የብአዴን አመራር በምናደርገው ስብሰባ ይሳተፍ ብለን አሁኑኑ እንወስን ብለው ውሳኔውን ተቃወሙ።

ይህ ስብሰባ እንደተቋቋሙ ብአዴኖች ወድያውኑ ለህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ደብዳቤ ላኩ። የደብዳቤው ይዘትም በአጭሩ፣ «የውይይቱን አኪያሄድ በሚመለከት አስቀድመን ባለመወሰናችን ድርጅታችን ትልቅ ችግር ውስጥ ገብቷል፤ ስለዚህ አሁንም ውይይቱ በጋራ ይኪያሄድ የሚል ሐሳብ አለን፤ ለዚህ ጥያቄያችን ግልጽ የሆነ መልስ ስጡን» የሚል ነበር። ይህንን በብአዴን አመራር የተጻፈውን ደብዳቤ ለማየትና ጽሑፍ የማዘጋጀቱ ጊዜ በሦስት ሳምንት እንዲራዘም በአንድ የፖሊትቢሮ አባል የቀረበውን ጥያቄ ለመመልከት የህወሓት ፖሊትቢሮ እንደገና በጥቅምት ወር ስብሰባ ተቀመጠ። በዚህ ስብሰባ፣ የጥናት ጽሑፎቹ ዝግጅት በሦስት ሳምንት እንዲራዘም የሚለው ጉዳይ እንደመጀመሪያ አጀንዳ ሲቀርብ መለስ፣ «ይህን አጀንዳ፣ ብአዴን በስብሰባችን ይሳተፍ ወይስ አይሳተፍ ከሚለው በተናጠል አሳየውም። ስለጽሑፎቹ ዝግጅት መወሰን የምችለው ከብአዴን በግምገማችን መሳተፍ ጥያቄ ጋራ አይይገጽ ነው» አለ። ከረዥም ክርክር በኋላ ሁለቱን ነገሮች በተናጠል እንያቸው የሚለው ሐሳብ የበላይነት አግኝቶ፣ በቅድሚያ የጽሑፎቹ ዝግጅት በሦስት ሳምንት በመራዘሙ አብዛኛዎቻችን ስንስማማ፣ መለስ ድምጽ ተዓቅቦ አደረገ። በሁለተኛው አጀንዳ ላይ መነጋገር ስንጀምር፣ መለስ በተደጋጋሚ የምናደርገው የህወሓት ግምገማ ከብአዴኖችጋ በጋራ መደረግ አለበት ሲል፤ በእኛ በኩል ደግሞ የጀመርናቸውን ጥናቶች ሳናጠናቅቅ አንወስንም የሚል ጽኑ አቋም ተይዞ ስብሰባው ለቀናት ተጓተተ።

ስብሰባው ሲጀመር ዘጠኞችንም የፖሊትቢሮ አባላት ብንገኝም በመኻሉ፣ በማናውቀው ምክንያት፣ ክንፈ ከስብሰባው ራሱን አገለለ። ጊዜው የቀውስ ነበርና መለስም እንደሊቀመንበርነቱ ክንፈን በስብሰባው እንዲሳተፍ ሳያስገድደው ቀረ። በዚህ ሁኔታ የቀረነው ስምንት የፖሊትቢሮ አባላት ስንጨቃጨቅ ሰነበትን። መለስ ስብሰባውን

አላስፈላጊ በሆነ መንገድ ሲያንጓትተው ቆይቶ፤ አንድ ቀን በቅጽበት፤ በብአዴን ተሳትፎ ጉዳይ ላይ ድምጽ እንስጥ ሲል ተስማምተን ድምጽ ብንሰጥ አራት ለአራት ሆነን ዐረፍነው። ውሎ አድሮ ሲገባን፤ ለካስ መለስ ስብሰባውን ያንጓትተው ቢያንስ እኩል ድምጽ እንደሚያገኝ እስከሚያረጋግጥ ነበር። በአንድ በኩል መለስ፣ ስብሐትና ሥዩም፤ በሌላ በኩል ደግሞ ተወልደ፣ ዓለም ሰገድ፣ ሰዬ እና ገብሩ ስንሰለፍ፤ የዓባይ ፀሐዬ ድምጽ ያልለየለት ነበርና የዓባይን ድምጽ ለማግኘት ሲጣጣር ቆይቶ ኖሯል። እንደፈለገውም፤ ድምጽ ይሰጥ ሲባል ዓባይ ከመለስ ጋራ ተሰለፈ። በዚህ ጊዜ መለስ የተገኘው ደምጽ እኩል ለእኩል ቢሆንም፤ የድርጅቱ ሊቀመንበር በመሆኑ ወሳኝ ድምጽ (casting vote) እንዳለው ገልጾ፤ «ረቂቁን የውሳኔ ሐሳብ አዘጋጅቼዋለሁና አዳምጡኝ፤» አለ። ሆኖም በመለስ ብልጥነት የተገረምነው የፖሊትቢሮው አባላት ሕገ ደንባችንን በሚገባ እናውቀው ነበርና በየትኛው ሕገ ደንብ መሠረት ወሳኝ ድምጽ እንደሚኖረው ጠየቅነው፤ እንዲያውም ፖሊትቢሮው ዘጠኝ አባላት እንዲኖሩት የተደረገው ሊቀመንበሩ ወሳኝ ድምጽ እንዳይኖረው እንደሆነም ገለጽንለት። በዚህ ጊዜ መለስ እጅግ ተናደደ። ለማንኛውም፤ ፖሊትቢሮው ውሳኔውን በአብላጫ ድምጽ ለማስተላለፍ ስላልቻለ ጉዳዩ ከፖሊትቢሮው በላይ ወዳለው ወደ ማዕከላዊ ኮሚቴው መተላለፉ የግድ የሚል ሆነ።

በዚህ መሠረት ወድያውኑ የማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ ተጠርቶ ፖሊት ቢሮው ያነሣቸው አጄንዳዎች ቀርበው፤ 1ኛ/ የጥናት ጽሑፎቹን ዝግጅት ለማጠናቀቅ ተጨማሪ ኻያ አንድ ቀናት እንዲፈቀድ፤ 2ኛ/ የጥናት ጽሑፎቹን መጠናቀቅ የሚያደናቅፍ ማንኛውም ዓይነት እንቅስቃሴ እንዳይኪያሄድ፤ 3ኛ/ የምንወያይባቸው አጄንዳዎች ቅደም ተከተል ለማየት ከአስር ቀናት በኋላ እንድንገናኝ፤ ውሳኔ ላይ ተደረሰ። ይህ ስብሰባ ብአዴኖች ከመለስ ጋራ በመመሳጠር ያቀረቡትን በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ የመሳተፍ ጥያቄ ለጊዜው ቢያጨናግፈውም ብአዴኖችና መለስ በሌላ አግባብ የማደናቀፍ ተግባራቸውን ቀጠሉበት።

የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ተሰብስቦ ለጥያቄያቸው አጥጋቢ መልስ ስላልሰጣቸው ብአዴኖች፤ በተለይ በረከትና አዲሱ፣ ሌሎች ድርጅቶችን ለማሰባሰብ ጥረት አድርገው በዚህ መሠረት አዲሱ ለገሰ ዶክተር ነጋሶ ጊዳዳንና ኩማ ደመቅላን አግኝቶ ህወሓት በሚያደርገው ውይይት የማንሳተፍ ከሆነ ሦስቱ ድርጅቶቻችን ለብቻ መወያየት አለባቸው የሚል ሐሳብ አቅርቦላቸው ነበር። ይህ ስምሪት መለስ ሳያውቀው የተደረገ አልነበረም። ምክንያቱም የብአዴን አመራር በወቅቱ ከሌላው የህወሓት አመራር ርቆ በየዕለቱ ከመለስ ጋራ ይመክር ነበርና። ህወሓት ለብቻው የሚወያይ ከሆነ ቀሪዎቻችን ለብቻችን እንወያይ የሚለው ሐሳብ በዶክተር ነጋሶ ተቀባይነት ሳያገኝ ነጋሶ ህወሓት እንደ ድርጅት ለብቻው የመወያየት መብት እንዳለው ለአዲሱ ነግሮት ተለያዩ።

ህወሓት አስቀድሞ ባስተላለፈው ውሳኔ መሠረት ከአስር ቀናት በኋላ ለስብሰባ ተቀመጠ። ስብሰባው መጀመሪያ የተመለከተው የምንወያይባቸውን አጄንዳዎች ቅደም ተከተል ሲሆን በአራት ዓባይት አጄንዳዎችና በበርካታ ንኡሳን ርእሶች ዙሪያ ለመወያየት ተስማማ። ዓባይት አጄንዳዎቹ፤ 1ኛ/ ቦናፓርቲዝምና የአብዮታችን መበስበስ አደጋ፣ 2ኛ/ ተንበርካኪነትና ጥገኛ መበስበስ፣ 3ኛ/ መደባዊ ዕርቅ፣ 4ኛ/ የላብ አደር ፓርቲ ምሥረታ፣ የሚሉት ነበሩ። የመጀመሪያው አጄንዳ መለስ ማሳበራዊ ንድፈ ሐሳብን መሠረት በማድረግ አብዮታችን ያለበትን ደረጃ ለማመልከት ቀደም ሲል ያዘጋጀው ነበር። ሁለተኛው አጄንዳ ደግሞ የመለስን አቋም በምንቃወመው የአመራር አባላት የቀረበ ሲሆን በዚህ አጄንዳ ሥር፤ ሀ/ የሉዓላዊነት ጉዳይ፤ ለ/ የመንግሥት ሥራዎች፤ ሐ/ የፖለቲካና የድርጅት ሥራዎቻችን፤ መ/ የትእመት ሥራዎች፤ ሰ/ የአመራራችን ውስጣዊ ችግሮችና የተያያዘ ሂስና ግለ ሂስ፤ ረ/ በቀጣይ ምን እናድርግ፤ የሚሉ ርእሶች ተካተው ነበር። እነዚህ ጉዳዮች በ1992 ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ ፖሊትቢሮው ያለፉት አስር ዓመታትን

እንቅስቃሴዎች በጥልቀት እንገምግም ብሎ ስምምነት ላይ ደርሶ ውይይቱ ከተጀመረ በኋላ በመቋረጡ በይደር የቆዩ ነበሩ። ሦስተኛው አጄንዳ በዓባይ ፀሐዬ የቀረበ ሲሆን፤ ከሁለቱም የክርክር አቅጣጫዎች ወጣ ያለ ነበር። አራተኛው አጄንዳ ደግሞ፤ አንዳንድ የህወሓት አመራር አባላት ያለ ላብ አደሩ ፓርቲ ግንባር ቀደም አመራር አብዮት ብሎ ነገር ስለሌለ ፓርቲው እውን ስለመሆኑ መነጋገር አለብን ብለው በጠየቁት መሠረት መለስ የሚያቀርበው ነበር።

ማዕከላዊ ኮሚቴው በአጄንዳዎቹ ላይ ስምምነት ላይ ከደረሰ በኋላ አወዛጋቢው የብአዴን ደብዳቤ ለውይይት ቀረበ። አንዳንድ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ብአዴን እያንዳንዱ ድርጅት የራሱን ሁኔታ ከገመገመ በኋላ በኢሕአዴግ ምክር ቤት በጋራ ይወያይ የሚለውን ውሳኔ ለምን ሊለውጠው ከጀለ የሚል ጥያቄ ቢያነሡም ከአሁን በፊት የተወሰነን ጉዳይ መልሶ ማንሣት ስለሚቻል በአግባቡ ሳይሆን በአስፈላጊነቱ ዙሪያ ብቻ እንወያይ ተባለ። በእርግጥ በመለስና በብአዴን አመራር በኩል ጉዳዩን በቅንነት ለማየት ቢፈለግ ኖሮ ጥያቄው መቅረብ የነበረበት ለህወሓት ሳይሆን ውሳኔውን ላስተላለፈው ለኢሕአዴግ ምክር ቤት ነበር፤ ቢሆንም ህወሓት ጥያቄውን አልመለከተውም አላለም። ሠላሳዎቹ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት በተገኙበት በጉዳዩ ዙሪያ ውይይት እየተከያሄደ አስተያየት መስጠት ሲጀመር መለስ ብአዴኖች በግንባር ቀርበው ጉዳያቸውን ለማስረዳት ስለሚፈልጉ ይፈቀድላቸው፤ እንዲያውም እስካሁን በግንባር አለመቅረባቸው ቅሬታ አሳድሮባቸዋል፤ የሚል አስተያየት ሰጠ። መለስ ይህን ይበል እንጂ ብአዴኖች መቼም ቢሆን በግንባር ቀርበን ጉዳያችንን እናስረዳ ብለው ጠይቀው አያውቁም ነበር።

መለስ ይህን የብአዴን ነው የሚለውን ጥያቄ ተቀብሎ በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ እንደ አጄንዳ እንዲያዝና እንድንነጋገርበት ሐሳብ ሲያቀርብ ተቃዋሚም ደጋፊም ነበረው። የብአዴን በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ መሳተፍ ችግሩን ይበልጥ ያወሳስበዋል እንጂ ምንም ዓይነት መፍትሔ አያስገኝም የሚል ሐሳብ የመለስን አቋም በምንቃወመው ወገኖች ተሰንዘሮ ነበር። በሌላ በኩል ደግሞ መለስና ደጋፊዎቹ ብአዴን የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ በሚያደርገው ስብሰባ ቢሳተፉ ችግሩ መፍትሔ እንዲያገኝ ይረዳል የሚል አቋም ያራምዱ ነበር። ክርክሩ ተጧጧፎ መቋጫ ሲያጣ፤ «ለመሆኑ ብአዴኖች በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ እንሳተፍ የሚሉት ለምንድን ነው?» የሚለው ጥያቄ ዳግም ተነሣ። እነ መለስም ለጥያቄው አጥጋቢ መልስ ለመስጠት ስለተቸገሩ ወይም ደግሞ በይፋ ብአዴንን ወክለን ጥያቄውን እንመልስ ቢሉ እንደማያዋጠቸው ስለተገነዘቡ ሊሆን ይችላል ጉዳዩን ራሳቸው ከሚገልጹት ብአዴኖች ቢያብራሩት ይሻላል የሚል ሐሳብ አቀረቡ። ከዚህ ቀጥሎ የብአዴን አመራር በግንባር ቀርቦ ጉዳዩን ያስረዳ ወይስ የጻፈውን ደብዳቤ መሠረት አድርገን እንወያይ የሚለው ጉዳይ ብዙ አወዛገበ። አንዳንዶቹ ብአዴኖች ከመለስ ጋራ አብረው ሜራ እየጎነጎኑ እንደሆነ ያውቁ ስለነበር በንዴት በግንባር ቢገኙም የሚለውጡት ነገር ስለሌለ ባይመጡ ይሻላል ሲሉ፤ ሌሎች ደግሞ መጥተው የሚለውጡት ነገር ከሌለ ቢመጡ ይሻላል የሚል አስተያየት ይሰጡ ነበር። ከረዥም ንትርክ በኋላ በግንባር ቀርበው ጉዳያቸውን ያስረዱ በሚለው ተስማማን።

በውሳኔው መሠረት በረዥት፣ ተፈራና አዲሱ ወደ ስብሰባው መጥተው ጉዳያቸውን ማስረዳት ጀመሩ። የመግለጫቸው ዋና ፍሬ ነገር፤ «በዚህ ስብሰባ ለመገኘት የፈለግነው በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ የተነሡ ችግሮች እንዳሉ ስለተገነዘብንና እነዚህን ችግሮች ለመፍታት በሚደረገው ውይይት አስተዋፅኦአችንን ለማበርከት ነው። የሚነሡት ጉዳዮች እኛንም የሚመለከቱ ስለሆኑ ከአሁን በፊትም ከህወሓት ጋር ስለተለያዩ ጉዳዮች ስንወያይ ስለነበር በውይይቱ ብንሳተፍ ጠቃሚ ይሆናል ብለን ነው።» የሚል ነበር። ገለጻቸውን ከጨረሱ በኋላ ከቤቱ በርካታ ጥያቄዎች ቀረቡላቸው። አንዱ ጠንከር ያለው ጥያቄ፤

«ህወሓት ያጋጠመውን ችግር ካለናንተ ተሳትፎ ለብቻው ተወያየቱ ሊፈታው አይችልም የሚል እምነት አላችሁ ወይ?» የሚል ነበር። ይህን ጥያቄ መመለስ ለብአዴኖች ቀላል አልነበረም፤ ሆኖም አጣብቂኝ ውስጥ ገብተው ስለነበር፤ «ህወሓት ብቻውን ተወያይቶ ችግሮቹን መፍታት ይችላል፤» የሚል መልስ ሰጡ። ብአዴኖች እውነተኛ እምነታቸው ይህ ቢሆን ኖሮ መጀመሪያውኑ ህወሓት ለብቻው መወያየት የለበትም የሚል አቋም ባላራመዱ ነበር። በዚህ አጋጣሚ ህወሓት ችግሮቹን መፍታት አይችልም ቢሉ ከአብዛኛው የህወሓት አመራር አባልጋ ቅራኔ ውስጥ ሊገቡ ሆነና መልሳቸው ከእምነታቸውጋ የሚጋጭ ሆነ። ሁለተኛው የቀረበላቸው ከባድ ጥያቄ፤ «ህወሓት ለብቻው መወያየቱ የመርሕ ችግር ያስነሣል ወይ?» የሚል ነበር። ለዚህ የሰጡት መልስም፤ «የመርሕ ችግር አያስከትልም፤ ነገር ግን ከአሁን በፊት በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባዎች እንገኝ ስለነበር አሁን በዚህ ስብሰባ እንዳንገኝ የምንከለከለው ለምንድነው? በስብሰባው ብንገኝስ ለእናንተ ምን ችግር ይፈጥራል?» የሚል ጥያቄ አዘል አስተያየት ነበር። ለዚህ ጥያቄያቸው ከቤቱ የተሰጣቸው መልስ፤ «የብአዴን አመራር ከአሁን በፊት በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ የተሳተፈው መብቱ በሕገ ደንብ ተረጋግጦለት ሳይሆን ከህወሓት ልምድ እንዲቀስም በግብዣ መልክ ነበር። አሁን የምናነሳው ጉዳይ የህወሓት ብቻ ወይም የህወሓትና የብአዴን ብቻ ሳይሆን ከፍተኛ የአገር ጉዳይ እንደመሆኑ የኢሕአዴግ አባል ድርጅቶች የሆኑትን ብአዴንን፣ አሕዴንንና ደኢሕአዴግንም የሚመለከት እንደመሆኑ፤ ወይም ሁሉም ድርጅቶች በጋራ እንዲወያዩበት ይደረግ፤ አለበለዚያ ደግሞ ድርጅቶቹ በየፊናቸው ተወያይተውበት ኋላ ሳይ በጋራ እንዲያዩት ይደረግ» ተባለ። በመጨረሻ የተመረጠው መንገድ እያንዳንዱ ድርጅት በግሉ ይወያይበት የሚለው ሆኖ፤ ብአዴንም እንደህወሓት ሁሉ አስቀድሞ በራሱ ድርጅት ይወያይ እንጂ ከህወሓት ጋራ ካልተወያየሁ ብሎ ማለቱ ምክንያቱ ግልጽ እንዳልሆነ ለብአዴኖች ተገለጸላቸው።

ሌላው ብአዴኖች በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ መገኘት አለብን ለማለት ያቀረቡት መከራከሪያ፤ «ዱሮ ኢሕአዴንን ስንመሠርት ህወሓት በምናደርጋቸው ስብሰባዎች ይሳተፍ ነበር፤ እንዲያውም ህወሓት በጉዳያችን አይግባ ስንል ዝግ በረኝነት የሚል ንድፈ ሐሳብ አንሥቶ ያብጠለጥለን ነበር፤ አሁንስ ህወሓት እኛን ሲያወግዝበት የነበረውን መርሕ እየተከተለ አይደለም ወይ?» የሚል ነበር። ህወሓት፤ የያኔው ኢሕአዴን የአሁኑ ብአዴን አመራር አባላት በስብሰባቸው እንዲገኝ ፈቅደውለት እንጂ በጉልበት እንዳልተገኘ፤ እነዚህ በአስረጂነት የተገኙ የብአዴን አመራር አባላት አሳምረው ያውቁ ነበር። እንዲያውም፤ ያኔ የህወሓት አመራር በብአዴን ስብሰባዎች መገኘቱ እጅግ አወዛጋቢ ሆኖ ነበርና «ህወሓት አስገድዷቸው በድርጅታቸው ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ ተገኝቶ ቢሆን እንኳን ነገሩ ይወግዛል እንጂ፤ እናንተ ከኻያ ዐምስት ዓመት በፊት በስብሰባችን ስለተሳተፋችሁ ዛሬ እኛም በእናንተ ስብሰባ መሳተፍ አለብን ማለት ትክክል አይደለም፤ የህወሓት ሕገ ደንብም የሌላን ድርጅት በስብሰባው መሳተፍ በመብት ደረጃ አይፈቅደውም» የሚል መልስ ተሰጣቸው።

በአስረጂነት ለተገኙት የብአዴን የአመራር አባላት የግል ጥያቄም ቀርቦላቸው ነበር። በደንብ የማስታውሰው ስለሞን ተስፋይ /ጢም/ እና አብርሃ ካሕሳይ /ማንጃስ/ አዲሱ ለገሰን «ገብሩጋ በቤተ መንግሥቱ የእንግዳ ቤት ስታርፍ አሳሳቢ በምትላቸው ጉዳዮችና በሌሎች ወቅታዊ ሁኔታዎች ተነጋግረህ ታውቃለህ ወይ?» ብለው ሲጠይቁት አዲሱ እንኳን በነዚህ ወቅታዊ ጉዳዮች፤ በሌሎችም ማሳበራዊ ጉዳዮችም ከእኔጋ መነጋገር ማቆሙ ፀሐይ የሞቀው እውነት ነበርና መልሱ አልተወያየሁም የሚል ነበር። «ታዲያ በቅርብ ከነበረው ንደኛህጋ ለመነጋገር ካልቻልክ በህወሓት ስብሰባ ተገኝቼ መልካም አስተዋፅኦ አደርጋለሁ ለማለት የሚያስደፍር የሞራል ብቃት አለህ ወይ?» የሚል ሌላ ጥያቄ መሰል ትችት ቀርቦለት በህወሓት ስብሰባ ለመገኘት የፈለገው ለምን እንደሆነ ተጋለጠ። ጥያቄው ለአዲሱ ቢቀርብም

የብአዴን ከፍተኛ አመራር አባላት በህወሓት ስብሰባ እንሳተፍ ሲሉ ሄራ ከመጎንጎን ያለፈ ገንቢ አስተዋፅኦ እንደማይኖራቸው ግልጽ ሆነ።

የብአዴን አመራር አባላቱ ከቤቱ ለተነሡት ጥያቄዎች ማብራሪያ ከሰጡና በስብሰባው መገኘታቸው አስፈላጊ መሆኑን ካብራሩ በኋላ ፉክራቸውን ጀመሩ። በተለይ አዲሱና ተፈራ፤ «በዚህ ስብሰባ እንዳንገኝ ከወሰናችሁ ከህወሓት አባላትና ከትግራይ ሕዝብ ጋር ሆነን እንታገላችኋለን!» ብለው ከየትኞቹ የህወሓት አባላት ጋር እንደተሰለፉና መለስ የሸረበውን ሄራ በበለጠ አጋለጡ። አስላለፋቸው አስቀድሞ የተወሰነ ነበርና መለስና የብአዴን አመራር የህወሓትን ካድሬና የትግራይን ሕዝብ አስፈራርተውና አደናግረው በሥልጣን ለመቆየት እንዳቀዱ ቁልጭ አድርጎ ያሳይ ነበር። ብአዴኖች ይህን መሰል ድፍረት የገዙትም እውነት እኛን ለመዋጋት ሳይሆን፤ መለስን ቢደግፉ የሚያገኙትን ጥቅም አጠነው ይሆናል ብዬ እገምታለሁ። ወይም ደግሞ ዶክተር ነጋሶ ጊዳዳ እንደጠረጠረው ህወሓት ከመሠረቱ ከተናጋ ብአዴን በኢሕአዴግ ውስጥ የመሪነቱን ቦታ ሊይዝ ይችላል ከሚል ስሌት ተነሥተው ሊሆን ይችላል። ዶክተር ነጋሶ ይህን አስመልክቶ፤ «...አንጃ በተባሉት ወገኖች ላይ ዘመቻ ሲያደርጉ ከነበሩት ሰዎች ቀንደኞቹ በረከት ስምእንና አዲሱ ለገሰ ናቸው። ብአዴኖች በወቅቱ ቁልፍ የሆኑ የህወሓት መሪዎችን አስወግደው በኢሕአዴግ ውስጥ የነበራቸውን የሁለተኛነት ደረጃ ወደ አንደኛነት ከፍ ለማድረግ ፍላጎት ነበራቸው። ከመለስ ጋር ይተባበሩ ነበር። እነ አዲሱ በተለይ የአህዴድን ድጋፍ ለማግኘትም በኦሮሚያ ምክር ቤት ውስጥ ያሉ የአህዴድ አመራሮችን ሲያግባቡና ሲቀሰቅሱ ነበር። ሠራዊት ውስጥ ለመግባት ሲሉም በጄኔራሎች ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ለማሳደር ተንቀሳቅሰዋል። ጄኔራሎች በቦናፓርቲዝም ላይ እንዲወያዩ አድረገዋል።»² ብሏል። እውነትም ብአዴኖች እንወክለዋለን በሚሉት የአማራ ሕዝብ እንኳን አስተማማኝ መሠረት እንዳልነበራቸው እያወቁ የትግራይን ሕዝብ ቀስቅሰን እንታገላችኋለን ብለው መፎከራቸው ለዚሁ ይሆናል።

በዚህ አጋጣሚ ይህን ያኽል በህወሓት ስብሰባ ለመገኘት ፍላጎት ካላቸው የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ሁለት ወይም ሦስት ተወካዮችን ልከው እንደተጋባዡ ለመሳተፍ እንደሚፈቅድላቸው ተገልጸላቸው። ለዚህ ማስፈራሪያ ብጤ መልሳቸው በተጋባዡነት አንሳተፍም፤ በጋራ ተወያይተን በጋራ ካልወሰንን ችግር ይፈጠራል የሚል ነበር። አኪያሄዳቸው ያላማራቸው አንዳንድ የህወሓት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት፤ «ብቻችንን መወያየታችን በጋራ ግንኙነታችን ላይ ጫና ይኖረዋል እያላችሁ ነው ወይ?» የሚል ጥያቄ ሲያቀርብላቸውም፤ «እኛ እንኳን ከእናንተጋ ከመላው አማራ ሕዝብ ድርጅት /መአሕድ/ ጋራም በሰላማዊ መንገድ እየሠራን ነው፤» የሚል አስገራሚ መልስ ሰጡን። ኢሕአዴግን ለሚያውቅ ሁሉ መአሕድ በወቅቱ ጽንፈኛና ትምክሕተኛ ተብሎ እንደጠላትነት የሚፈረጅ ነበርና ከኛጋ ያላቸው ግንኙነት ከመአሕድጋ ከነበራቸው ግንኙነት ጋር እንደሚመሳሰል መልእክት ማስተላለፋቸው ነበር።

ይህ ሁሉ ተብሎ የብአዴን ተወካዮች ከስብሰባው ከተሰናበቱ በኋላ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት የመጨረሻ አስተያየቶቻቸውን ሲሰነዝሩ ሦስት ወገኖች ታዩ፤ አንዱ የመለስን ሐሳብ የሚደግፍ፤ ሁለተኛው የመለስን ሐሳብ የሚቃወም ሦስተኛው ደግሞ ከሁለቱም ወገን አይደለሁም የሚለው የክንፈ ገብረ መድኅንና የሙሉጌታ ገብረ ሕይወት ወገን ነበር። የብአዴኖችን በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ መገኘትና አለመገኘት በተመለከተ የሁለቱ ወገኖች አቋም ግልጽ ነበር። የመለስ ወገን የብአዴኖችን ድጋፍ ይሻ ስለነበር በስብሰባው እንዲገኙ ይፈልግ ነበር። መለስን የምንቃወመው ደግሞ ስውር ደባቸውን ተገንዝበን ፈጽመው በስብሰባችን መገኘት የለባቸውም እንል ነበር። ወሳኙ ድምጽ

² ዝኒ ከማሁ፣ ጸንኤል ተፈራ ፣ ገጽ 235

ለጊዜው አሰላለፉ በይፋ ያልታወቀውና ገለልተኛ ነኝ ባዩ የክንፈና የሙሉጌታ ወገን ነበር። በመጨረሻ ክንፈ ብአዴኖች በዚህ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ መገኘት የለባቸውም የሚል አቋም ይዞ፤ «ብአዴኖች ስብሰባውን ከማወሳሰብ ያለፈ አዎንታዊ ሚና አይኖራቸውም፤ እንዲያውም የራሳቸውን የቤት ሥራ በሚገባ ሳይወጡ የህወሓትን ችግር ለመፍታት አዎንታዊ ሚና ይኖረናል ብለው ማሰባቸው አስገራሚ ነው፤» የሚል ሐሳብ ሰነዘረ። ሙሉጌታም ከዚህ የተለየ ሐሳብ አልነበረውም። ሁለቱም፤ ብአዴኖች በስብሰባችን መሳተፍ የለባቸውም የሚል አቋም በመያዛቸው መለስ ከፍተኛውን ድምጽ ሊያገኝ ሳይችል ቀረ። ብአዴኖች በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ መገኘት የለባቸውም የሚል ውሳኔም ተላለፈ፤ የብአዴኖች በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ በመገኘት መለስን የመደገፍ ፍላጎትም በዚህ ተቋጨ።

3. የእነመለስ ሤራ ከወሳኙ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ በፊት

ሻዕብያን በማያዳግም ሁኔታ ለማጥቃት ዝግጅት በሚደረግበት ወቅት መለስ ተቀናቃኞቹን የህወሓት አመራር አባላት ለማጥቃት የሚያስችለውን የቦናፓርቲዝም ጽሑፍ አድፍጦ ሲጽፍ ነበር። መለስ ይህን ጽሑፍ እንወያይበት ባለበት ወቅት ቀሪው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባል ለውይይቱ ዝግጅት በቂ ጊዜ እንዲሰጥ ጠይቆ የሦስት ወር ጊዜ እንደተሰጠ ጠቁሟል። በዚህ መሠረት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት የነበርነው መለስ «ቦናፓርቲዝምና የአብዮታችን የመበሰበስ አደጋ» ብሎ ላቀረበው ጽሑፍ ምላሽ ለመስጠት ያላገላበጠው የማርክስና የሌኒን መጽሐፍ አልነበረም። የተረሱትን እነ ዳስ ካፒታልን፣ የማርክስ ስብስብ ሥራዎችን፣ የኤንግልስ ምርጥ ሥራዎችን፣ የሌኒን ስብስብ ጽሑፎችን፣ ወዘተ... ለቃቅመን መለስ ይጠቅሰው የነበረውን የሉዊ ቦናፓርቲን ታሪክም እንዲሁ ከ1850ዎቹ የማርክስ ጽሑፎች አውጥተን አንብበን ነበር።

ብዙዎቻችን የመለስ ፍላጎት የገደለውን ማርክሲያዊ ርዕዮተ ዓለም ዳግም እንዲያንሰራራ ለማድረግ እንዳልሆነና በንድፈ ሐሳቡ ሽፋን ተቃዋሚዎቹን ለመምታትና ሥልጣኑን ለማደላደል እንደሆነ ብናውቅም የጽሑፉ ዓላማ ለጥፋት ነውና አንወያይበትም ለማለት አልፈለግንም ነበር። ይህን ለማደናገሪያና ያዘጋጀውን ጽሑፍ መሠረተ ቢስና ከአገራችን ነባራዊ ሁኔታ ፈጽሞ እንደማይገናኝ በማጋለጥም የተሰጠንን የሦስት ወር ጊዜ ለመጠቀም ወስነን ነበር። በርካታ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት የመለስን የማታለያ ሐሳብ ለማጋለጥ በንባብና በውይይት ተጠምደን ሳለ መለስ ደባውን ያቀናጅ ነበር። ባላንጣዎቹ የሚላቸውን የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት በማጥላላትና ድጋፍ ለማሰባሰብ በግል የማነጋገርና የማባበልም ሥራ ላይ ተሰማርቶ ነበር። መለስና ተከታዮቹ በአንድ በኩል ነገሩን በውይይት እንፈታዋለን እያሉ፤ በሌላ በኩል ደግሞ በሐሳባቸው የማይስማሙትን የሚያጥላሉበትንና ተቀባይነት የማያገኙበትን ስልት በመንደፍና በመተግበር ተጠምደው ነበር። ለዚህም በዲፕሎማቲክ ማንበረሰብ፣ በሠራዊቱ፣ በጸጥታ ኃይሎችና በካድሬዎች ላይ በማተኮር ዘርፈ ብዙ እንቅስቃሴ እያኪያሄዱ፣ በተለይ በማዕከላዊ ኮሚቴውን አብላጫ ድምጽ ለማግኘት ዘመቻቸውን ተያይዘውት ነበር።

እነ መለስ የነበራቸውን የመንግሥት ሥልጣን በመጠቀም ለምዕራቡ ዓለም ዲፕሎማቶች ኢሕአዴግ በከፍተኛ ቀውስ ውስጥ እንደሚገኝና ቀውሱን የፈጠሩት አክራሪዎችና ኮምዩኒስቶች እንደሆኑ ያሴረዱ ነበር። ከዚህ ሌላ ቀደም ብለው ሲያስተጋቡት የነበረውን «ክሌርትራጋ ሰላም እንዳይፈጠር ሰብብ የሆኑትና ወደማንፈልገው ጦርነት ያስገቡን እነዚህ አክራሪዎች ናቸው» የሚለውን ወሬ በሰፊው ያሰራጩ ነበር። እንዲያውም በዚህ በአፍሪካ ቀንድና በቀይ ባሕር አካባቢ ዘላቂ ሰላምና መረጋጋት እንዳይኖር ሳንካ የፈጠሩት

አክራሪዎቹ ናቸው እያሉ የዲፕሎማቶችን ድጋፍ ለማግኘት ይሞክሩ ነበር። አንዳንድ ዲፕሎማቶች የነመለስን ወሬ እውነተኝነት ለማረጋገጥ ቢሞክሩም፣ ብዙዎቹ ግን ግልጽ አቋም ወስደው እናንተ አክራሪዎች ናችሁ፤ መለስ ሰላምን ለማምጣት ሲሞክር ዕንቅፋት ሆናችሁበታል፤ እያሉ ፈትለፊት ይነግሩን ነበር።

ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት ገና ለወሳኙ ጦርነት ዝግጅት እየተደረገ እያለ እነ መለስ በሠራዊቱና በጸጥታ ኃይሎቹ የተጠናከረ እንቅስቃሴ እያኪያሄዱ ሠራዊቱ ውስጥ የነበሩትን የተለያዩ ስሜቶች በማራገብ ለተፈጠሩት ችግሮች ሁሉ ተጠያቂዎቹ መለስን እየተቃወሙ ያሉት ወገኖች እንደሆኑ ይናገሩ ነበር። መለስ ሠራዊቱ ውስጥ ወሳኝ ተጽዕኖ ይኖራቸዋል የሚላቸውን መኮንኖችም ቤተ መንግሥት ድረስ እያስጠራ አደራጅቷቸው ነበር። በዚህ የቅስቀሳ ስልት «እየተቃወሙን ያሉት ጠባብ ብሔረተኞች፤ ከኢትዮጵያ ጥቅም ይልቅ የትግራይን ጥቅም የሚያስቀድሙ ናቸው፤» የሚለው ክላቸው ዋነኛው ሲሆን የሙስናና የፀረ-ዴሞክራሲያዊ ዝንባሌ አራማጆች ናቸው የሚል ወሬም በሰፊው ያራግቡ ነበር። መለስ የአዞ እንባውን እያፈሰሰ «እንዳልሠራ አደረጉኝ፤ እንዳልወሰን እጅ ተወርች አሠሩኝ፤» በማለት ስሜታዊ በሆነ መንገድ ድጋፋቸውን ለማግኘት ሲያላዝን አብዛኛዎቹ እጅግ አሳዘኗቸው ድጋፋቸውን እንደሚሰጡት ገልጸውለት ነበር።

በሌላ በኩል ደግሞ መለስ በስብሐት ነጋ አማካይነት በኅብረተሰቡ ዘንድ ሰፊ የወሬ ዘመቻ እንዲነሳ አድርጎ ነበር። ስብሐት በከተማው የሚገኙ ጥቅም ፈላጊዎችን መልምሎ በድርጅቱ ከፍተኛ አደጋ እንደተደቀነና የዚህ አደጋ ምንጭም መለስን የሚቃወመው የማዕከላዊ ኮሚቴ ቡድን እንደሆነ ያስወራ ነበር። ስብሐት ድጋፍ ይሰጡኛል ብሎ የሚገምታቸውን ታጋዮች እጅግ ኋላ ቀር በሆነ አግባብ ማለትም «በቤተሰብነትና በጎጥ ልጅነት» ሳይቀር፣ ለማሰባሰብ ይሞክር ነበር። በምዕራፍ ሁለት እንደገለጽኩት፣ ስብሐት በ1969 ዓ.ም. በተደረገው «ቀውሶችን የመመንጠር ዘመቻ» ያጠናከረውንና የተካነበትን አሉባልታን የማሰራጨትና ሤራን የመጎንጎን ልምድ ለወቅቱ ዘመቻ ሥራ ላይ አውሎት፤ በኅብረተሰቡና በታጋዮች መካከል መዋቅሩን ዘርግቶ፣ ሰፊ እንቅስቃሴ እያደረገ በጦር ኃይሎች ጎልፍ ክለብም ተሰይሞ መኮንኖችን እየሰበከ መለስን እንዲደግፉ ይገፋቸው ነበር።

ከሠራዊት ውጭ የነበሩትን ካድሬዎችና የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ድጋፍና ድምጽ ለማግኘትም መለስና ተከታዮቹ ቀደም ሲል የጀመሩትን እንቅስቃሴ አጠናክረው ቀጥለው ነበር። በዚህ ዙሪያ መለስና ስብሐት ከፍተኛ ርብርብ በማድረግ ሊንሸራተቱና ድጋፍ ሊሰጡ ይችላሉ ያሏቸውን የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት እቤተ መንግሥት ድረስ እያስጠሩና እየጋበዙ ሊያግባቧቸው ይሞክሩ ነበር። ይኸን የመለስን እንቅስቃሴ ሟቹ ገብረ መስቀል ኃይሉ ባደረግነው የማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት፤ «መለስ ቀደም ሲል ሊያነጋግረኝ ፈቃደኛ ሳይሆን ቆይቶ በዚህ በቀውጢ ቀን ሦስት ጊዜ ወደ ቤተ መንግሥት አስጠርቶኝ ወይን ጠጅኖ ሌሎች የመጠጥና የምግብ ዓይነቶች እየጋበዘኝ ሊያግባባኝ ሞክሯል»³ ብሎ አጋልጧል። እንዲሁም በምዕራፍ ሦስት እንደጠቀስኩት ገብረ መስቀል ትግሉ መሠረታዊ አቅጣጫውን እየሳተና አብዮቱ እየተቀለበሰ ነው የሚል ሥጋት እንደነበረው ያውቅ ስለነበር መለስ ሥጋቱን እንደሚጋራውና ለችግሩም መፍትሔ ለማግኘት ጥናት እያኪያሄደ እንደሆነ ነግሮት ከጎኑ ሊያሰልፈው ሞክሮ ነበር።

³ ለአንድ ወር በተኪያሄደው የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ግምገማ ገብረ መስቀል ከተናገረውና በማስታወሻዬ ከያዝኩት

ከዚህ ሌላ ከዚያ በፊት በኢሕአዴግ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ የመለስ ባለቤት በቤተ መንግሥቱ ቅልጥ ያለ ግብዣ እያዘጋጀ ቀደም ሲል በተደረገው የሉዓላዊነት ክርክር መለስን የደገፉትንና ለወደፊቱም መለስን ሊደግፉ ይችላሉ ያለቻቸውን የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ታንበሽብሽ ነበር። አንዳንዶቹም በዚህ ሰርግና ምላሽ ተደልለው «መለስ ደግ ሰው ነው፤ ባለፈው ወይይት ሐሳቡን ብንቃወመውም ቤተ መንግሥት ድረስ ጠርቶ ጋበዘን» የሚል አስተያየት ይሰጡ ነበር። ያልተገነዘቡት ነገር ግን መለስ ይጋብዛቸው የነበረው የማዕከላዊ ኮሚቴውን አብላጫ ድምጽ ለማግኘት እንደነበርና ይህ ሁሉ ግብር እየገባ የነበረው በኢትዮጵያ ሕዝብ አንጡራ ሀብት እንጂ በመለስና በባለቤቱ እንዳልነበር ነው።

ባፍ ይጠፉ በለፈለፉ እንዲሉ ስብሐት በማዕከላዊ ኮሚቴ ስብሰባ መካል፤ «መለስን እየተቃወመ ያለው ክፍል የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላትን እያባበለ ችግር ከመፍጠሩ በፊት ጤነኛ ያልሆነው አኪያሄዱ መገታት አለበት፤» የሚል አስተያየት ሰንዘር ነበር። በስብሐት አነጋገር እጅግ የተበሳጨው ኪሮስ ቢተው፤ «ይህ ተግባር በማን እየተፈጸመ እንዳለ እናውቃለን፤ እንዲያውም በጉዳዩ በቀጥታ መግባት የሌለባቸውን የሠራዊት አባላት ጭምር አሰማርታችሁ የማዕከላዊ ኮሚቴውን ድምጽ ለመግዛት እየሞከራችሁ ነው። እኔ የማውቀው የተወሰኑ የጦር መኮንኖችና እዚህ ስብሰባ ያሉ አንዳንድ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት እንዝናና ብለው በአንድ ምሽት ልክ የሌለው ገንዘብ አፍሰው ከጋበዙኝ በኋላ መለስን መደገፍ እንዳለብኝ እንዳናገሩኝ ነው። በሕይወቴ ያን ያህል ገንዘብ ለመጠጥ ሲወጣ አይቼ ስለማላውቅ እጅግ ተገርሟልሁ። ያም ሆነ ይህ ድምጹን ለመግዛት የተደረገውን ስለማውቅ ሰውን በማባበል የሚጠየቀው የመለስ እንጂ የተቃዋሚው ወገን እንዳልሆነ ማረጋገጥ አችላለሁ፤» ብሎ ሐቁን አፍረጠረው።

በእርግጥ የእነመለስን ሐሳብ ስንቃወም የነበርነው ህወሓት/ኢሕአዴግ ውስጥ የተፈጠረውን ልዩነት ይፋ ማድረግ ላይ ከፍተኛ ችግር ነበረብን። ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት በጦርነቱ ወቅት ልዩነታችንን በይፋ ማውጣቱ አገርንና ሕዝብን ይጎዳል ብለን ዐምቀን ይዘነው ነበር። ከዚያ በበለጠ ግን በትጥቅ ትግሉ ዘመን የለመድነው ድርጅታዊ አኪያሄድና አሠራር ከጦርነቱም በኋላ ሽብብ ይዞን ነበር። በመሆኑም የአመራሩ አቋሞች ለሕዝቡ ይፋ ሆነው ከአመራሩ ማን ምን እያለ ነው? የማንኛው አመራር አባል አስተሳሰብ ለአገሪቱና ለሕዝቡ ይበጃል? ብለን ሕዝቡ እንዲመርጥና እንዲወስን ሳናደርግ ተጉዘናል። በሉዓላዊነቱ ክርክር ወቅት የመለስን አቋም ስንቃወም የነበርነው የህወሓት/ኢሕአዴግ አመራር አባላት ይህን ለምሥጢራዊነት ከፍተኛ ቦታ ይሰጥ የነበረውን ሕገ ደንብን የማክበር አኪያሄድ አጥብቀን እንከተል ነበር። በመሆኑም እንከተለው የነበረው የዜጎችን ነጻነትና መብት የሚገድብ አኪያሄድ ወሳኝ የአገር ጉዳዮችን ሕዝብ እንዲያውቃቸው የሚፈቅድ አልነበረም። ይህ ድብቅነት ፕሬሱና ሲቪል ማኅበረሰቡ እንዲጠናከሩና የመሪዎች አቋሞች እንዲንሸራሸሩ የሚጋብዝ አልነበረም። ይህ አኪያሄድ በትጥቅ ትግሉ ወቅት ከደርግ ራሳችንን ለመጠበቅ ቢረዳንም ከደርግ ውድቀት በኋላ መቀጠሉ ግን ይበልጥ ለአምባገነኖችና ለሥልጣን ጥመኞች የሚጠቅም ነበር። እነ መለስ የሚያራምዱትን ኢ-ሀገራዊ አቋም ከሕዝቡ ደብቀው እንደ ምንም ብለው የማዕከላዊ ኮሚቴውን አብላጫ ድምጽ ካገኙ በኋላ የፓርቲው ውሳኔ ነው እያሉ የሚያደርሱትን ጭቆና አጠናክረው ሥልጣናቸውን ማደላደል እንደማያስቸግር ያውቁ ነበርና በዚህ ሥር በሰደደ ድብቅነት በደንብ ተጠቅመውበታል።

4. ስብሰባው ሊጀመር ሲል የተከሰቱ ችግሮች

4.1 የተወልደ ወልደማሪያም መታመም

የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ለሦስት ወራት ያህል ዝግጅት ካደረገ በኋላ ስብሰባውን ለመጀመር በተቆረጠው ቀን አዲስ አበባ አራት ኪሎ ቤተ መንግሥት ግቢ ተሰበሰበ። ውይይት ልንጀምር ስንል ተወልደ ወልደ ማሪያም ከበድ ያለ የጤና ችግር ስለገጠመው በውጭ አገር ሕክምና እንዲያገኝ ሁኔታው ተመቻችቶለት እስኪመለስ ድረስ ውይይቱ ባይጀመር የሚል ሐሳብ በህወሓት ፖሊትቢሮ አባላት ቀረበ። በዚህ ጊዜ መለስና ተከታዮቹ ይህ ነገር ትክክል እንዳልሆነና ምልክተ ጉባኤው ከተሟላ ውይይቱ በተገኙት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት መቀጠል እንዳለበት ገለጹ። ብዙዎቻችን ድርጅቱን በምክትል ሊቀ መንበርነት ሲመራ የቆየውና የኢሕአዴግ የፖለቲካ ክፍል ኃላፊ የሆነው ተወልደ በሌለበት እንወያይ ማለት ተገቢ አይደለም የሚል አቋም ያዘን። ተወልደ ውይይቱን ለማዳበር ሊያደርግ የሚችለውን አስተዋፅኦ መካድ አሳፋሪ ስለሆነባቸው እነመለስ መታከሙን ይታከም ግን የምንጠብቀው ለምን ያህል ጊዜ ነው? የሚል ጥያቄ አነሡ። ይህን ጥያቄ መንሣቱ ተገቢ ባይሆንም ተወልደ ሕክምና ወደሚያገኝበት አገር ይሂድና ውጤቱን ሰምተን እንወስናለን የሚል ሐሳብ ቢቀርብም የሚያግባባ ሊሆን አልቻለም። እንዲያውም ጊዜውን አጠር አድርገን አሁኑኑ እንወስን የሚል ግፊት ከነመለስ በመምጣቱ ከሦስት እስከ ሰባት ቀናት እንጠብቀውና ውይይቱን እንቀጥል ሲሉ እኛ ደግሞ እስከ ሁለት ሳምንት ቆይተን ቁርጡን ካወቅን በኋላ እንወስን የሚል ሐሳብ አቀረብን።

እነ መለስ ለሁለት ሳምንት መጠበቅ የለብንም በሚለው አቋማቸው ጸንተው ጉዳዩ እጅግ አወዛጋቢ ሆኖ በህወሓት ፖሊትቢሮ ሊፈታ ስላልቻለ ለማዕከላዊ ኮሚቴ ይቅረብ ተባለ። የሚገርመው ነገር እነ መለስ ከሁለት ሳምንት ያነሰ የጊዜ ገደብ ሰጥተን ስብሰባችን እንቀጥል ሲሉ ትኩረታቸው በሙሉ ስብሰባው ተወልደ በሌለበት መኪያሄዱ ላይ ነበር። ጉዳዩ ለማዕከላዊ ኮሚቴው ቀርቦ ሰፊ ክርክር ከተኪያሄደ በኋላ ሁለት ሳምንት የጊዜ ገደብ ተሰጥቶ ውይይት እንድንጀምር ስምምነት ላይ ተደረሰ። በዚህ አጋጣሚ ተወልደ እልክ ይዞት ለሕክምና አልሄድም ቢልም ይህ ሐሳቡ በኛ በኩል ተቀባይነት ሳያገኝ በመጨረሻ ወደ ሳውዲ ዓረብያ ሄደ።

ተወልደ በሁለት ሳምንት ውስጥ ካልተመለሰ ስብሰባችንን ልንቀጥል ተስማምተን ሳለ መለስ «ስብሰባችን ለሁለት ሳምንታት ያህል ስለተራዘመ ከትግራይ ለስብሰባው የመጡት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት አዲስ አበባ መቆየት የለባቸውም፤ ወደ ትግራይ መመለስ አለባቸው» የሚል ሐሳብ አቀረበ። ይህን ለምን እንዳለ ሲጠየቅም «እዚህ ከቆዩ ወሬ ሊያዛምቱ ይችላሉ፤» ብሎ መለሰ። በዚህ የመለስ አባባል ብዙዎቻችን ተገረምን፤ ምክንያቱም ወሬ በማዛመቱ ዘመቻ ተሰማርተው የነበሩት የመለስ ደጋፊዎች እንጂ እኛ አልነበርንምና። የመለስን አባባልም ወሬ የማዛመቱን ሞኖፖሊ ለኛ ብቻ ተውልን በሚል ተረጎምነው። ለነገሩ ከትግራይ የመጣነው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ከሥራ ውጭ አዲስ አበባ የመቆየት አባዜ አልነበረንምና ወደ ትግራይ የምንመለሰው በራሳችን ዕቅድና ፍላጎት እንጂ በእርሱ ትእዛዝ እንዳልሆነ ነገርነው። እንደ እሮሞዎች አባባል «ጅብ ቀን የማይንቀሳቀሰው ሌሊት የሠራውን ስለሚያውቅ ነው» እንዲሉ መለስና ተከታዮቹ የሚሠሩትን ያውቁ ስለነበር ተቃዋሚው ወገን በእነርሱ ጎዳና እንዳይሄድ ሥጋት አድርባቸው የነበር ይመስላል። ምናልባትም አንዳንድ መለስን የሚቃወሙ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት እንደሱ አቋማቸውን ይፋ አድርገዋል የሚል ወሬም ደርሶት ሊሆን ይችላል። ለማንኛውም እንዲያው መለስን ሥጋ አለው እንጂ ትግራይ የነበርነውና አቋሙን እንቃወም

የነበርነው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት በየዋህነትም ይሁን ቀደም ብዬ በገለጽኩት ለድርጅቱ ዲሲፕሊን አጉል ተገዢ በመሆን እንኳንን አዲስ አበባ መጥተንና ትግራይም ሁነን ለካድሬዎች እንኳን ወሬ የምናሾልክ አልነበርንም። በእርግጥ የመለስን አቋም ከምንቃወመው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት በርከት ያልነው ትግራይ የምንኖር ነበርን። ጎሳ ላይ የአቋም መንሸራተትና መለስን የመደገፍ አዝማሚያ መጣ እንጂ ትግራይ ከነበርነው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት መኻል ከትርፉ ኪዳነ ማርያም በስተቀር፣ ዘጠኛችንም፣ መሬታችንን ለኤርትራ አሳልፎ በመስጠት ረገድ፣ መለስ ያራምደው የነበረውን አቋም እንቃወም ነበር። መለስ አዲስ አበባ ከቆየን የጎነነውን ሄራ ሊፈቱብኝ ይችላሉ፤ የአዲስ አበባን ካድሬዎችም ሊበክሉብኝ ይችላሉ ከሚል ሥጋት መቆየታችንን አልፈለገም ነበር። የመለስን መነሻ ሐሳብ ባንቀበለውም በክልሉ በነበረን ኃላፊነትና የሥራ ጫና ምክንያት ብቻ አብዛኞቻችን ወደ ትግራይ ተመለስን። ተወልደም አስፈላጊውን ሕክምና አድርጎ በተባለው ጊዜ ገደብ ወደ ኢትዮጵያ በመመለሱ ቀደም ሲል በተደረሰው ስምምነት መሠረት ስብሰባው ተጀመረ።

4.2 የክንፈና የሙሉጌታ ከስብሰባውን መውጣት፣ በውይይቱ አኪያሂድ አለመግባባት

ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት ክንፈና ሙሉጌታ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ የሚያኪያሂደው ስብሰባ ድርጅቱን ከማፍረስ የዘለለ ውጤት አይኖረውም የሚል አቋም ነበራቸው። ስለሆነም ሁሉንም ሊያቀርቡና ሊያስማማ የሚችል አቋም ይዞ መጓዝ እንጂ ልዩነቶችን የሚያስተናግድ ውይይት ከተኪያሂደ ራሳቸውን ከስብሰባው እንደሚያገሉ ገለጹ። ክንፈና ሙሉጌታ ይህን ውሳኔያቸውን ለማዕከላዊ ኮሚቴው ሲያሳውቁ ብዙ አባላት ሐሳባቸውን እንዲለውጡ አጥብቀው ተማጸኗቸው። አንዳንድ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላትም በግልም ሆነ በጋራ ውሳኔያቸው ድርጅቱን ሊጎዳ እንደሚችል ሊያስረዱቸው ሲሞክሩ፣ ሌሎች ደግሞ አኪያሂዳቸው የድርጅታዊ ማዕከላዊነትን የሚጥስና የተሳሳተ እንደሆነ ሊያስገነዝቧቸው ሞክሩ። ሆኖም ክንፈና ሙሉጌታ በውሳኔያቸው ጸንተው በሚያኪያሂደው ስብሰባ እንደማይገኙ አስታውቀው ተሰናበቱ።

ክንፈና ሙሉጌታ ስብሰባውን ጥለው ከወጡ በኋላ ውይይቱ በሁለት ጨርሰው በማይስማሙ ወገኖች መኻል እንደሚሆንና እጅግ የተካረረ እንደሚሆን ከወዲሁ መገመት ይቻል ነበር። የመለስ ጎራ ብአዴኖችን በህወሓት ስብሰባ በማሳተፍ የበላይነቱን ለመጨበጥ ሙከራ ማድረጉን፣ ቀደም ብለው በተደረጉት የህወሓት ፖሊትቢሮና ማዕከላዊ ኮሚቴ እንዲሁም በኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚና ምክር ቤት ውይይቶችም የበላይነት ለመያዝ ያደረጋቸው ሙከራዎች እንዳልተሳኩ ቀደም ብዬ ገልጼዋለሁ። ይህ ውይይትም ለመለስ የሞትና የሽረት ነበር። በዚህ አጋጣሚ መለስ ስብሰባው ከመጀመሩ በፊት ማን እንደሚደግፈውና ማን እንደሚቃወመው በሚገባ ያውቅ ነበር። በአንጻሩ የመለስን ሐሳብ የምንቃወመው ወገኖች ይኸ የመለስ እንቅስቃሴና ሄራ መዳረሻ ምን ሊሆን እንደሚችል በሚገባ አልተገነዘብንም ነበር። እምነታችን በሙሉ የተመሠረተው በስብሰባው የሐሳብ የበላይነት አግኝተን መለስን ማሸነፍ እንችላለን በሚለው ላይ ነበር። አብዛኞቻችን ቀደም ብለው ከመለስ ጋራ የተሰለፉት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ከእርሱው ጎን መሰለፍ እንደሚቀጥሉ እናውቅ ስለነበር ትክክለኛ አቋም እንዲይዙ ለመሞከርም አልከጀልንም። እነዚህ አባላት ቀድሞውንም ቢሆን በውይይት የሚነሡትን እውነታዎችና ጭብጦች መሠረት በማድረግ አቋም የሚወስዱ ሳይሆኑ በአመዛኙ መለስ በአንድ ወይም በሌላ አጋጣሚ መከታ ስለሆናቸው በጭፍን አቋሙን የሚደግፉ እንደሆኑ እንገነዘብ ነበር። በዚህ ስብሰባ መለስ

በሉዓላዊነት ጉዳይ ሐሳቡን የተቃወሙትን የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት በተቻለ መጠን ለመሳብ ሞክሮ ነበር።

ስብሰባው ሲጀመር መለስ የራሱን አቋም ስለሚያራምድ ስብሰባውን በሊቀመንበርነት ሊመራ እንደማይችል ገልጾ፤ ሥዩም መስፍንና ዓባይ ፀሐዬ ስብሰባውን በጋራ ሊቀመንበርነት እንዲመሩ ተወሰነ። ሁለቱ ሊቃነመናብርት የነበራቸው አቋም ግልጽ ነበር፤ ሥዩም ውዝግቡ ተጀምሮ እስኪያልቅ ከመለስ ጎን የተሰለፈ ነበር፤ ዓባይ ፀሐዬ ደግሞ መለስን ከሚቃወሙት ወገኖች ጎን የተሰለፈ ነበር። ሁለቱ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ስብሰባውን እንዲመሩ የተመረጡበት ሌላው ምክንያት በአቀራረባቸው ለስለስ ያሉና ስሜታዊ ባለመሆናቸው ጥያቄዎችንና አስተያየቶችን ሊያስተናግዱ ይችላሉ ከሚል ነበር። እነ መለስ ዓባይ በሂደት ወደ እነእርሱ ሊታጠፍ እንደሚችል ይገምቱ ነበርና ከሌሎች «አክራሪዎች» ይልቅ እንደተባባሪ ሊቀመንበር በመሰየሙ ደስ ብሏቸው ነበር። ዓባይ መለስን እየተቃወመም በተደጋጋሚ ያገኘውና ያነጋግረው ስለነበር አቋሞቹ እየተሸረሸሩ እንደነበር እኛም ተገንዝበን ነበር። ስብሰባው በሁለት ሊቃነ መናብርት እየተመራም የውይይቱን አጀንዳዎችና የውይይቱን አኪያሂድ በማስቀመጥ ተጀመረ። ቀደም ሲል በአጀንዳው ጸድቀው የነበሩት ርእሶች፣ ማለትም በተለያዩ ወገኖች የሚቀርቡትን ጽሑፎች፣ በመጀመሪያ ውይይት ተኪያሂዶባቸው ድምጽ እንደሚሰጥባቸውም ተስማማን።

5. የውይይቱ አጠቃላይ ሂደትና ውጤቱ

5.1 በመለስና በተቃዋሚዎቹ የቀረቡ ጽሑፎች

በዚህ ስብሰባ መለስ ዜናዊ የኢትዮ ኤርትራ ጦርነት መጨረሻው ምዕራፍ ላይ ሲደርስ ሲጽፈው የቆየውን «ቦናፓርቲዝምና የአብዮታችን መበስበስ አደጋ» የሚለውን ጽሑፉን በቅድሚያ ልንወያይበት ወሰንን። መለስ ጽሑፉን ከማርክሲያዊ ርዕዮተ ዓለም አኳያ ለማየት የመረጠው ህወሓት/ኢሕአዴግ ከተፈጠረ ጀምሮ የዚህ ርዕዮተ ዓለም አራማጅ ስለነበር እንደሆነ በመግቢያው ገለጸ። ቀጥሎም አሁንም በድርጅቱ ውስጥ ያሉትን ችግሮች በአግባቡ ለማየት ከዚህ ርዕዮተ ዓለም ሌላ አማራጭ እንደሌለ አስገንዝቦ። ይህን ካለ በኋላም በካርል ማርክስ ጽሑፎች ስለቦናፓርቲዝም ጽሑፍ አንዳንድ ሐሳቦችን እየቀነጨበ ማቅረብ ጀመረ። የዚህ መጽሐፍ ዓላማ መለስ ያቀረበውን እንዳለ ደግሞ ማቅረብ አይደለምና ከዚህ በታች መለስ ያነሣቸውን አንኳር ጉዳዮች በአጭሩ ለመግለጽ እሞክራለሁ።

እ.አ.አ. በ1848 ዓ.ም. በመላው አውሮፓ የተቀጣጠለው አብዮት በወቅቱ ኃያላን የነበሩትን የአውሮፓ አገሮች ከማናጋቱም በላይ በተለይ በፈረንሳይ እጅግ ብርቱ ዓመፅን ቀስቅሶ ነበር። ፈረንሳዮች እ.አ.አ. በ1789 ዓ.ም. የክብርቴው ወይም የካፒታሊስት አብዮታቸው የፊውዳሉን ሥርዓት ሥር ነቀል በሆነ መልክ ካንኮታኮተው በኋላ እስከ 1848 ዓ.ም. ባሉት ጎምሳ ዘጠኝ ዓመታት የክብርቴው ሥርዓት እየተጠናከረ ሄዶ ከዚህ ጎን ለጎን አዲስ የላብ አደር መደብ አቆጥቆጠ ነበር። ማርክስ ይህ በፈረንሳይና በሌሎች የአውሮፓ አገሮች ያቆጠ ቆጠው ላብ አደር አብዮት ቀስቅሶ ራሱ የሚመራው ሥርዓት ሊመሠርት ይችላል ብሎ ያምን ነበር። በመሆኑም በፈረንሳይ፣ ብሎም በመላው አውሮፓ፣ የተነሣው የ1848 ዓ.ም. አብዮት የማርክስን የላብ አደር ሥርዓት ለመመሥረት ያስችላል የሚል ግምት ነበር። ሆኖም የተቀሰቀሰው አብዮት ማርክስ እንዳሰበው የላብ አደርን አምባገነንነት ከማረጋገጥ ይልቅ የክብርቴውን ሥርዓት ይበልጥ አጠናክሮ በአጭር ጊዜ ውስጥ አብዮቱ ዳግም እንዳያንሰራ ሆነ።

ይህን የላብ አደሩን እንቅስቃሴ ለውድቀት የዳረጉትን ምክንያቶች ማርክስ 'The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte' «ዘ ኤይቲንዝ ብሩሜር ኦፍ ሉዊ ቦናፓርት»⁴ በሚለው አጭር ጽሑፉ ተንትኗቸዋል። በፈረንሳይ እ.አ.አ. ከ1848 እስከ 1951 ዓ.ም. የተኪያሄደው አብዮት ላብ አደሩና ከበርቴው የተጨፋጨፉበትና ሁለቱ መደቦች በእጅጉ ተዳክመው አንዱ በሌላው ላይ የበላይነት ለማረጋገጥና ሥልጣን በብቸኝነት ለመቆጣጠር ያልቻለበት ነበር። በዚህ አጋጣሚ፣ የመጀመሪያው በምርጫ የተሰየመው የፈረንሳይ የሁለተኛው ሪፐብሊክ ፕሬዝዳንት ሉዊ ናፖሊዮን ቦናፓርት የፈረንሳይ ፓርላማና ሕገ መንግሥት ለሁለተኛ ጊዜ እንዳይመረጥ ሲያግደው፣ እ.አ.አ. በ1851 ዓ.ም. መፈንቅለ መንግሥት አኪያሂሮ እ.አ.አ. በ1852 ዓ.ም. ራሱን ናፖልዮን ሦስተኛው ብሎ ሰይሞ በትረ ሥልጣኑን ጨበጠ። ከዚያ በኋላም ሉዊ ቦናፓርት አምባገነናዊ ሥርዓቱን አጠናከረ። ማርክስ ሉዊ ቦናፓርት መጀመሪያ ላይ የላብ አደሩም ይሁን የከበርቴው ወገን ነኝ ሳይል በሁለቱ መካከል የተፈጠረውን ክፍተት በመጠቀም ሥልጣን እንደተቆጣጠረ ይገልጻል።

ማርክስ ይህን በፈረንሳይ የተፈጠረውን ክስተት አስመልክቶ የላብ አደር መደብ ጨቅላ በሆነበትና ከበርቴውም ገና ባልተጠናከረበት፣ እንዲሁም ንኡስ ከበርቴው በተለይ አነስተኛ መሬት የያዘው አርሶ አደር በጉብረተሰቡ ባየለበት ሁኔታ አብዮት ሲነሣ የላብ አደሩና የከበርቴው መደብ የኃይል ሚዛን እኩል ከሆነና፣ አንዱ ሌላውን አቸንፎ ሥልጣን ሊይዝ ካልቻለ፣ የሚፈጠረው መንግሥት በሁለቱ ወገኖች መካከል ገብቶ አስታራቂ በመምሰል ሥርዓቱ እንዳይፈርስና እንዳይበታተን በማድረግ ሥልጣኑን የሚቆጣጠር ይሆናል ይላል። ማርክስ ይህን የሁለቱን ተፋላሚ መደቦች እኩል መዳከምና የኃይል መመጣጠን መሠረት በማድረግና የንኡስ ከበርቴውን፣ በተለይ የገበሬውን፣ ድጋፍ በማግኘት የሚፈጠረውን መንግሥት «ቦናፓርቲስት» ብሎ ሲሰይመው፣ ክስተቱን ደግሞ «ቦናፓርቲዝም» ይለዋል። የዚህ ዓይነቱ መንግሥት በአንድ መደብ ድጋፍ ላይ የተመሠረተ እንዳልሆነም ይገልጻል። ማርክስ የሥርዓቱ ዋነኛ ባሕርይ ፀረ-ዴሞክራሲያዊነት ሆኖ በሙስና መዘፈቅም ሌላው መገለጫው እንደሆነ ይገልጻል። የማርክስ ንድፈ ሐሳብ በዋነኝነት የሚያጠነጠነው ፈረንሳይ ላይ ቢሆንም በጀርመን እ.አ.አ. ከ1866 እስከ 1870 ዓ.ም. ቢዝማርክ የጦር አበጋዞችን (Junkers) በመምራት ያቋቋመውንና አገሪቱን ያዋሐደውን መንግሥትም ቦናፓርቲስት ይለዋል። ከማርክስ በኋላ የኮምዩኒስት አብዮት ቀማሪና መሪ ሆኖ ብቅ ያለው ሌኒንም በአገሩ በ1917 ዓ.ም. ለስድስት ወራት የዘለቀውንና በኬሬንስኪ ይመራ የነበረውን መንግሥት ቦናፓርቲስት ብሎ ይገልጻል።

መለስ ማርክስ ያቀረበውን ንድፈ ሐሳባዊ ትንታኔ ከኢትዮጵያ ሁኔታጋ ለማመሳሰል ከመሞከሩም ባሻገር ከንድፈ ሐሳቡ ተነሥቶ ኢትዮጵያ ውስጥ፣ በተለይ ኢሕአዴግ በሚመራው ሥርዓት፣ እየተከሰተ ያለው አዝማሚያ የቦናፓርቲዝም ዓይነት ነው በማለት ለዚህም በድርጅቱ ውስጥ ፀረ-ዴሞክራሲያዊነት መግነኑን፣ ሙስና መንሰራፋቱን፣ ሥርዓቱ እየበሰበሰ መሄዱን እንደማስረጃ ያጣቅስ ነበር። ከዚህ ዐልፎም ቦናፓርቲዝም የበላይነት ካገኘ ኢትዮጵያ ልትበታተን እንደምትችል ደምድሞ ነበር።

መለስ የዚህን ዓይነት ንድፈ ሐሳብ ለውይይት ሲያቀርብ ስንቃወመው የነበርነው ይህን ከኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታጋ የማይዛመድ፣ ለማምታታትና አደናግሮ ድጋፍ ለማግኘት ያቀረበውን ትንተና ተችተነው ነበር። ማርክስና ሌኒን የጻፏቸውን ጽሑፎች አገላብጠንም ከማርክሲያዊ ሌኒኖዊ ንድፈ ሐሳብ አንጻር የመለስ ትንታኔ ትክክለኛ እንዳልሆነ በማስረገጥ

⁴ ማርክስ ይህን ጽሑፍ ያዘጋጀው እ.አ.አ. በዲሴምበር 1851 ዓ.ም. እና በማርች 1852 ዓ.ም. መካከል ነበር። ብሩሜር፣ የመጀመሪያው /እ.አ.አ. 1789/ የፈረንሳይ አብዮት ከፈነዳ በኋላ ሥራ ላይ በዋለው አዲስ የቀን አቆጣጠር ሥርዓት፣ ከአክቶበር 22 እስከ ኖቬምበር 20 የሚዘልቀው ሁለተኛው የአብዮታዊው ሪፐብሊክ ወር ነው።

በጽሑፍና በቃል መቃወሚያ ሐሳቦችን አቅርቦን ነበር። በዚህ መሠረት አራት ጽሑፎች ስናቀርብ፤ 1ኛው/«ንጸገማትና ብካሊ እ መርአዪ ንፈትሾም» /በአማርኛ፤ ችግሮቻችንን በሌላ የአመለካከት አቅጣጫ እንፈትሽ/ የሚለው በዓለም ሰገድ ገብረ አምላክ የተዘጋጀው ጽሑፍ፤ 2ኛው/«አብ ቐራና መገዲ ዝበጽሐ ጉዕዞ» /በአማርኛ፤ መስቀለኛ መንገድ ላይ የደረሰ ጉዞ/ በስዬ አብርሃ የተዘጋጀው ጽሑፍ፤ 3ኛው/«ደርባዊ ዕርቂ ቐንዲ ውሽጣዊ ሓደጋ ወያነና» /በአማርኛ፤ መደባዊ ዕርቅ ዋነኛ የአብዮታችን የውስጥ ችግር/ የሚለው በዓባይ ፀሐዬ የተዘጋጀው ጽሑፍ፤ 4ኛው/«ሓደጋታት ምንብርካሽ'ዶ ሓደጋታት ምብሰባስ ወያነና?» /በአማርኛ፤ የአብዮታችን አደጋ ተንበርካኪነት ወይስ ቦናፓርቲስት መበስበስ?/ የሚለው በገብሩ አሥራት የተዘጋጀው ጽሑፍ ነበሩ።⁵

5.2 የአንድ ወሩ ክርክር ውጤት

5.2.1 ቦናፓርቲዝም ላይ የተደረገው ውይይት

ቀደም ሲል እንደገለጽኩት መለስ የጻፈውን ጽሑፍ ካነበብን በኋላ በጽሑፍና በቃል ለመከራከር ተዘጋጅተን ወደ ስብሰባው ገብተን ነበር። መለስ መጀመሪያ ባዘጋጀው ጽሑፍ ላይ ተመሥርቶ መብራራት አለባቸው ያላቸውን ነጥቦች በቃል ለማስረዳት እየሞከረ፤ እግረ መንገዱንም በተቀናቃኞቹ የቀረቡትን ሐሳቦች ይተች ነበር። ከዚያ በኋላ ጥያቄዎችና አስተያየቶች እየቀረቡ ክርክር ተከያሄደ። በክርክሩ ሂደት ከተነሡትና የመለስን አስተሳሰብ ያፈርሳሉ ከተባሉት ነጥቦች መኻል ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን መጥቀስ ይቻላል።

የመለስን ሐሳብ የምንቃወመው ወገኖች በመጀመሪያ ያነሡት የመከራከሪያ ነጥብ መለስ የጠቀሰው የከበርቴው ሥርዓት እድገት ከኢትዮጵያ ሊነጻጸር እንደማይችል ነበር። መለስ ቦናፓርቲያዊ መንግሥት ተመሥርቶባቸዋል ብሎ በአብነት የጠቀሳቸው አገሮች የአስራ ዘጠነኛዋ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ፈረንሳይ፣ ከአስራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ በኋላ በቢዝማርክ ስትመራ የነበረችው ጀርመንና በካያኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ በኬሬንስኪ ስትመራ የነበረችው ሩስያ እንደነበሩ ቀደም ሲል ገልጫለሁ። እነዚህ አገሮች በወቅቱ የደረሱበት የካፒታሊዝም እድገት ደረጃ ኢትዮጵያ ከነበረችበት ደረጃ ጭራሽ የማይገናኝ ነው። ፈረንሳይ የኢንዱስትሪ አብዮት አኪያሂዳ በሚልዮኖች የሚቆጠሩ ላብ አደሮችና ጠንካራ የከበርቴ መደብ አፍርታ ስለነበር የደረሰችበት የእድገት ደረጃ ከኢትዮጵያ የሚመሳሰል አልነበረም። የወቅቱ የፈረንሳይ ከበርቴም በተደላደለ ሁኔታ ላይ ይገኝ እንደነበርና ከኃያሏ እንግሊዝጋ ይወዳደር እንደነበር መረጃዎች ያሳያሉ። በጀርመንም የከበርቴው መደብ ከፍተኛ እድገት ያሳየበት ወቅት ስለነበር በየአካባቢው የተቋቋሙትንና ለእድገቱ ዕንቅፋት ይሆናሉ ያላቸውን ትናንሽ መንግሥታት አዋሕዶ አንድ ሰፊ ገበያ የሚፈጠርበት ሂደት ነበር። በሩስያም፣ ገና ሰፊ መሠረት ያልጣለ ቢሆንም፣ የካፒታሊዝም እድገት ወደ ኢምፔሪያሊስት ደረጃ የተሸጋገረበት ወቅት ነበር። ከነዚህ አገሮች አንጻር ኢትዮጵያ እጅግ ዝቅተኛ በሆነ ደረጃ ላይ የምትገኝ አገር ነበረች። ኢኮኖሚያዊ ለረዥም ጊዜ በኃያላን አገሮች ተጽዕኖ ሥር በመቆየቱም ትርጉም ያለው አገራዊ ከበርቴና ብዛት ያለው ላብ አደር አልተፈጠሩባትም ነበር። መለስ ያቀረበው በእነ ፈረንሳይ የተከሰተው ቦናፓርቲያዊ ሥርዓት የተመሠረተበት የኢኮኖሚ እድገትና ኢትዮጵያ በወቅቱ የነበረችበት የእድገት ደረጃ ጭራሽ የማይመሳሰሉ ስለነበሩ የንድፈ ሐሳቡ መሠረታዊ መነሻ ውድቅ ይሆናል ብለን ተከራክረን ነበር።

መለስ ከእነ ማርክስ ተውሶ ኢትዮጵያ ላይ ተግባራዊ ሊያደርገው የሞከረው ንድፈ ሐሳብ ከመሠረቱ የተዛባና የማያስኬድ መሆኑን ካዳመጠ በኋላ ያቀረበው መከራከሪያ ፈረንሳይ

⁵ በእጄ ካሉት ከነዚህ ጽሑፎች የተጠቀስ

በወቅቱ ለካፒታሊስት እድገት መነሻ የሆነውን የመጀመሪያ የሀብት ክምችት (Primary capital accumulation) ያልጨረሰችና ከአሁኗ ኢትዮጵያ እምብዛም የምትለይ እንዳልነበረች ነው። ሆኖም ይህ መከራከሪያው በእውነታ ላይ የተመሠረተ አልነበረም፤ ምክንያቱም በወቅቱ በፈረንሳይ ትልልቅ ከተሞች የነበረውን የሠራተኛውን መደብ ብዛት በመረጃ አስደግፈን ስናየው ኢትዮጵያ አሁን ካለችበት ደረጃ ሊነጻጸር አይችልም። ከዋና ከተማዋ ከፓሪስ ሌላ በማርሴይና በሊዮን ከተሞች እንኳን በመቶ ሺዎች የሚቆጠሩ የፋብሪካ ሠራተኞች እንደነበሩና ከከበርቴው ለቀናት ያህል ተፋጠው እንደነበር በአጋዝ አስደግፈን ለመለስ ብናቀርብለትም መከራከሪያችንን ጭራሽ አልተቀበለውም። እንዲያውም ክርክሩን በአሸናፊነት ለመወጣት ብቻ በኢትዮጵያ ውስጥ የፈረንሳይን ያህል ሠራተኛ ካልነበር ታድያ ልምን ሶሻሊስት አብዮት በማኪያሄድ የላብ አደሩን መንግሥት እንመሠርታለን ብለን ስንታገል ቆየን? የሚል ጥያቄ አቀረበ። ይህን መግቱን በሁለት መረጃዎች ለማፍረስ ሞከርን። አንደኛው የኢትዮጵያ አብዮተኞች ሲያቀነቅኑት የነበረው ዴሞክራሲያዊ አብዮት በማኪያሄድ ወደ ሶሻሊዝም መሸጋገር ይቻላል የሚለው ፅንሰ ሐሳብ የሶሻሊስት ካምፔን ከፍተኛ ሁለገብ እርዳታ መሠረት ያደረገ እንጂ የላብ አደሩን ኃይል ተገን አድርጎ ወደ ሶሻሊዝም እንሸጋገራለን የሚል እንዳልነበር የሚለው ሐሳብ ነበር። ሁለተኛው መከራከሪያችን ደግሞ ያኔ የነበሩት የኢትዮጵያ አብዮተኞች ምኞት ይህ ሊሆን ቢችልም የላብ አደሩ እምባዝነት ግን እውን ሊተገበር አልቻለም የሚለው ሐሳብ ነው። ኢትዮጵያ ኢምፔሪያሊስቶች ባላደሩባት ተጽዕኖ ምክንያት የቀጨጨ የካፒታሊስት እድገት ያተረፈች አገር እንጂ የላብ አደሩና የከበርቴው እድገት ከፍ ብሎ አንዱ ሌላውን ለማቸነፍ በሚደረገው የተካረረ ትግል መኻል በናፓርቲያዊ መንግሥት ሊቋቋም የሚያስችል ደረጃ ላይ የደረሰች አገር እንዳልሆነች በመረጃ አስደግፈን ብናቀርብለትም መለስና ተከታዮቹ ሐሳባችንን ሳይቀበሉት ምንም ዓይነት መግባባት ላይ ሳይደረስ ቀናት ዐለፉ።

በዚህ የመጀመሪያው ውይይቱ ሂደት መለስ ያቀረብናቸውን የመከራከሪያ ሐሳቦች ለመቀበል ፍጹም ዝግጁ ባለመሆኑ ውይይቱ ሂደ ሂዶ የኢትዮጵያ ላብ አደር ጨቅላ ነው ወይስ ሕፃን ወደሚለው ፋይዳ ቢስና የተምታታ ክርክር ዘቀጠ። ከዚህ በኋላ ጉዳዩ የመረጃና የማስረጃ ጭብጦችን በማቅረብ የሚፈታ መሆኑ ቀርቶ በእያንዳንዱ ተሳታፊ ጎሊና የሚወሰን ሆነ። ከዚህ የተነሣም ክርክሩ ወደ ጠጉር ስንጠቃ ወርዶ በሁለት በማይደማመጡና በየአቋማቸው በጸኑ ወገኖች መካከል የሚደረግ ፍጥጫ ሆኖ ቀረ።

ሌላው የተደረገው ክርክር ለበናፓርቲስት መንግሥት መሠረት የሚሆነው የላብ አደሩና የከበርቴው የትግል ደረጃንና የዚሁ ውጤት የሆነውን ተመጣጣኝ የኃይል ሚዛን የተመለከተ ነበር። በናፓርቲስት መንግሥት እውን የሚሆነው ከበርቴውና ላብ አደሩ ሥልጣን ለመቆጣጠር ተፎካክረው አንዱ ሌላውን ማቸነፍ አቅቶት ተመጣጣኝ የኃይል ሚዛን (equilibrium) ሲፈጠር ነው። የዚህ ዓይነቱ መንግሥት እንዲፈጠር በሁለቱ መደቦች መኻል የሚደረገው እልክ አስጨራሽና ኅብረተሰብን አዳክሞ አገር እንዳይንቀሳቀስ የሚያደርግ ሁኔታ የግድ ይላል። በፈረንሳይ ለአራት ዓመታት የተኪያሄደው የተካረረ ትግልና በሩሲያ ከጥቅምቱ የሶሻሊስት አብዮት በፊት ለስድስት ወራት የተኪያሄደው የተካረረ ትግል በናፓርቲስት መንግሥትን ለመፍጠር ቅድመ ሁኔታ እንደነበር ግልጽ ነው። የፈረንሳይና የሩስያን ያህል ባይሆንም በጀርመንም በሠራተኛውና በከበርቴው መኻል የተካረረ ትግል ተኪያሄዷል። በኢትዮጵያ ግን ኢሕአዴግ ሥልጣን ከተቆጣጠረ ጀምሮ በላብ አደሩና በከበርቴው መኻል እንኳንስ የተካረረ ትግል የትግል ሽታም አልነበረም። እንዲያውም ላብ አደሩ አንገቱን ቀና ሲያደርግ እየተከረከመ ትግሉ ተሟሙቶ ቢከፋውም ከአሠሪው ጋር ተሰማምቶ የሚኖርበት ሁኔታ ተፈጥሮ ነበር። ከዚህ አንጻርም መለስ ከኢትዮጵያ ተጨባጭ እውነታ ጋር የማይገናኙ ሁኔታዎችን አውስቶ በናፓርቲዝም በኢትዮጵያ እየተከሰተ ነው ማለቱ ፍጹም አሳማኝ አልነበረም። በመሆኑም በኛ በኩል የቀረበው መከራከሪያ በኢትዮጵያ በላብ አደሩና በከበርቴው መኻል ምንም ዓይነት የተካረረ ትግል እንደሌለና እንዲያውም፤

የምንመራው መንግሥት ላብ አደሩንና አርሶ አደሩን የሚወክል ነው ብለን ይህንንም ለሥልጣናችን ቅቡልነት እንደተጠቀምንበት ነበር። በወቅቱ መለስም ይሁን ሌሎቻችን በላብ አደሩና በአርሶ አደሩ የተደገፈ አብዮት እየመራ ነው የሚል እምነት ስለነበረን ከበርቴው ከሚያራምደው የተሻለ ዴሞክራሲ በአገራችን ለማስፈን እየታገልን ነው የሚል እምነት ነበረን። መለስ ቦናፓርቲዝም የሚለውን ፅንሰ ሐሳብ አንግቦ ብቅ ሲል ግን ቀደም ሲል ለፖለ ሄንዚ እንዳመነለት ኮምዩኒዝምን ብቻ ሳይሆን ይህን አብሮን ሲከተለው የቆየውን እምነትም እርግፍ አድርጎ እንደተወው ግልጽ ነበር።

ያነሣው ክርክር ኢትዮጵያ ውስጥ ለቦናፓርቲስት መንግሥት መሠረት የሚሆን የተካረረ የላብ አደርና የከበርቴ ትግል የለም የሚለውን ሲሆን መለስ ይህን መሠረታዊ ጉዳይ ወደ ጎን ትቶ ኢትዮጵያ ውስጥ የተካረረ የላብ አደርና የከበርቴ ትግል ባይኖርም የተዳከሙት የላብ አደርና የከበርቴ መደቦች በተመጣጣኝ የኃይል ሚዛን ላይ ስለሚገኙ ለቦናፓርቲስት መንግሥት ማቆጣቆጥ መሠረት ሊሆኑ ይችላሉ የሚል ክርክር አቀነቀነ። መለስ ይህን ይበል እንጂ ፈረንጆች እንደሚሉት «ከጳጳሱ የበለጠ ካቶሊክ» በመሆን ለእነ ማርክስና ሌኒን ትንታኔ የተለየ ትርጉም ሰጥቶ አጄንዳውን ለማራመድ እየሞከረ እንደነበር መገመቱ አያዳግትም ነበር። በላብ አደርና በከበርቴው መኻል ምንም ዓይነት ትግል ባልተከሰተም ቦናፓርቲያዊ መንግሥት ይፈጠራል የሚል ማርክሲያዊ ማኅበራዊ ሳይንስ እንደሌለም ግልጽ ነበር። መለስና ተከታዮቹ ያቀረብነውን መከራከሪያ መመከት ቢያቅታቸውም ከላይ እንደተጠቀስኩት በኢትዮጵያ የላብ አደርና የከበርቴው መደቦች በተመጣጣኝ የኃይል ሚዛን ላይ ስለሚገኙ ቦናፓርቲያዊ መንግሥት እንዲያቆጠቁጥ መሠረት ሊሆኑ ይችላሉ ብለው ከመሄድ ሌላ አማራጭ ያጡ ይመስሉ ነበር።

ቦናፓርቲስት መንግሥት እንዲፈጠር አርሶ አደሩ ስለሚኖረው ሚናም ሰፊ ክርክር ተደርጎ ነበር። ማርክስ ፈረንሳይ ውስጥ ቦናፓርቲያዊ ሥርዓት እንዲኖር አስተዋፅኦ ካደረጉት ሁኔታዎች አንዱ የመሬት ድልድል ከተከሰቱ በኋላ አርሶ አደሩ የራሴ የሚለው ንብረት ሲያገኝ ተረጋግቶ በአገሪቱ ከሚከሰቱ ፖለቲካዊ እንቅስቃሴ ራሱን ማግለልን ነበር። አያይዞም የዚህ ዓይነቱ ገበሬ ከዘመናዊ ሳይንስና ቴክኖሎጂ የራቀና ከመንግሥት ጋራም ምንም ዓይነት ግንኙነት የሌለውና ለግሉ የሚኖር እንጂ ምንም ዓይነት የእርስ በእርስ ትስስር እንደሌለው ይገልጻል። የወቅቱን የፈረንሳይን ገበሬም ጆንያ ውስጥ ከታጨቀ ድንችጋ አመሳሰሎ በአንድ ጆንያ የተቋጠረ ድንች አንዱ ከሌለው ጋር ምንም ዓይነት ሕዋሳዊ ግንኙነት የለውም፤ አንድ በአንድ ብቻ የሚቆጠር ነው ብሎ ይል ነበር። በመሆኑም አርሶ አደሩ ራሱን ከመደቦች ያገለለና ተነጥሎ የሚኖር እንደመሆኑ ቦናፓርቲያዊ መንግሥት እንዲፈጠር ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል የሚል መከራከሪያ ነበር። የዚህ ዓይነቱ አርሶ አደር በባሕርይው ወግ አጥባቂ እንደሆነም ማርክስ ይገልጻል። መለስ ይህን በአስራ ዘጠነኛ ክፍለ ዘመን የፈረንሳይ አርሶ አደር ከኢትዮጵያ አርሶ አደርጋ በማመሳሰል በኢትዮጵያ መሬት ከተከፋፈለ በኋላ አርሶ አደሩ የራሴ ነው የሚለው መሬት አግኝቶ ተነጥሎ የሚኖር ነው ይል ነበር። በባሕርያቸው እንደዚህ ወግ አጥባቂ የሆኑ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ አርሶ አደሮችም እንደ ፈረንሳይ ሁሉ ቦናፓርቲስት መንግሥት እንዲያቆጠቁጥ ዕድል ሰጥተዋል ብሎም ይከራከር ነበር።

ማርክስ የፈረንሳይን ሁኔታ በመተንተን ሉዊ ቦናፓርት ወደ ሥልጣን እንዲወጣ የረዳው ይኸው መሬት የተከፋፈለውና በፖለቲካው መስክ ንቁ ተሳትፎ ያልነበረው ወግ አጥባቂ ገበሬ ነበር ይበል እንጂ ጀርመን ውስጥ የቢዝነስና ቦናፓርቲያዊ መንግሥት የተቋቋመው ከዚህ በተለየ መልኩ እንደነበርና መሠረቱ «የንክርስ» የተባሉ የጦር አበጋዦች እንደነበሩ ይገልጻል። በመሆኑም የመለስ ክርክር በፈረንሳይ የተከሰተውን የአርሶ አደሮች ሁኔታ መዞ በማውጣት በግድ ከኢትዮጵያ ለማመሳሰል እንጂ በፈረንሳይ ቦናፓርቲስት መንግሥት የተመሠረተበት ሁኔታ በጀርመን ከነበረው ለመለየት እንኳን የሞከረ አልነበረም።

መለስ የኢትዮጵያን አርሶ አደር በአስራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ከነበረው የፈረንሳይ አርሶ አደርጋ ሲያመሳስለው በካያኛው ክፍለ ዘመን የመጣውን ለውጥ ግምት ውስጥ አሳስባለም ነበር። በኹሉም የአገራችን የገጠር ክፍል አይሁን እንጂ ቢያንስ ቀድሞ መለስ ታሪክ ሠሪ ይላቸው በነበረውና በቅርቡም ሚልዮኔር ገበሬዎች የሚላቸውን ባፈሩ አካባቢዎች አርሶ አደሩ ከቴክኖሎጂጋ በእጅጉ ተዋውቋል። በአሁኑ ዘመን የሬድዮና የቴሌቪዥን ስርጭት፣ የስልክ አገልግሎት፣ ትምህርት ቤቶች፣ የግብርናና የጤና ጣብያዎች፣ ወደ ገጠሩ ደርሰዋል፤ አርሶ አደሩም ከሳይንስጋ በመጠኑም ቢሆን ተዋውቋል። ስለሆነም የኢትዮጵያ አርሶ አደር ጆንያ ውስጥ እንደታጨቀ ድንችና ምንም ዓይነት የእርስ በእርስ ግንኙነት እንደሌለው ሳይሆን የአገሩን ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ሁኔታዎችን የሚገነዘብ ነው። የካያ አንደኛው ክፍለ ዘመን የኢትዮጵያ አርሶ አደር ቀርቶ፣ በካያኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻዎች የነበረውና መሬት የተከፋፈለው አርሶ አደርም በፖለቲካው መስክ ብርቱ ተዋናይ ነበር። ለክርክሩ ሲል መለስ እንደማያውቅ ሆነ እንጂ በዘመናችን በማደግ ላይ ባሉ አገሮች ፖለቲካው የሚሸከረከረው በላብ አደሩና በአርሶ አደሩ መደብ አጋርነት ነው የሚል ንድፈ ሐሳብ ለረዥም ጊዜ ስናራምድ ቆይተን ነበር። ደርግ የመሬት ድልድል በማኪያሄድ አርሶ አደሩን በቁጥጥሩ ሥር ለማዋል ቢሞክርም፣ ሁለንተናዊ መብቶቹን ሊያስጠብቅለት ስላልቻለ በርካታ ጥያቄዎችን አንሥቶ ከእኛምጋ በትግል ሜዳ ተሰልፏል። ህወሓት/ኢሕአዴግን ከአገራችን ሩቅ የገጠር አካባቢ ተሸክሞ አዲስ አበባ አራት ኪሎ ቤተ መንግሥት ያደረሰውም ይኸው መሬት የተከፈለውና በዚህ ብቻ ያልረካው የኢትዮጵያ አርሶ አደር ነበር። በአጭሩ አርሶ አደሩ የመሬት ጥያቄዬ ተመልሶልኛልና ሌላ ምንም አልፈልግም ሳይል የፖለቲካ መብቶቹን ለማስከበር በታጋይነት፣ በሚሊሺያነትና በካድሬነት በመደራጀት የትጥቅ ትግሉን ለድል ያበቃው ዋናው ማኅበራዊ ኃይል ነው።

መለስ የቦናፓርቲስት መንግሥት አቆጥቁጧል ሲል ከቤቱ በርካታ ጠንካራ የመከራከሪያ ነጥቦችም ቀርበውለት ነበር። ከነዚህ ዋነኛው ስንክተለው ከነበረው የአብዮታዊ ዴሞክራሲ የፖለቲካ አቅጣጫ አንጻር ምን እያለ እንደሆነ ግልጽ አለማድረጉን የሚመለከት ነበር። የምንከተለው አብዮታዊ ዴሞክራሲ ንብረተሰቡን በመደብ ከፋፍሎ ላብ አደሩን፣ አርሶ አደሩንና ንኡስ ከበርቴውን የአብዮቱ ወዳጆች ሲላቸው ጥገኛ ከበርቴውንና ኢምፔሪያሊስቶችን ደግሞ በጠላትነት ይፈርጃቸው ነበር። ኢትዮጵያን ጨምሮ በሁሉም ያልበለጸጉ አገሮች የሚገኙ የፖለቲካ ኃይሎች ተቀናቃኝ መደቦችን በተለይ ደግሞ ኢምፔሪያሊዝምን በመሸወድ /maneuver በማድረግ/ ቦናፓርቲስት መንግሥት ሊቋቋሙ የሚችሉበት ሁኔታ እንደሌለና ሊኖር የሚችለው መንግሥት ወይም ከኢምፔሪያሊስቶችጋ የተቆራኘ ጥገኛ የቡርጂ መንግሥት አሊያም ኢምፔሪያሊስቶችን በመታገል ላብ አደሩን፣ አርሶ አደሩንና ንኡስ ከበርቴውን ያካተተ መንግሥት ነው። በመካል ከሁሉም መደቦች በተለይ ደግሞ ከኢምፔሪያሊዝም ቁጥጥር ወጥቶ ነጻነቱን ሊያረጋግጥ የሚችል ቦናፓርቲስት መንግሥት ከቶ ሊታሰብ አይችልም፤ እንደምንል ተነግሮት ነበር።

መለስ ይህን ለረዥም ጊዜ ያራመድነውን የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ትንታኔ የሚንድ ሐሳብ መከላከል ስላልቻለ ካቀረበው ማርክሲያዊ ትንታኔ ወጣ ያለ አብነት አፈላልጎ ቦናፓርቲዝም ባልበለጸጉ አገሮችም ሊከሰት ይችላል ብሎ፣ እንደምሳሌ በ1950ዎቹ በታይዋን የተቋቋመውን የሻንጋይ ሺክ መንግሥትና በ1960ዎቹ በደቡብ ኮርያ የተቋቋመውን የጀኔራል ፓርክ መንግሥትን ይጠቅስ ነበር። እነዚህ መንግሥታት ራሳቸውን ችለው ኢምፔሪያሊዝምን ሸውደው ቦናፓርቲያዊ መንግሥት ያቋቋሙ ሳይሆኑ የኢምፔሪያሊስት ጥገኞች ብለን እንፈርጃቸው እንደነበር ስንገልጽለትም ላቀረብነው መከራከሪያ ምንም ዓይነት መልስ ሳይሰጥ ይጠቅመኛል ያለውን መንግሥታቱ ቦናፓርቲስት ናቸው የሚለውን አቋሙን ይዞ ችክ አለ። እንዲያውም እ.አ.አ. በ1917 ዓ.ም. በሩስያ የተመሠረተው የኬሬንስኪ

መንግሥትም በአንድ ጥገኛ ኢምፔሪያሊስት አገር የተመሠረተ ነበር ብሎ ተከራክረ:: ሩስያ በወቅቱ በዓለማችን ከነበሩ ኢምፔሪያሊስቶች አንዷ እንጂ ጥገኛ የምትባል አገር አልነበረችም ብንለውም ከሌሎች ኢምፔሪያሊስት አገሮች ስትወዳደር ዝቅተኛ እድገት ስለነበራት ጥገኛ ኢምፔሪያሊስት ልትባል ትችላለች ብሎ ተከራክረ::

መለስ ክርክሩን በማስፋት አሁን ባለንበት ዘመን ባልበለጸጉ አገሮች ከኢምፔሪያሊስቶች ነጻ የሆነ አገራዊ ኢኮኖሚ ሊገነባ አይችልም ሲል እኛ ደግሞ የኢምፔሪያሊስቶች ተጽዕኖና የዓለም ዐቀፍ ግንኙነት እንዳለ ሆኖ በመሠረቱ ግን ባልበለጸጉ አገሮች ሊኖር የሚችለው አንድም ሙሉ በሙሉ ጥገኛ የሆነ ራሱን ለኢምፔሪያሊዝም አሳልፎ የሰጠ ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ወይም በመሠረቱ ነጻ ሆኖ ብሔራዊ ጥቅሙን የሚያስጠብቅ እንጂ ከዚህ የተለየ አይሆንም እንል ነበር:: መለስ አሁን ባለንበት የግሎባላይዜሽን ዘመን ያልበለጸጉ አገሮች በአንድ መሰላል ካሉት መወጣጫዎች ላይ ከዝቅተኛው ወደሚቀጥለው መወጣጫ ለመሸጋገር ይሞክራሉ እንጂ ነጻ አገራዊ ኢኮኖሚ መገንባት አይችሉም ይል ነበር:: ይህም እርሱም እኛም ስንከተለው ከነበረው የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ነጻ አገራዊ ኢኮኖሚ ፅንሰ ሐሳብ ርጽም የሚጻረር ነበር::

በመጨረሻም ክርክሩ ከመሠረታዊ የፖለቲካ ኢኮኖሚ ትንታኔ ወጥቶ ወደ ቴክኒካዊ የፖሊሲ አፈጻጸም ጉዳይ ተሸጋገረ:: በእርግጥ በዚያን ወቅት ብቻ ሳይሆን ቀደም ሲልም ነጻ አገራዊ ኢኮኖሚን ለመገንባት ስናስብ ኢምፔሪያሊስት ከሚባሉት ኃያላን አገሮች ምንም የሚኖረውን የኢኮኖሚ ግንኙነት ታሳቢ ያደረገ ነበር:: አዲስና ተጨማሪ ቴክኖሎጂ፣ ፋይናንስና ዕውቀት የሚገኘው ከነዚህ አገሮች ምንም የሚክደው አልነበረም:: እንዲያውም ይህ ግንኙነት በዘመነ ግሎባላይዜሽን ይበልጥ የተጠናከረ እንደሚሆንም ግልጽ ነበር:: ሆኖም የአገሮች ሉዓላዊነትና ነጻነት ጨርሶ ይጥፋ ካልተባለ በስተቀር እያንዳንዱ አገር የራሱን ነጻ ኢኮኖሚ ለመገንባት መጣሩ እንደማይቀርም ግልጽ ነበር:: በእኛ በኩል ሲነሣ የነበረው ክርክርም ይህን ግምት ውስጥ አስገብተን በመሠረቱ ነጻነት ያለውና ራሱን የቻለ ኢኮኖሚ መገንባት ይቻላል ከሚለው የሚነሣ ነበር:: የመለስ አቋም አገራዊና ስትራቴጂያዊ ዕይታ የሌለውና የኢምፔሪያሊስቶችን ሥነ-አመክንዮ (logic) ብቻ የሚከተል ከመሆኑም ባሻገር ከኤርትራ ጋር በተደረገው ጦርነትና ድርድር መለስ ያሳየውን ተንበርካኪነት በማያወላዳ ሁኔታ ያንጸባርቅ ነበር:: ስለሆነም የአንድ አገር ልማትና እድገት በነጻ ስትራቴጂያዊ ዕይታ ላይ ተመሥርቶ የሚገነባ እንጂ ከኃያላን መንግሥታት ተጠግቶና ተስፈኛ ሆኖ የሚገነባ አይደለም የሚለው ክርክራችን በመለስ በኩል ተቀባይነት አላገኘም:: እንዲያውም መለስ ባለንበት ዘመን ነጻ አገራዊ ኢኮኖሚ እንዲባላው ብሎ የሚያስብ ወገን ካለ ልማትን የሚያደናቅፍና «የታላባን መሰል» ጥፋትን የሚያስከትል እንደሆነ ሊገልጽልን ይሞክር ነበር:: እኛን ከታላባን ሲያመሳስል እርሱን ከማን ማመሳሰል ይቻል እንደነበር ለአንባቢው እተወዋለሁ::

መለስ ቦናፓርቲዝምና የአብዮታችን መበስበስ የሚለውን አስተሳሰብ ያራመደው እጅግ ግዙፍ ቦናፓርቲስት መንግሥት በሙስናና በብልሹ አስተዳደር እንደሚጨማለቅ ኹሉ የኢትዮጵያ መንግሥትም በከፍተኛ ሙስናና በብልሹ አስተዳደር ተዘፍቋል ለማለት ነበር:: መለስ ያልተገነዘበው ግን ትንታኔው ቦናፓርቲስት መንግሥታትን ብቻ ሳይሆን በዓለማችን ያሉን ፓርላሜንቴሪያዊም ይሁኑ ፕሬዚዳንታዊ የክበርቱ ሥርዓቶችንም እንደሚመለከት ነበር:: በርካታ የአፍሪካ እጅግ ግዙፍ መንግሥታት በሙስናና በብልሹ አስተዳደር የተዘፈቁ እንደሆኑ ለማሳየት ሩቅ መሄድ አያስፈልግም:: ከበለጸጉት አገሮችም ግዙፍ መንግሥትን መሥርተው በሙስናና በብልሹ አስተዳደር የተዘፈቁ አይጠፉም:: በዘመናችን ሙስናና ብልሹ አስተዳደር የቦናፓርቲስት መንግሥታት መለያ ብቻ እንዳለመሆናቸው መለስ የነቀዙ መንግሥታትን ለማፋለግ ሁለት ክፍለ ዘመን ወደ ጂኦ ተመልሶ ወደ አውሮፓ መንዝ ባልነበረበት ነበር:: ዋናው ቁምነገር መለስ ንድፈ ሐሳቡን ያቀነቀነው አቅጣጫ ለማሳትና

እኛን በፋይዳቢስ ውይይት ጠምዶ የጠነሰሰውን ሤራ ለማጠናቀቅ እንጂ ተጨባጭ ሁኔታችንን ለመግለጽ አልነበረም።

መለስ በክርክሩና በጽሑፉ ኢትዮጵያ ውስጥ ቦናፓርቲያዊ የመበስበስ አደጋ ተደቅኗል ሲል የዚህ ዓይነቱ መንግሥት ያለውን ሚና በተገላቢጦሽ ሊያስቀምጥ ሞክሮ ነበር። በታሪክ እንደሚታወቀው የቦናፓርቲስት መንግሥት ዋነኛ መገለጫ መለስ ይል እንደነበረው ሙስናና ምግባረ ብልሹነት ሳይሆን የመደቦች ቅራኔ ተካሮ አንዱ ሌላውን አቸንፎ የተረጋጋ መንግሥት ለማቋቋም ባልተቻለበት፣ ኅብረተሰብ ሊበታተን በተቃረበበት፣ ሁኔታ አደጋውን ለማስወገድ መፈጠሩ ነው። ሆኖም በመለስ አገላለጽ የኢትዮጵያ ቦናፓርቲስት መንግሥት አገሪቱን ከመበታተን የሚያድን ሳይሆን እንድትበታተን የሚጋብዝ ነበር። ለዚህ ይሰጠው የነበረው ምክንያትም መንግሥቱ ፀረ-ዴሞክራሲያዊና በሙስናና በብልሹ አስተዳደር ከመዘፈቁ የተነሣ ተልእኮው አገሪቱን መበታተን ነው የሚል ነበር። ከላይ እንደጠቀስኩት ይህ ድምዳሜው ካቀነቀነው ንድፈ ሐሳብጋ የሚጣጣም ሳይሆን እኛ ከሌለን አገር ትበታተናለች የሚለው የዘወትር ማስፈራሪያው ተቀጥላ ነበር።

5.2.2 ተከራካሪዎችን የማዋክብና የመስበክ ዘመቻ

ቀደም ሲል እንደገለጽኩት፣ በውይይቱ ሂደት፣ መለስ ያቀረበውን ንድፈ ሐሳብ የሚንዱ በርካታ ነጥቦች ቀርበው ነበር። መለስንና ተከታዮቹን እጅግ ያበሳጩው ግን ገብረ መስቀል ኃይለ፣ አረጋሽ አዳነና ዓባይ ፀሐይ ያቀረቧቸው ጥያቄዎችና አስተያየቶች ነበሩ። ገብረ መስቀል በውይይቱ ብዙ ጥያቄዎችን ጠይቆ የመለስን የተጭበረበሩ መልሶች ከስማ በኋላ መለስ እየተከተለ ያለውን የተሳሳተ አኪያሄድ ለሕዝብ ሲል እንዲለውጥ አጥብቆ ተማጽኖት ነበር። መለስ ለማሸነፍ እየሞከረ ያለው የሐሳቡን የበላይነት በማረጋገጥ ሳይሆን የፓርቲውን አባላት በመደለልና ሤራ በመጠንሰስ እንደሆነም ገልጾ ስቅስቅ ብሎ እያለቀሰ «አባነችሁ ለሕዝቡ ስንል በእውነት ላይ ተመሥርተን መልካሙን እናስብ» ብሎ የእነ መለስን መርሕ የለሽ እንቅስቃሴ ሲያወግዝ፣ መለስ ይህን ገብረ መስቀል ያጋለጠውን ስውር እንቅስቃሴውን ሊያስተባብል አልቻለም።

ሌላዋ መለስን ያበሳጩቸው አረጋሽ አዳነ ነበረች። አረጋሽ መለስ ያቀረበውን ጽሑፍ በሚገባ አንብባ ሐሳቦቹ እርስ በእርስ እንደሚጋጩና ማርክስ አለው ብሎ የጠቀሰው የተሳሳተ መሆኑን ከተጠቀመባቸው መጻሕፍት ማስረጃ ስትደረድርለት ንግግሯን ሳትጨርስ «ነገሩን ሁሉ እያምታታችው ነው፤ ጭራሽ አልገባትም፤» ብሎ ሲያቋርጣት አረጋሽ እጅግ ተበሳጭታ ከአሁን በፊትም እሷንና ሌሎች ታጋዮችን እየኮረኮመ እንደኖረ ሁሉ አሁንም ያንኑ እያደረገ እንደሆነ ተናግራ በንዴትና በስሜት አለቀሰች። በዚህ ጊዜ ቤቱ የመለስ ድርጊት አግባብ እንዳልሆነ ገልጾለት አሳስፈላጊ ንግግሩን ትቶ የጀመረችው ሐሳብ እስክትጨርስ እንዳያቋርጣት ማሳሰብያ ሰጠው።

ሆኖም መለስና ተከታዮቹ ከስብሰባ ውጭም በሐሳብ የተቃወሟቸውን ከመዝለፍ አልተቆጠቡም። በአንድ ወቅት በነበረው የሻይ ዕረፍት አረጋሽ፣ «መለስ መጀመሪያ ይህን አጅንዳ ያቀረብኩት ይጠቅማል ብለህ ሊሆን ይችላል፤ አሁን ግን እንደሚታየው መያዣና መጨበጫ ስለሌለው፣ ከሁኔታዎችጋ ተያያዥነት የሌለውና የማይጠቅም ሆኖ ስላገኘሁት ትቼዋለሁ ብትል ለሁላችንም በበጀ ነበር» ስትለው መለስ፣ «እምትተውት ነገር ካለ እናንተ ተውት እንጂ እኔ የምተወው ነገር የለም» ብሎ መለሰላት። እርሷም በግሏ የሰጠችውን አስተያየት በቡድን እንደቀረበ አስመስሎ በመናገሩ እንዳዘነች ትናገራለች። በዚህ አጋጣሚ ሥዩም ጆሮውን አሞት ነበርና ከአረጋሽ እየቀለደች፣ «አንዱ በጀርባው፣ አንዱ በእግሩ፣ አንዱ

ደግሞ በጆሮው ተያዘ እኮ፤» ስትለው፤ «አንቺ ስትታመሚማ የሚጀምርሽ በምላሰሽ ነው» ብሎ ሲላት ምን ያህል እንደተማረረ ተገነዘበች።

በዚህ ውይይት በእነ መለስ ተጠቂ ከሆኑት አንዱ ዓባይ ፀሐዬ ነበር። ዓባይ ከሥዩምጋ ስብሰባውን የመምራት ኃላፊነት ቢሰጠውም ዐልፎ ዐልፎ መለስን የሚፈትኑ ጥያቄዎች ያቀርብ ስለነበር የመለስ ደጋፊዎች፤ በተለይ ቴዎድሮስና ስብሐት ነጋ፤ ይዘልፉት ነበር። ሆኖም ዓባይ ስድባቸውን ተቋቁሞ ከገመቱት በላይ ጠንከር ያለ ዐጻፋዊ መልስ ይሰጣቸው ስለነበር እጅግ ተበሳጭተው ነበር። ዓባይ፤ «የስብሐት የክርክር አግባብና አጠቃላይ አኪያሄድ ጊዜ ያለፈበትና ኋላ ቀር ነው» የሚል አስተያየት ሲሰነዝር ስብሐት ጦፎ በዚህ ውይይት አልሳተፍም ብሎ ስብሰባውን ረግጦ ሊወጣ ሲጋበዝ ጸጋይ በርሄ፤ ቅዱሳን ነጋና ሌሎች ኋላ ላይ ከመለስጋ የተሰለፉ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት እግሩ ላይ ወድቀው እንዳይወጣ ሲለምኑት ትንሽ ካንገራገረ በኋላ ከበሩ ተመለሱ። የሚገርመው ስብሐት ዓባይ ስድቦኛል ብሎ ስብሰባውን ረግጦ ለመውጣት ሲቃጣው የስድብ ውርጅብኝ የዘነበበት ዓባይ ስብሰባውን መምራቱን መቀጠሉ ነው።

የመለስ ደጋፊዎች ዓባይ ፀሐዬ ላይ ያነጣጠሩት መለስን ከሚቃወሙት መኻል ደካማው ቋጠሮ በመሆኑ ያን ያህል ጠንካራ ተቃውሞ አያሰማም ብለው ገምተው ነበር። እነ መለስ ዓባይ ጠንካራ ምት ከተሰነዘረበት ሊቀለበስ ይችላል የሚል ግምት ያደረባቸውም በተለያዩ አጋጣሚዎች ያሳያቸውን የአቋም መዋዠቆችና ከመለስጋ በየጊዜው እየተገናኘ መወያየቱን ስለሚያውቁ ሊሆን ይችላል። ያም ሆኖ ውይይቱ እስኪቋረጥ ድረስ ዓባይ ምንም ዓይነት የአቋም ለውጥ አሳሳቢም ነበር።

5.2.3 በሙስናና በፀረ-ዴሞክራሲያዊነት ዙሪያ አጭር ውይይት

በንድፈ ሐሳባዊው ውይይት መግባባት ላይ ሳይደረስ ንድፈ ሐሳቡ ለአገራችን ስላለው ተጨባጭ ፋይዳ ክርክሩ ቀጠለ። በዚህ ክርክርም መለስ በተለይ በድርጅቱ ውስጥ ሙስና እጅግ ተንሰራፍቷል የሚል ሐሳብ ሲሰነዝር የምንቃወመው ወገኖች ደግሞ መለስ በሙስናው አጄንዳ የሚገፋበት ከሆነ ሙስና በጥልቀትና በተጨባጭ መታየቱን እኛም የምንደግፍ መሆናችንን በአጽንዖት ገለጽንለት። እንዲያውም በዚህ ጉዳይ ላይ፤ «ሙስናን ከመሠረቱ መምታትና መዋጋት የሚቻለው ከዚሁ ከአመራሩ ሲጀመር ስለሆነ አንድ ገለልተኛ አጣሪ ቡድን ተቋቁሞ የእያንዳንዱን የማዕከላዊ ኮሚቴ አባልና የቤተሰቡን ሀብት መመዝገብና መመርመር ይጀመር» የሚል ተጨባጭ የመፍትሔ ሐሳብ አቀረብን። «የሚቋቋመው ገለልተኛ ኮሚቴ በሚያቀርበው ዘገባ መሠረትም ጥፋተኛ ሆኖ የተገኘ ይጠየቅ፤ ይቀጣ» ብለንም አከልንበት። ይኸን ሐሳብ ስናቀርብ መለስና ደጋፊዎቹ እጅግ ተንጫፎ። «ዓሣ ጎርጓሪ ዘንዶ ያወጣል» እንዲሉ፤ ነገሩ ወዴት እንደሚያመራ ተገንዝበው በድንጋጤ ተውጠው ያቀረብነውን ሐሳብ በጥብቅ መቃወም ጀመሩ። የደጋፊዎቹን ሥጋት የተገነዘበው መለስም ሲያረጋጋቸው፤ «እኔ ሙስና የምለው ማን መለኪያ ውስኪ ጨለጠ፤ ማን የተወሰነ ነገር ከዚያና ከዚህ ቃረመ፤ ከሚል አንጻር ሳይሆን ሥልጣንን በርስትነት ተቆጣጥሮ ገዥ መደብ ለመሆን ያለውን አስተሳሰብና ፍላጎት ነው። ስለሆነም አደገኛ የሙስና መንሰራፋት አድርጌ የማየው የአስተሳሰቡን አዝማሚያ ነው» የሚል አስተያየት ሰጠ። በዚህ የተረጋጉት ደጋፊዎቹም፤ «አዎን ሙስና መታየት ያለበት ሥልጣንን እንደ ርስት ለመጠቀም ካለው የአስተሳሰብ አዝማምያ አንጻር መሆን አለበት።» ብለው አስተጋቡ። የመለስን ሐሳብ የምንቃወመው ወገኖች ደግሞ፤ «የለም ሙስናን መለስ በሚፈልገው መንገድ አይተረጎመውም፤ ሁሉም የሚያውቀውና ግልጽ የሆነው የሙስና ትርጉም ሥልጣንን ተገን አድርጎ ያለአግባብ የሕዝብንና የአገርን ሀብት መዝረፍ ነው። ከዚህ ውጭ የሚሰጠው

ትርጉም ከሙስና ጋራ ቀጥተኛ ተያያዥነት የለውም። ጉዳዩ በገለልተኛ አካል ይታይ» ብለን ስንከራከር አሁንም መለስና ደጋፊዎቹ በዚህ ሊሰማሙ አልቻሉም። የመለስ ዓላማ በማዕከላዊ ኮሚቴው የሕዝብና የመንግሥት ሀብት የዘረፉ አሉ በሚል ሰብብ በሐሳብ ከእርሱ የተለዩትን ለመምታት እንጂ ጉዳዩ ተጣርቶ አብዛኛዎቹን ደጋፊዎቹን ለማጣት አልነበረም። እንዲሁም መለስና ደጋፊዎቹ ሙስናን እንደመፈክር ያነሡ የነበረው የፖለቲካ ተቃዋሚዎቻቸውን ለመምታት እንዲችል እንደነበር በግልጽ ታየ።

በመለስ የቦናፓርቲዝምና የመበስበስ አደጋ ጽሑፍ ውስጥ ሁለተኛው ለአገራችን አግባብነት አለው የተባለው ችግር ፀረ-ዴሞክራሲያዊነት መግነኑ ነበር። ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት መለስ ባቀረበው ንድፈ ሐሳብ በሁለት ተቀናቃኝ መደቦች የኃይል ሚዛን ተመጣጣኝነት ምክንያት የሚፈጠረው መንግሥት በባሕርይው ፀረ-ዴሞክራሲያዊ ይሆናል ይል ነበር። ይህንንም ከኢሕአዴግ ጋራ በማያያዝ ኢሕአዴግ ውስጥ የአገራችን አርሶ አደር ዝቅተኛ ንቃተ ጎሊናና ሥልጣን ለመቆጣጠር የሚችል የተጠናከረ የከበርቴና የላብ አደር መደብ አለመኖሩን በመጠቀም ፀረ-ዴሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ ሥልጣንን እንደርሱት ለመያዝ የሚሹ ወገኖች እንዳሉ ለመግለጽ ይሞክር ነበር። መለስ ይህ ዝንባሌ ራሱንም እንደሚመለከተው ፍጹም ዘንግቶት፤ የዝንባሌው ተሸካሚዎች በፌዴራሉ መንግሥት ተቋማት ምንም ሥልጣን ያልነበረን ግን እንቃወመው የነበርነው የአመራር አባላት ሆነን ነበር። በዚህ ጉዳይ ዙሪያም ሰፊ ክርክር ተኪያሂዶ ነበር። በእርግጥ የመለስም የኛም ክርክር እንከተለው በነበረው የአብዮታዊ ዴሞክራሲ ማዕቀፍ ሥር ይኪያሂድ ስለነበር የሊበራል ዴሞክራሲን መሠረታዊ ፅንሰ ሐሳብ ያሳገናዘበና ተገቢውን አቅጣጫ ያልያዘ ነበር። ሆኖም ስንከተለው ከነበረው የፖለቲካ አቅጣጫ አንጻር የዴሞክራሲና የፀረ-ዴሞክራሲነት ጥያቄ ሲነሣ ዋናው ፀረ-ዴሞክራሲያዊና ሥልጣንን ለዓመታት የሙጥኝ ያለው መለስ ራሱ ነበር።

5.2.4 የየካቲት በዓልን ለማክበር የሰብሰባው መቋረጥ

ስብሰባው እጅግ ውጥረት ተሞልቶበት ለቀናት ከተኪያሂደ በኋላ የህወሓት አመራር ሊሰነጠቅ ጥቂት ቀናት ሲቀሩት ኻያ ስድስተኛውን የህወሓት ምሥረታ በዓል ለማክበር ለተወሰኑ ቀናት ተቋረጠ። መለስ በኻያ ስድስተኛው የህወሓት ምሥረታ በዓል ለመገኘት ይፈልግ እንደሆነ ስጦይቀው በመጀመሪያ እንደማፈልግ ከገለጸልኝ በኋላ ቆይቶ ደግሞ በድንገት ጠርቶኝ፤ «በዚህ በዓል ለመገኘት ወስኛለሁና ምን ይመስልሃል?» ብሎ ጠየቀኝ። ምን ለማለት እንደፈለገ ባይገባኝም፤ «በዓሉ የሁላችንም ስለሆነ መሳተፍ መብትህ ነው፤ እንዲያውም የሻዕብያን ሽንፈት በተመለከተ በበዓሉ ንግግር ብታደርግ ጥሩ ነው» ብዬ መለስኩለት። መለስ በአጭር ጊዜ ውስጥ ሐሳቡን ለመለወጥ ያበቃው ምናልባት ከአብዛኛዎቻችንጋ ተራርቆ ስለነበር በበዓሉ መገኘት ትርጉም የለውም ብሎ፤ ቆይቶ ግን በበዓሉ መገኘቱ አሁንም ፓርቲውን በባላይነት እየመራና እየተቆጣጠረ መሆኑን ለደጋፊዎቹ ለማረጋገጥ ሊሆን ይችላል የሚል ግምት አለኝ። የሆነው ሆኖ አብዛኛው በአዲስ አበባው ስብሰባ ተሳታፊ የነበረው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባል በበዓሉ ለመገኘት እንቅስቃሴ ጀመረ።

በዚህ አጋጣሚ ከወትሮው በተለየ ሁኔታ የትግራይ ሴቶች ማኅበር ሊቀመንበር የነበረችው ቅዱሳን ነጋ የመቀሌ ሴቶችን አስተባብራ መለስን ከአውሮፕላን ማረፊያ እስከ ቤተ መንግሥት ሲጓዝ በእልልታ እንዲያጅቡት አደረገች። ይህ የቅዱሳን ድርጊት ከበፊቱ አቋሟ መንሸራተቷና መለስን ለመደገፍ ቆርጣ መነሣቷን ያመለክት ነበር። ቅዱሳን ቀደም ሲል በተኪያሂዱት ስብሰባዎች መለስን ደግፋ ድምጽ እንድትሰጥ ወንድሟ ስብሐት ነጋና ክንፈ ሊያግባቧት ሲሞክሩ ሰድባቸው እንደተለያዩ ዐውቅ ነበር። ኋላ ላይ ግን በስብሐት

አማላጅነት ቤተ መንግሥት ሰተት ብላ ገብታ ድምጿን ለመለስ ከመስጠት ዐልፋ ክብረ ሞገሱንም ከፍ ልታደርግለት ተንቀሳቅሳለች።

ሌላው አስገራሚ ክስተት በዓሉ በየዐምስት ዓመቱ እንደሚከበረው በከፍተኛ ደረጃ ባይከበርም፤ የሱዳኑ መሪ ፕሬዝዳንት ዑመር አልበሽር በዚህ በበዓሉ ለመገኘት መወሰን ነበር። በሽር በበዓሉ እሳተፋለሁ ማለቱ ለብዙዎቻችን ዕንቅጥል ሲሆንብንም ግምቴ መለስና በሽር በድርጅቱ ውስጥ ስለተፈጠረው ቀውስ ለመነጋገርና በተለይ ደግሞ መለስ የበሽርን ድጋፍ እንዲያገኝ የተፈጠረ ምክንያት ይመስለኛል። ለማንኛውም፤ በሽርም መለስም በድንገት በበዓሉ ለመገኘት መወሰናቸው አጋጣሚ ብቻ ሊሆን እንደማይችል እገምታለሁ።

በዚህ የህወሓት በዓል ፕሬዝዳንት ነጋሶም ተጋብዞ ሌላ ፕሮግራም ስለነበረው ለመምጣት እንደማይችል ገልጾልን፤ የበሽርን በበዓሉ መገኘትን በተመለከተ ግን አንድ የፕሮቶኮልና የአሠራር ጥያቄ አንሥቶ ነበር። ይኸውም በሽር የሱዳን ርእሰ ብሔር እንደመሆኑ በመንግሥታት ግንኙነት ፕሮቶኮል መሠረት መጀመሪያ አዲስ አበባ መጥቶ ስለአመጣጡ ለኢትዮጵያ ርእሰ ብሔር ሳያስረዳ ወደ መቀሌ ዘው ብሎ መሄዱ ትክክል አለመሆኑን ነበር። የወቅቱ የኢትዮጵያ ፕሬዝዳንት ነጋሶ በሽርና ኢሳያስ አፈወርቂ ያለ እርሱ ዕውቅና በበርካታ አጋጣሚዎች ኢትዮጵያ እንደሚመጡና ይህን ለረዥም ጊዜ ዝም ብሎ ቆይቶ ጥያቄውን በዚህ አጋጣሚ አንሥቶት ነበር።

የነጋሶ ጥያቄ ተገቢ ቢሆንም ኢሕአዴግ ውስጥ ከፍተኛ ቀውስ በተፈጠረበት ወቅት መነሣቱ ግን አስፈላጊው ትኩረት እንዲሰጠው አልረዳም። ሲያሰኘን እንደ መንግሥት፤ ሲያሰኘን እንደ ታጋይ ሆነን የፈለግነውን እንግዳ ወደ ኢትዮጵያ ስናስገባና ስናስወጣ፤ ነጋሶ ከፕሮቶኮልና ከአሠራር አንጻር ላነሣው ጥያቄ ክብደት ልንሰጠው በተገባ ነበር። በሽርና ኢሳያስ አዲስ አበባ ሳይደርሱ በቀጥታ ወደ መቀሌ መጥተው በወቅቱ ርእሰ ብሔር ካልነበረው ከመለስጋ ሦስቱን አገሮች በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ ብዙ ጊዜ ይነጋገሩ ነበር። በበኩሌ የተጠቀሰውን የበሽርን በበዓሉ ለመገኘት ፕሮቶኮልና አሠራርን አለመከተል እንደ ቁምነገር አልቆጠርኩትም ነበር።

በሽር የህወሓትን ኻያ ስድስተኛ የልደት በዓል ለማክበር ወደ መቀሌ ሲመጣ ቡቡ ሂልስ በሚባለው ሆቴል ዐርፎ ከመለስጋ ረዘም ላለ ጊዜ ተነጋግሮ ነበር። ከዚህ በፊት በሽር ወደ መቀሌ ሲመጣ የንግግሩ አጀንዳዎችና ውጤቶች ለሁላችንም ይነገሩ ነበር። በዚህ አጋጣሚ ግን፤ ውይይቱ የመለስና የበሽር ብቻ ሆኖ ቀረ። በሽር በበዓሉ ቀን በትግራይ ስታድየም በተደረገው ሰልፍ ንግግር ሲያደርግ በሁለቱም ጎራ ያለነውን የአመራር አባላት በስም እየጠራ፤ የቆየ ትውውቅና ወዳጅነት እንዳለው፤ ለተሰበሰበው የመቀሌ ሕዝብ ገልጾ ነበር።

መለስ በዚህ የየካቲት በዓል ዋዜማና በበዓሉ ቀን በቡቡ ሂልስ መሽጎ ደጋፊዎቹን ተራ በተራ፤ ዐልፎ ዐልፎም በጋራ፤ ያነጋግረው ነበር። ብዙ የጦር አዛዦችን በተለይም እነ ሳሞራን፤ አባዱላንና ሌሎች ከፍተኛ የጦር መሪዎችን አግኝቶም ይመክር ነበር። መለስ በበዓሉ ምክንያት በተቋረጠው የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት አስቀድሞ አብላጫ ድምጽ እንደሚያገኝ አረጋግጦ ስለነበር ይኸን ዜና ለሚደግፉት መኮንኖች አብስሮላቸው ነበር። በመሆኑም አንዳንድ መኮንኖች በየመጣጥ ቤቱ የመለስን አሸናፊነት እያበሰሩ፤ ከእንግዲህ መለስን ሲቃወሙ የነበሩት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት በዝቅተኛ የመንግሥት ሥራ ይማቅቃሉ፤ ተወልደን በአንድ አካባቢ የሕዝብ ሥራ እንዲሠራ፤ ገብሩን የአንድ ወረዳ አስተዳዳሪ እንዲሆን እናደርጋለን፤ ወዘተ... እያሉ በእነ መለስ ስለምንወገደው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ዕጣ ፈንታ ያወሩ ነበር።

ሌላው ለየት ያለው እንቅስቃሴ የክልሉ ምክትል አስተዳዳሪ የነበረው የአለቃ ጸጋይ በርሄ ነበር። ጸጋይ የአዲስ አበባው ስብሰባ ተቋርጦ ወደ መቀሌ ከተመለሰን ጀምሮ መለስን ከምንቃወመው ወገኖች፣ ከእኔም አብሬው ከምሠራው ከክልሉ ርእሰ መስተዳድር ጋራም፣ ጭራሽ አልተገናኘም ነበር። እኔና ተወልደ በየፊናችን ልናገኘው ስንሞክርም ፈጽሞ አልተሳካልንም። ስለ ጸጋይን የአቋም ለውጥ እርግጠኛ የሆንኩት ግን ከጄኔራል ጻድቃን ገብረ ተንሣይጋ ስገናኝ ነው። ጻድቃንን አክሱም ሆቴል ባረፈበት መኝታ ክፍል ሳገኘው፣ ጸጋይ በመለስና በራሱ ላይ ስለደረሱ በደሎች እንባውን እያፈሰሰ አውርቶለት ኖሮ፣ «እውነቱ የቱ ነው? ሁኔታውስ ወዴት እያመራ ነው?» ብሎ ሲጠይቀኝ በመለስም ይሁን በጸጋይ ምንም ዓይነት በደል እንዳላደረሰን፣ የመለስን ሐሳብ ግን አጥብቀን እንደምንቃወም ገለጽኩለት። ከዚህ ውጭ እኔ የማውቀው ነገር እንደሌለ፣ ጸጋይም ስማችንን እንዲህ እያለ ማጥፋቱ የአቋም ለውጥ እንዳደረገና መለስን ለመደገፍ ሰበብ እየፈለገ እንደሆነ እንደሚያመለክት ነገርኩት። ጻድቃን በወቅቱ እንዳለውም ሁኔታዎች ወደ መጥፎ አቅጣጫ እያመሩ ነበር፤ መለስም ከፖለቲካ አመራሩ ዐልፎ በሠራዊቱም ድጋፍ ለማሰባሰብ እየተንቀሳቀሰ ነበር።

መለስ በማዕከላዊ ኮሚቴው የበላይነት ማግኘቱንና እኛን ለማስወገድ የቤት ሥራውን መጨረሱን የተገነዘብኩት መቀሌ ያደርግ በነበረው እንቅስቃሴ ብቻ አልነበረም። የየካቲትን በዓል ለማክበር ወደ መቀሌ ለመንቀሳቀስ ስንዘጋጅ፣ መለስ ላገኝህ እፈልጋለሁ ብሎ በቤተ መንግሥቱ ግቢ ስንገናኝ ለምን እንደፈለገኝ ስጠይቀው፣ «ከአሁን በፊት በእኔና በአንተ መካከል መልካም ግንኙነት ነበር፤ ጦርነቱ ከተጀመረ በኋላ ግን ግንኙነታችን ሻክሯል፤ በግልም ተገናኝተን አናውቅም። በርካታ የጤና ችግሮች ገጥመውኝም አልጠየቅኩኝም፤ የሆነው ሆኖ በአንተ ላይ ክፉ አላሰብም፤ ግንኙነታችን ጥሩ ሆኖ እንዲቀጥል እፈልጋለሁ» አለኝ።

እኔም፤ «እንዳልከው ከአሁን በፊት በተለያዩ አጋጣሚዎች በተደጋጋሚ እንገናኝ ነበር፤ ጦርነቱ ከተጀመረ በኋላ ግን አልተገናኘንም። ይኸ ሊሆን የቻለውም የሻዕብያን ወረራ መመከትን በተመለከተ የነበረህ አቋም ትክክለኛና ስላልነበር ነው። እንዲያውም፣ በወረራው ማግስት ስንገናኝ ሻዕብያ ራሱ ይሟሸሻል ስትል እጅግ በጣም ተናድጄ ነበር። ከዚያም በኋላ ቢሆን፣ አብዛኛው የማዕከላዊ ኮሚቴ አባል የሚሰማማሰትን ሁሉ አልቀበልም ስትል አያያዝህ አላማረኝም። ብንገናኝም ኖሮ የሚለወጥ ነገር ስላልነበር አላገኘሁኸም። በአንተ ላይ ክፉ ነገር አላሰብም ማለትህ ግን ከባድ ስሕተት ነው። እየተነጋገርክ ያለኸው ከካያ ዐምስት ዓመት በፊት ከሞተ ሰው ጋራ ነው /ይህን ስል እንደ አጋጣሚ አሁን በሕይወት ኖርኩ እንጂ ለመሞት የወሰንኩት ከካያ ዐምስት ዓመት በፊት ትግሉን ስቀላቀል ነው ማለቴ ነበር። ስለዚህ ክፉ ብታሰብም ባታሰብም በእኔ ላይ የሚያመጣው ለውጥ የለም፤ በየአቋማችን ጸንተን እንሄዳለን።» ብዬው ተለያየን። ይህም መለስና እኔ በግልና በግንባር ለመጨረሻ ጊዜ የተገናኘንበት አጋጣሚ ነበር።

መለስ ባንተ ላይ ክፉ አላሰብም ሲል በተቃወምነው ላይ እርምጃ ሊወስድ እየተዘጋጀ እንደሆነ መገመት አስቸጋሪ አልነበረም። በአለቀ ሰዓት በአንተ ላይ ክፉ አላሰብም ሲለኝም ድምጽህን ከሰጠኸኝ አብረን ልንሠራ እንችላለን፤ አለበለዝያ ግን ክፉ ነገርም ሊደርስብህ ይችላል የሚል ማስጠንቀቂያ ብጤ መቃጣቱም ነበር። በዚህ ረገድ የዩንቨርስቲ ተማሪ ሆኜ ከአንጋፋው ታገይ ገሠሠ አየለ ያገኘኩት ምክር፤ «አንድ ሰው ሰባት ጊዜ አይሞትም፤ በአንድ ሰው ላይ ሞት የሚደርሰው አንድ ጊዜ ብቻ ነው፤ ሞት መጣሁብህ ቢልህ የያዝኸውን አቋም በጽናት ይዘህ ይህንን አንድ ሞት ማስተናገድ ነው፤» የሚል ነበር። ከዚህ ሁሉ ረዥም የትግል ጊዜ በኋላ፣ ሞትን ፈርቼና የተወሰነ ዕድሜ እቀጥል ብዬ

የማላምንበትን አቋም ማራመድ ከአንድ ጊዜ በላይ ሞትን ማስተናገድ እንደሆነ ተገንዝቤ ምንም ዓይነት ማስፈራሪያ አቋሜን እንደማይለውጠው ለራሴ አረጋገጥኩ።

6. ከመቀሌ መልስ የሰብሰባው መቀጠልና የተላለፈው ውሳኔ

ከመቀሌው ጉዞ በፊት፤ መለስ ወይይቱ ቶሎ እንዲቋቋሙ ፍላጎት አልነበረውም። የተለያዩ ጥቃቅን የሐሳብና የአሠራር ሥነ-ሥርዓት ጉዳዮችን እያነሣ ስብሰባውን ያንጓትተው ነበር። ወይይቱ ከተጀመረ ከጥቂት ቀናት በኋላ አርከበ፤ «ለምን ወይይቱን ቶሎ ድምጽ ሰጥተን አንቋጩውም?» የሚል ሐሳብ አቅርቦ ነበር። አርከበ ከመለስ ጋራ ከተሰለፉት ቀንደኛ ተዋንያን አንዱ ሆኖ ሳለ ድምጽ ሰጥተን እንገላገል ማለቱ፤ አንድም ከመለስ ጋራ በሚገባ የመናበብ ችግር ነበረበት ማለት ነው። አልያም የእነርሱ ድምጽ እንደሚበልጥ አስቀድሞ ፍንጭ አግኝቶ ነበር ማለት ነው። ያም ሆነ ይህ ቶሎ ክርክሩን ቋጭተን ወደ ድምጽ መስጠት እንግባ የሚለው የአርከበ ሐሳብ በሁሉም ዘንድ ተቀባይነት ሳያገኝ ቀረ። የመለስን ሐሳብ በምንቃወመው ወገኖች ወይይቱ ገና አልበሰለም የሚል የዋህ አስተሳሰብ የነበረን ሲሆን፤ በመለስ በኩል ደግሞ ከውስጥና ከውጭ ደጋፊዎቹን ለማሰባሰብና ለማደራጀት የሚፈልገውን ጊዜ ሁሉ እየተጠቀመ ነበር።

መለስ በመቀሌ ከተከበረው የህወሓት የልደት በዓል በኋላ ሙሉ መተማመን ማሳየት ጀምሮ ተቀናቃኞቹና አንዳንድ ደጋፊዎቹ በሐሳብ ስንፋጭ ታዛቢ ሆኖ ኮካውን እየተጎነጨና ዐልፎ ዐልፎም ጥርሱን በረዥም መፋቅያ እየሚጨ ዘና ብሎ ይመለከተን ነበር። ቀደም ብሎ ይታይበት የነበረው ጭንቀትና መቅበዝበዝም ረግቦለት ነበር። ብዙ ሳንቆይም ወደ ድምጽ መስጠቱ እንሸጋገር የሚል ሐሳብ ከነመለስ ተሰንዝሮ እያንዳንዱ ተሳታፊ በቀረበው አጀንዳ ላይ የድጋፍ ወይም የተቃውሞ አስተያየት እያቀረበ ድምጹን መስጠት ጀመረ። በዚህ የድምጽ አሰጣጥ ሂደት ወሳኝ የነበሩት በትግራይ ክልል ተመድበው ይሠሩ የነበሩት ዐምስት የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ነበሩ። እነእርሱም አለቃ ጸጋይ በርሄና ባለቤቱ ቅዱሳን ነጋ፤ ዓባይ ወልዱና ባለቤቱ ትርፋ ኪዳነ ማሪያም፤ እንዲሁም ጎበዛይ ወልደ አረጋይ ነበሩ። ስብሐት ነጋ ከአሁን በፊት በሉዓላዊነት ጉዳይ ላይ ድምጽ ሲሰጥ እህቱን ቅዱሳን ነጋንና አማቹን ጸጋይ በርሄን ከንፈ ገብረ መድኅን ቤት በመጋበዝ መለስን እንዲደግፉ ሊማጽናቸው ሞክሮ በዚህ ጉዳይ ከተለያዩን ቤተሰባዊ ግንኙነታችን ሊበጠስ ይችላል ብሏቸው እንደነበር ሰምተናል። በወቅቱ ቅዱሳን ወንድሚን «አንተ ሁለተኛ ወንጀል እየፈጸምክ ነው፤ ያን ሁሉ ወጣት ካስጨረስክ በኋላ አሁን ደግሞ መሬታችንን አሳልፈን ሰጥተን እንገላገል ማለትህ እጅግ የሚያስገምትህ ነው፤» ብላ ተቃውሟው ነበር። አለቃ ጸጋይም በዚያን ወቅት የስብሐትን አቋም አልተቀበለውም። በዚህ አጋጣሚ ግን የተጋረጠባቸውን ፈተና ሳያልፉ ጸጋይና ቅዱሳን ከብዙ ውትወታ በኋላ ድምጻቸውን ለመለስ ለመስጠት ወሰኑ። በተመሳሳይ ሁኔታ መለስ ቀደም ብሎ የትርፋ ኪዳነ ማሪያምን ድምጽ አግኝቶ ስለነበር ትርፋና ጸጋይ የትርፋን ባለቤት የዓባይ ወልዱን ድምጽ ሊያስገኙለት ቻሉ። ጎበዛይም እንዲሁ ከከፍተኛ ውትወታ በኋላ የመለስን አቋም ለመደገፍ ወሰኑ።

ይህ በስውር ዘመቻ የተሰበሰበው ድምጽ መጨረሻ ላይ በስብሰባው አዳራሽ መገለጽ ነበረበትና እያንዳንዱ ድምጽ ሰጪ ለማንና ለምን ድምጹን እንደሚሰጥ ሲያስረዱ፤ አለቃ ጸጋይ ወይይቱን በሚገባ እንደተከታተለውና ወይይቱ የማገበራዊ ሳይንስ ባሕርይ እንዳለው እንደ መንደርደሪያ ገልጾ፤ ማገበራዊ ሳይንስ የተፈጥሮ ሳይንስ ባሕርይ እንደሌለውና እያንዳንዱ ሰው የራሱ ግንዛቤና ድምጽ ሊኖረው እንደሚችል ተናግሮ፤ ይህን ግንዛቤውን መሠረት አድርጎ ጉዳዩን ሲመለከተው የመለስን ሐሳብ ለመደገፍ እንደቻለ ገልጾ ድምጹን

ለመለስ ሰጠ። ጌታቸው አሰፋም እንዲሁ፣ ወይይቱ ውስብስብና ከባድ በመሆኑ በጉዳዩ ላይ በቂ ግንዛቤ ለመጨበጥ እንዳስቸገረው በመንደርደሪያው ተናግሮ፣ ድምጹን ለመለስ እንደሚሰጥ አስታወቀ።

ሁሉም የመሰለውን ተናግሮ ድምጽ መስጠቱ ሲጠቃለል በድርጅቱ የተጋረጠው አደጋ የቦናፓርቲስት መበስበስ ነው በማለት የመለስን ሐሳብ የደገፉት፣ 1ኛ/ መለስ ዜናዊ፣ 2ኛ/ ሥዩም መስፍን፣ 3ኛ/ ስብሐት ነጋ፣ 4ኛ/ ቅዱሳን ነጋ፣ 5ኛ/ ጸጋይ በርሄ፣ 6ኛ/ ዓባይ ወልዱ፣ 7ኛ/ ትርፉ ኪዳነ ማሪያም፣ 8ኛ/ ብርሃነ ገብረ ክርስቶስ፣ 9ኛ/ አርከበ ዕቁባይ፣ 10ኛ/ ጌታቸው አሰፋ፣ 11ኛ/ አባዲ ዘሞ፣ 12ኛ/ ቴዎድሮስ ሓጎስ፣ 13ኛ/ ጎበዛይ ወልደ አረጋይ፣ 14ኛ/ ሙሉጌታ ዓለምሰገድ፣ 15ኛ/ አዲስ ዓለም ባሌማ፣ ነበሩ። የመለስን የቦናፓርቲስት መበስበስ አደጋ ሐሳብ የተቃወምነው ደግሞ፣ 1ኛ/ ገብረ መስቀል ኃይሉ፣ 2ኛ/ ዓለም ሰገድ ገብረ አምላክ፣ 3ኛ/ ስዬ አብርሃ፣ 4ኛ/ ተወልደ ወልደ ማሪያም፣ 5ኛ/ አውዓሎም ወልዱ፣ 6ኛ/ አረጋሽ አዳነ፣ 7ኛ/ ሰለሞን ተስፋይ፣ 8ኛ/ አብርሃ ካሕሳይ፣ 9ኛ/ ዓባይ ፀሐዬ፣ 10ኛ/ ቢተው በላይ፣ 11ኛ/ ሐሰን ሸፋ፣ 12ኛ/ ኪሮስ ቢተው፣ 13ኛ/ ገብሩ አሥራት፣ ነበርን።

ድምጽ ከተሰጠ በኋላ ውሳኔ ለማስተላለፍ በተለምዶ እንደሚደረገው የሁለቱን ወገኖች መሠረታዊ አቋሞችና ልዩነቶች የሚያንጸባርቅ የውሳኔ ሐሳብ ተነድፎ ይቀርባል የሚል ግምት ነበረን። ሆኖም መለስ የድምጽ የበላይነቱን ሲያገኝ፣ የውሳኔ ሐሳቡን አርቅቄ ላቅርብና ድምጽ ይሰጥበት የሚል ግትር አቋም ያዘ። እኛም የውሳኔ ሐሳቡን ብታረቀው ችግር የለብንም፤ የሚረቀው የውሳኔ ሐሳብ ግን የሁለታችንንም መሠረታዊ አቋሞችና ልዩነቶች ማንጸባረቅ አለበት፤ አለበለዚያ የውሳኔ ሐሳብ ሰነዱ ትርጉም የለውም ብለን ብርቱ ተቃውሞ አሰማን። በመጨረሻም መለስ የራሱን አቋም ብቻ አብራርቶ የሌላውን ወገን አቋም ፈጽሞ ሳያካትት የውሳኔ ሐሳቡን አርቅቆ አቀረበ። በዚህ ጊዜ ውሳኔ ሐሳቡን ፈጽሞ አንቀበለውም ብንልም መለስ ሊቀበለን አልቻለም። መለስ የእኛን መሠረታዊ አቋምና የልዩነት ሐሳብ ሊያካትት ያልፈለገው የውሳኔ ሐሳቡ ወደየ ድርጅቱ፣ ካድሬውና አባል ሲሰራጭ ሁለቱ ወገኖች ምን እያሉ እንደሆነ ከታወቀ ድጋፍ ላጣ እችላለሁ ከሚል ሥጋት የተነሣ ነበር። በመሆኑም ያገኘውን የድምጽ ብልጫ በመጠቀም በውሳኔ ሐሳቡ ላይ ማሻሻያ እንዳይደረግ ከልክሎ ማዕከላዊ ኮሚቴው በአብላጫ ድምጽ ያስተላለፈው ውሳኔ የድርጅቱ አጠቃላይ ውሳኔ እንደሆነ አስመስሎ ስብሰባው ተጠቃለለ። ይህ አኪያሄድ በማንኛውም መስፈርት ኢ-ዴሞክራሲያዊና ኢ-ፍትሐዊ ስለነበር አልተቀበልነውም። የአንድ ፖለቲካዊ ድርጅት አመራር የውሳኔ ሐሳብ ቀርቶ የተራ ስብሰባ ውሳኔ እንኳ የተከራካሪ ወገኖችን የልዩነት አቋሞች እንደሚያካትት የዴሞክራሲን ሀላፊነት አውቃለሁ የሚል ሁሉ ይገነዘበዋል። በመሆኑም መለስ የተለመደውንና ተቀባይነት ያለውን የድርጅት አሠራር ጥሶ እኔ ባልኳችሁ መንገድ ብቻ ተጓዙ ሲል፣ የነበረን ብቸኛ አማራጭ በቀጣዮቹ አጄንዳዎች ላይ ሳንወያይ የተፈጠረውን ችግር ለመፍታት ሌላ ሕገ ደንባችን የሚፈቅደው አግባብ ማፈላለግ ነበር።

ቀደም ሲል እንደገለጽኩት በስብሰባው እንድንነጋገርባቸው የተስማማንባቸው የተለያዩ አጄንዳዎች ስለነበሩ እነዚህን በቅደም ተከተል ለማስተናገድ ተዘጋጅተን ነበር። በስምምነታችን መሠረት መጀመሪያ መለስ ባቀረበው አጄንዳ ለአንድ ወር ያህል ተወያይተን ስንጨርስ የሚተላለፈውን ውሳኔ ሐሳብ የኔን አቋም ብቻ ማካተቱ መብቴ ነው ብሎ ሲከራከርና የደጋፊዎችን ድምጽ ተጠቅሞ ሲያስወስን፣ በቀሪዎቹ አጄንዳዎች ላይ መነጋገር ፋይዳ እንደሌለው ተገነዘብን። መግባባትና ጤነኛ መፍትሔ ለማምጣት

እማንችልበት ደረጃ ላይ እንደደረሰን ተረድተንም በድርጅታችን ሕገ ደንብ መሠረት አስቸኳይ ጉባኤ እንዲጠራልን ጠየቅን።

7. ጉባኤ እንዲጠራ ያቀረብነው አቤቱታ

ቀደም ብዬ እንደገለጽኩት መለስ የተቃወመውን ወገን አቋም በውሳኔ ሐሳቡ አላካትትም ሲል ድርጅቱ ለዓመታት ሲከተለው የነበረው አሠራር ጠፍቶት አልነበረም። ሩቅ ሳይኬድ የኢትዮ-ኤርትራን ጦርነት በሰላም ለመቋጫት በቀረበው የቴክኒካል አፈንጅመንት ሰነድ የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ውይይት ሲጠቃለል የተላለፈው ውሳኔ እንኳን ሦስት የተለዩ አቋሞችን ያካተተ ነበር። ይህ ውሳኔ ሲተላለፍ የአብላጫው ድምጽ አቋምና የአናሳው /የነመለስ/ አቋም ብቻ ሳይሆን ከሁለቱም እለያለሁ ይል የነበረው የተፈራ ዋልዋም አቋም ተካቶ ነበር። ያኔ መለስና ደጋፊዎቹ ጥቂቶች ቢሆኑም አቋማቸው በውሳኔ ሐሳብ ሰነዱ ከመካተቱም ባሻገር እያንዳንዱ ቃል የራሳቸው መሆኑን እንዲያረጋገጡ ተደርጎ ነበር። በወቅቱ ይህን የውሕዳን መብት ብዙኃኑ ብንቀበለውም እነ መለስ አብላጫ ድምጽ ካገኙ በኋላ ግን የውሕዳን መብት ተነፍሶ ነበር።

ይህ አኪያሄድ በቀሪዎቹ የውይይት አጀንዳዎች ላይም መንጸባረቁ እንደማይቀር አነስተኛ ድምጽ ላገኘው ግልጽ ነበር። ስለሆነም፤ «ማዕከላዊ ኮሚቴው አስቸኳይ ጉባኤ ሊጠራ ይችላል»⁶ የሚለውን የድርጅቱን ሕገ ደንብ አንቀጽ 16-1-2-1 መሠረት በማድረግ አቤቱታ ለማቅረብ እንቅስቃሴ ጀመርን። ጉባኤ እንዲጠራ በአቤቱታው ላይ ፊርማችንን ያሰፈርነው፤ 1ኛ/ ገብረ መስቀል ኃይለ፣ 2ኛ/ አውዓሎም ወልዴ፣ 3ኛ/ አብርሃ ካሕሳይ፣ 4ኛ/ አረጋሽ አዳነ፣ 5ኛ/ ዓለም ሰገድ ገብረ አምላክ፣ 6ኛ/ ዓባይ ፀሐዬ፣ 7ኛ/ ቢተው በላይ፣ 8ኛ/ ተወልደ ወልደ ማሪያም፣ 9ኛ/ ስዬ አብርሃ፣ 10ኛ/ ሰሎሞን ተስፋይ፣ 11ኛ/ ሐሰን ሽፋና፣ 12ኛ/ ገብሩ አሥራት፣ ነበርን። በዚህ አቤቱታ ላይ ፊርማውን ያሳሰፈውን ኪሮስ ቢተውን አቤቱታውን እንዲፈርም ስጠይቀው፤ «በሐሳቡ ሙሉ በሙሉ እስማማለሁ፤ ፊርማዬን ግን አሳስፍርም፤» ሲለኝ ሐሳቡን ላስለውጠው አልሞከርኩም ነበር። በመሆኑም የመለስን ውሳኔ ከታቃወምነው አስራ ሦስቱ የማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት አስራ ሁለታችን ፊርማችንን በአቤቱታው ላይ አስፍረን ለድርጅቱ ሊቀመንበር አቀረብን። በህወሓት ሕገ ደንብ መሠረት አስቸኳይ ጉባኤ ለመጥራት የማንኛውም በድርጅቱ ሕገ ደንብ የተቋቋመ አካል አንድ ሦስተኛ ድምጽ ማሰባሰብ በቂ ነው። የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት ጠቅላላ ቁጥር ሠላሳ ስለነበር በሕገ ደንቡ መሠረት ከነዚህ አስራ ጉባኤ እንዲጠራ ቢጠይቁ ጉባኤ ሊጠራ ይችላል ነበር። ሕገ ደንቡ በሚደነግገው መሠረት ማዕከላዊ ኮሚቴው የሚጠራው ጉባኤም ሌላውን የድርጅቱን አካል ማሳመንና ማስፈረም የግድ የማይል ስለነበር ጥያቄውን ተቀብሎ ጉባኤ ከማኪያሄድ ውጭ ሌላ አማራጭ አልነበረም፤ እንደ ደንቡም ማንም ግለ ሰብ ወይም ቡድን ጉባኤ እንዳይኪያሄድ ሊከለክል አይችልም ነበር።

⁶ ናይ ህዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይ ህንፃ፣ አብ 5ይ ውድባዊ ጉባኤ ህወሓት ዝፀደቐ፣ 1990 ዓ.ም. /በአማርኛ ሲተረጎም፣ የሕዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይ ሕገ ደንብ፣ በ5ኛው ድርጅታዊ ጉባኤ የጸደቀ፣ 1990 ዓ.ም./